

คู่มือประกอบ
**การรับรอง
หมอพื้นบ้าน**

ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง
หมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง)

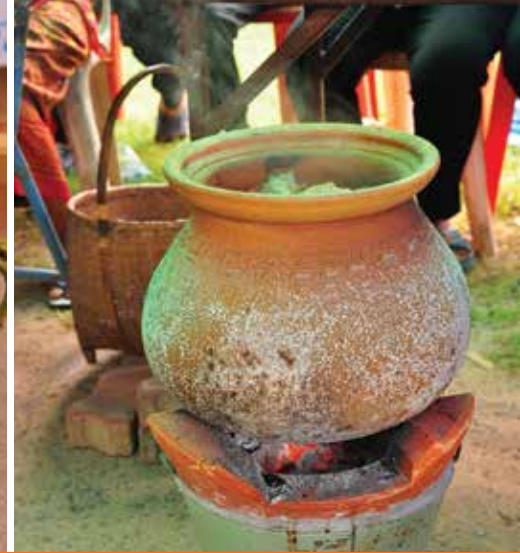
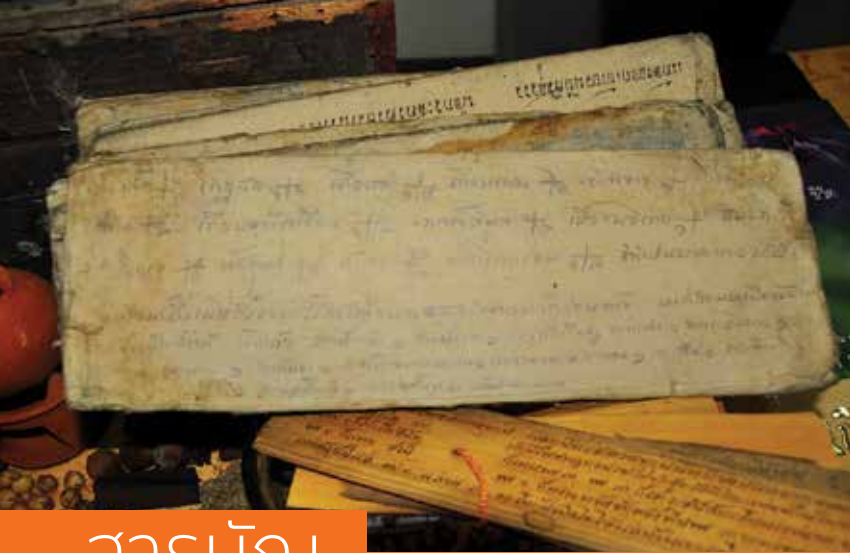

คู่มือประกอบ

การรับรองหมอพื้นบ้าน
ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง)

สารบัญ

คำนำ	
กิตติกรรมประกาศ	
บทสรุปผู้บริหาร	
๐๑ กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอฟันบ้าน	๑๗
๐๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของหมอฟันบ้าน	๒๓
๐๓ หลักเกณฑ์การรับรองหมอฟันบ้าน	๒๗
๐๔ การรับรองหมอฟันบ้านส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัด	๓๓
๐๕ การรับรองหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานคร	๔๕
๐๖ การขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน	๕๕
๐๗ การต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน	๖๑
๐๘ การอุทธรณ์	๖๙
๐๙ บทบาทหน้าที่ และสิทธิประโยชน์ของหมอฟันบ้าน	๗๓
๑๐ ลักษณะ ประเภท กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	
ด้านการแพทย์พื้นบ้าน	๗๗
ลักษณะการเป็นหมอฟันบ้าน	๗๘
ประเภทของหมอฟันบ้าน	๗๙
กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน	๘๐

บรรณานุกรม		๑๒๓
ภาคผนวก		๑๒๗
ภาคผนวก ๑	ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วย การรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒	๑๓๑
ภาคผนวก ๒	ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วย การรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒	๑๔๕
ภาคผนวก ๓	ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วย การรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓	๑๔๗
ภาคผนวก ๔	ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง โรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒	๑๕๑
ภาคผนวก ๕	ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของ ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒	๑๕๓
ภาคผนวก ๖	ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและ การแพทย์ทางเลือก เรื่อง กำหนดแบบ ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วย การรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๓	๑๖๑

ภาคผนวก ๗	แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑)	๑๖๕
ภาคผนวก ๘	เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรอง หมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑ - ๑)	๑๖๗
ภาคผนวก ๙	แบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็น หมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๒)	๑๗๓
ภาคผนวก ๑๐	แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๓)	๑๗๕
ภาคผนวก ๑๑	แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็น หมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๔)	๑๗๙
ภาคผนวก ๑๒	แบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาฯ (แบบ ม.บ.๕)	๑๘๑
ภาคผนวก ๑๓	แบบคำขออุทธธรณ์ (แบบ ม.บ.๖)	๑๘๓
ภาคผนวก ๑๔	แบบใบรับรองแพทย์	๑๘๗
ภาคผนวก ๑๕	เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง	๑๘๙

ภาคผนวก ๑๖	ขั้นตอนการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็น หมอพื้นบ้าน	๑๙๓
ภาคผนวก ๑๗	ตัวอย่างรูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็น หมอพื้นบ้าน	๑๙๕
ภาคผนวก ๑๘	ตัวอย่างหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน	๑๙๙
ภาคผนวก ๑๙	ตัวอย่างหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (การต่ออายุ)	๒๐๓
ภาคผนวก ๒๐	ตัวอย่างหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (การออกใบแทน)	๒๐๗
ภาคผนวก ๒๑	หนังสือแจ้งเวียนแนวทางการรับรอง หมอพื้นบ้าน	๒๑๑
ภาคผนวก ๒๒	คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ ทางเลือก ที่ ๙๖๓/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้ง คณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือ กรรมวิธีฯ	๒๑๕
เกร็ดความรู้เพิ่มเติม	สารพันปัญหา - นานาคำตอบ	๒๑๙

ชื่อเรื่อง : คู่มือประกอบการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง)

ผู้เขียน : ๑. นายสมักร สมวาง ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๒. นางสาวภราดร สามสูงเนิน ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๓. นางสาวอังคณา บุญทวี ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
๔. นางสาวพัชศศิ์ ดุจจามุทัศน์ ตำแหน่งเภสัชกรปฏิบัติการ
๕. นางสาววิจิตรา กุก้าจัด ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
๖. นางสาวเพ็ญผกา จันทร์กล้า ตำแหน่งแพทย์แผนไทย

ที่ปรึกษา : ๑. นางสาวณีย์ กุลสมบูรณ์
อดีตผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย
๒. นายนนท์ศักดิ์ โชติชนะเดชาวงศ์
ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย

ภาพ : ๑. นายสมักร สมวาง ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๒. นายกฤษณะ คตสุข ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๓. นางสาวอังคณา บุญทวี ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

ISBN : 978-616-11-4719-8

จัดพิมพ์โดย : กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
และแพทย์พื้นบ้านไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พีเอ็นเอส ครีเอชั่น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

คู่มือประกอบการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง
หมอฟันบ้าน พ.ศ. 2562 (ฉบับปรับปรุง).-- นนทบุรี : กองคุ้มครองและส่งเสริม
ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, 2564.
236 หน้า.

1. แพทย์แผนโบราณ. I. สมักร สมวาง. II. ชื่อเรื่อง.

610.92

ISBN 978-616-11-4719-8

คำนำ

การรับรองหมอฟันบ้าน เป็นการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถานภาพทางกฎหมายและทางสังคมของหมอฟันบ้าน ซึ่งการรับรองหมอฟันบ้านมี ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบที่ ๑ การรับรองสถานภาพทางกฎหมายของหมอฟันบ้านในระดับวิชาชีพจากการประเมินหรือสอบตามข้อบังคับของสภาการแพทย์แผนไทย และรูปแบบที่ ๒ การรับรองสถานภาพโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันเป็นภูมิสำเนาของหมอฟันบ้าน โดยมีหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) ซึ่งยกเว้น ให้หมอฟันบ้านที่มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี สามารถใช้ความรู้ความสามารถช่วยเหลือผู้ป่วยตามกฎหมาย หรือหลักธรรมจรรยา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยให้มีบทบาทในการบริการและมีความก้าวหน้า จากการดำเนินงานด้านการแพทย์พื้นบ้านไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หมอฟันบ้านเป็นบุคลากรสำคัญในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน โดยได้รับการพัฒนาและยกระดับสถานภาพทางกฎหมายและทางสังคมที่ดีขึ้นตลอดมา

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข เห็นคุณค่าและคุณงามความดีของหมอฟันบ้านที่ดี มีคุณธรรม และเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน อันควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ด้วยการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการอนุรักษ์ คุ้มครองและใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย ในการส่งเสริมดูแลสุขภาพตามวิถีวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งเสริมพลังใจ บทบาทและศักยภาพของบุคลากรด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ดังนั้น จึงได้จัดทำคู่มือประกอบการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง) ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานรับรองหมอฟันบ้านแก่ผู้ปฏิบัติงาน ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

หากมีข้อผิดพลาดประการใด กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือประกอบการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง) นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและผู้ที่มีความสนใจงานวิชาการ เพื่อผลักดันและพัฒนางานด้านการแพทย์พื้นบ้านไทยให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

(แพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์)

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ในครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้ความกรุณาจากนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในการผลักดันเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข และเล็งเห็นคุณค่าภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย คุณงามความดีของหมอพื้นบ้าน ที่อุทิศตน สร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขอขอบคุณ นายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่สนับสนุน ผลักดันการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ตลอดจน อธิบดีและรองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ให้คำปรึกษา กำกับ ชี้แนะ รวมทั้งกลุ่มกฎหมายและจริยธรรม กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ให้ข้อมูลและคำปรึกษา ทางกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตลอดจน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัดที่ร่วมดำเนินการและมีข้อเสนอแนะ อันดีต่อการจัดทำและพัฒนาคู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง) ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

บทสรุปผู้บริหาร

การแพทย์พื้นบ้านไทย นับเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสุขภาพ และเป็นการดูแลสุขภาพของกลุ่มชน หรือชาติพันธุ์ โดยมีการใช้ความรู้ที่สืบทอดกันมาในชุมชนท้องถิ่น ที่มีความสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และทรัพยากรของท้องถิ่นนั้นๆ ตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นบทบาทการดำรงอยู่ของการแพทย์พื้นบ้านไทยในการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพชุมชน ทั้งในระดับชุมชน และการบูรณาการดูแลสุขภาพในระบบสุขภาพระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยหมอพื้นบ้าน คือ ปัจจัยสำคัญ เพราะเป็นความรู้ในตัวบุคคล ที่ประกอบด้วย วิถีคิด วิถีปฏิบัติในการดูแลสุขภาพประชาชน ที่ต้องใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อรวบรวมจัดระบบสร้างความรู้ใหม่จากการปฏิบัติการ ให้แสดงผลเชิงประจักษ์ ดังนั้น การพัฒนาให้มีกฎระเบียบ กฎหมาย รองรับ “หมอพื้นบ้าน” ทั้งในระดับ “วิชาชีพ” และ “ระดับพื้นที่” แบบมีส่วนร่วม จะเป็นกลไกให้หมอพื้นบ้านได้มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพประชาชน ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย ซึ่งรวมถึงทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นที่ง่าย ประหยัด ประชาชนเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดูแลสุขภาพด้วยวิถีที่พอเพียง ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง จัดการตนเองได้ อันเป็นหลักประกันของความมั่นคงของระบบสุขภาพชุมชน

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นอีกกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนงานด้านการรับรองสถานภาพของหมอพื้นบ้าน ภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามมาตรา ๓๑ (๗) ซึ่งยกเว้นให้หมอพื้นบ้านสามารถใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี เป็นที่นิยมยกย่อง

จากชุมชน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอให้หน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง

คู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง) ฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานรับรองหมอพื้นบ้าน สำหรับผู้ปฏิบัติงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีสาระสำคัญ อธิบายถึงกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอพื้นบ้าน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของหมอพื้นบ้าน หลักเกณฑ์การรับรอง ลักษณะ ประเภท กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน ที่ใช้ประกอบการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน ขั้นตอน การขอรับและการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัดและกรุงเทพมหานคร การอุทธรณ์ การต่ออายุหนังสือรับรอง การขอรับใบแทนหนังสือรับรอง บทบาทหน้าที่และสิทธิประโยชน์ของหมอพื้นบ้าน เอกสาร แบบฟอร์มที่เกี่ยวข้อง และประเด็นคำถามที่พบบ่อย

จากบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมา นอกจากการศึกษาและพัฒนาการรับรองสถานภาพหมอพื้นบ้าน เป็นการนโยบายนโยบายสู่การปฏิบัติแล้ว ยังควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวบรวม สังเคราะห์ และจัดระบบองค์ความรู้ของการแพทย์พื้นบ้านในแต่ละภูมิภาค เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน ตลอดจนการอนุรักษ์ คุ้มครอง ส่งเสริมภูมิปัญญา นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นพัฒนาแผนงาน โครงการ ที่สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านในท้องถิ่น ที่อยู่นอกภาครัฐ ทั้งด้านงบประมาณและวิชาการ รวมถึงการพัฒนาหมอพื้นบ้านให้มีสมรรถนะ ทักษะ และใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมดูแลสุขภาพของคนในชุมชนต่อไป

๐๑

กฐินมาหรือระเบียบ
ที่เกี่ยวข้องกับ
การรับรองหมอพื้นบ้าน

กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง กับการรับรองหมอฟันบ้าน

จากสถานการณ์ปัจจุบัน การดำเนินงานรับรองหมอฟันบ้าน ได้มีการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ เกิดแนวทางและแรงผลักดันการรับรองหมอฟันบ้านที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น โดยมีกฎหมายหรือระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับการรับรองหมอฟันบ้าน ใน ๔ แนวทางหลัก ดังนี้

๑. พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จากฐานข้อมูลหมอฟันบ้าน ที่ขึ้นทะเบียนต่อสำนักนายทะเบียนกลาง กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๔๔,๘๔๓ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๔) พบว่า จำนวนหมอฟันบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๓ (๑) (ค) สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๖๕ คน ปัจจุบันเสียชีวิต ๔๘ คน คงเหลือ ๑๑๗ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๔)

ดังนั้น กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ได้เล็งเห็นถึงปัญหาของกระบวนการประเมินความรู้ความสามารถของหมอฟันบ้านตามหลักเกณฑ์

การพิจารณาของคณะกรรมการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและคณะกรรมการวิชาชีพด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ จนกระทั่งเกิดการปรับเปลี่ยน ค้นหาและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเพื่อให้หมอฟันบ้านได้รับการรับรองสถานภาพอย่างถูกต้อง เหมาะสมบนพื้นฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญาวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพตามระบบการแพทย์พื้นบ้านไทย

๒. ระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดำเนินการออกระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ขึ้น เพื่อดำเนินการยกย่องเชิดชูเกียรติหมอฟันบ้านที่ดี มีคุณธรรม และยังให้การดูแลรักษาจนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน โดยการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน หน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นภูมิลำเนาของหมอฟันบ้าน ภายใต้การควบคุมดูแลของนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดตามภูมิลำเนา พบว่า หมอฟันบ้านที่ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวน ๓,๙๘๖ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒)

๓. พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์แผนไทยประยุกต์ และการแพทย์พื้นบ้านไทย เพื่อให้การสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนารวมถึงการกำหนด ควบคุม กำกับ ดูแลมาตรฐานและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ให้เป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยมี “สภาการแพทย์แผนไทย” เป็นผู้กำกับดูแลและควบคุมการประกอบวิชาชีพ รวมถึงการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ซึ่งเป็นบทบาทที่แยกออกจากหน้าที่ของคณะกรรมการประกอบโรคศิลปะและคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยและสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์อย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้ หมอฟันบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓๓ (๑) (ค) ให้ถือว่า “หมอฟันบ้านผู้นั้นเป็นสมาชิกสภาการแพทย์แผนไทย ตามมาตรา ๕๘” และถือว่า “บุคคลผู้นั้นได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามมาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖” นอกจากนี้ มาตรา ๓๑ (๗) ซึ่งยกเว้นให้หมอฟันบ้านใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี และต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด และในมาตรา ๑๒ (๒) (ค) เป็นการรับรองหมอฟันบ้านในระดับวิชาชีพ โดยการประเมินหรือสอบตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย ซึ่งสภา

การแพทย์แผนไทยได้ประกาศข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย ว่าด้วยการประเมินหรือการสอบผู้มีส่วนราชการรับรองความรู้การแพทย์พื้นบ้านไทย พ.ศ. ๒๕๖๓ ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๓ โดยมีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของหมอฟันบ้านที่จะรับการประเมินหรือการสอบความรู้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย คือ ต้องเป็นหมอฟันบ้านที่ได้รับการรับรองตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

๔. ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ถือว่าเป็นการยกระดับการรับรองหมอฟันบ้าน ภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) โดยกำหนดให้หน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง ทั้งนี้ ตามบทเฉพาะกาลข้อ ๔๗ ของระเบียบดังกล่าว ระบุ ให้หมอฟันบ้านที่ได้รับการรับรองตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้เป็นหมอฟันบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ปัจจุบันมีหมอฟันบ้านที่หนังสือรับรองมีสถานะสมบูรณ์ จำนวน ๑,๘๗๐ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๔)

ทั้งนี้ การดำเนินงานเพื่อรับรองหมอฟันบ้านดังกล่าวข้างต้น นอกจากสนับสนุนให้เกิดการยกระดับการรับรองหมอฟันบ้านแล้ว ยังค้นพบองค์ความรู้และหมอฟันบ้านที่ยังคงอนุรักษ์และสร้างเสริมบทบาทภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย ให้อยู่คู่กับสังคมและวัฒนธรรมไทยต่อไป

๐๒

คุณสมบัติและ
ลักษณะต้องห้าม
ของหมอพื้นบ้าน

๐๒

คุณสมบัติและลักษณะ ต้องห้ามของหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้าน คือ บุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน ในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่มีการสืบต่อกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี การพิจารณาผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จะต้องพิจารณาจากคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ดังนี้

๑. อายุไม่น้อยกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์
๒. มีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี
๓. มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพตามวัฒนธรรมชุมชนไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี
๔. ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน
๕. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านเห็นว่า จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของหมอพื้นบ้าน
๖. ไม่เป็นคนประพฤดิเสื่อมเสียที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านเห็นว่า จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของหมอพื้นบ้าน

Handwritten text on palm leaves, likely a traditional manuscript.

๐๓

หลักเกณฑ์
การรับรอง
หมอพื้นบ้าน

Handwritten text on a palm leaf, including the words 'ตำรายา' (herbal medicine) and 'ยาสมุนไพร' (herbal medicine).

๐๓

หลักเกณฑ์การรับรอง หมอพื้นบ้าน

การดำเนินการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบ
กระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน
พ.ศ. ๒๕๖๒ ควรพิจารณาความเหมาะสมของผู้ที่ได้รับการ
เสนอชื่อให้เป็นหมอฟันบ้าน ตามหลักเกณฑ์การพิจารณา
๖ ประการ ดังนี้

หลักเกณฑ์การพิจารณา

คำอธิบาย

๑. ลักษณะ ประเภท หรือ
กรรมวิธีของภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทย

ตามประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน
เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของ
ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒

๒. ความรู้ความสามารถ
ความชำนาญ และ
ประสบการณ์ในการ
ส่งเสริมและดูแลสุขภาพ
ของประชาชนในท้องถิ่น
ด้วยภูมิปัญญาการ
แพทย์แผนไทย ตาม
วัฒนธรรมของชุมชน
ที่สืบทอดกันมา

๑. มีองค์ความรู้ด้านการส่งเสริม ตรวจ
วินิจฉัย รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ ตามหลัก
การแพทย์พื้นบ้านไทยโดยมีการสืบทอด
องค์ความรู้จากบรรพบุรุษหรือองค์ความรู้
จากท้องถิ่น ตามวิถีวัฒนธรรมชุมชน หรือ
แบบอริยาไคย (โดยบรรพบุรุษ หมอพื้นบ้าน
หมอพระ)

- รู้จักโรค
- รู้จักยา
- รู้วิธีการบำบัดรักษาโรค
- รู้จักการดูแลสุขภาพและให้คำแนะนำ

๒. มีประสบการณ์ในการส่งเสริม ตรวจ
วินิจฉัย รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ ตามหลัก
การแพทย์พื้นบ้านไทยไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

๓. มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้
(ครูภูมิปัญญา, วิทยากร, งานพัฒนาด้าน
ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย)

หลักเกณฑ์การพิจารณา	คำอธิบาย
๓. การไม่เรียกร้อยค่าใช้จ่ายในการส่งเสริม และดูแลสุขภาพ หรือประโยชน์อื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ไม่เรียกร้อยค่ารักษามากเกินควร ๒. ไม่ดำเนินการเชิงธุรกิจ หรือเชิงพาณิชย์ ๓. ไม่มีการโฆษณา โอ้อวด กล่าวอ้างเกินจริง ๔. ไม่เร่ขายยา
๔. การเป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนในชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> ๑. คนในชุมชนรู้จักในบทบาทของหมอฟันบ้าน ๒. ให้การดูแลรักษาสุขภาพในชุมชนที่ตั้ง ๓. ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากชุมชน หรือองค์กรหรือองค์ความรู้จากท้องถิ่น ตามวิถีวัฒนธรรมชุมชน

หลักเกณฑ์การพิจารณา	คำอธิบาย
๕. คุณธรรม และจรรยาบรรณ	<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. มีการถ่ายทอดความรู้ด้วยความเมตตาให้แก่ บุตร ลูกศิษย์ ผู้ป่วย ฯลฯ โดยไม่เรียกร้อยค่าเล่าเรียน
๖. องค์กรประกอบอื่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ไม่ได้ดำเนินการในรูปแบบสถานพยาบาล ๒. ใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ ในการส่งเสริม ตรวจ วินิจฉัย รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ ที่ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษหรือองค์ความรู้จากท้องถิ่น ตามวิถีวัฒนธรรมชุมชน

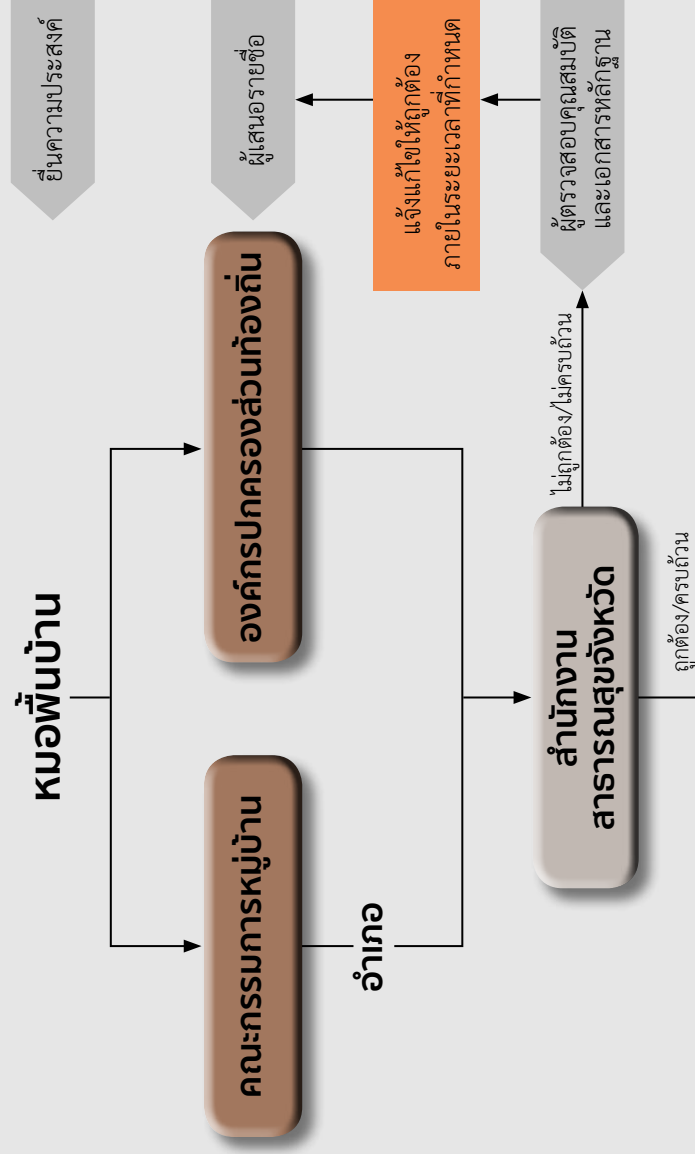

๐๔

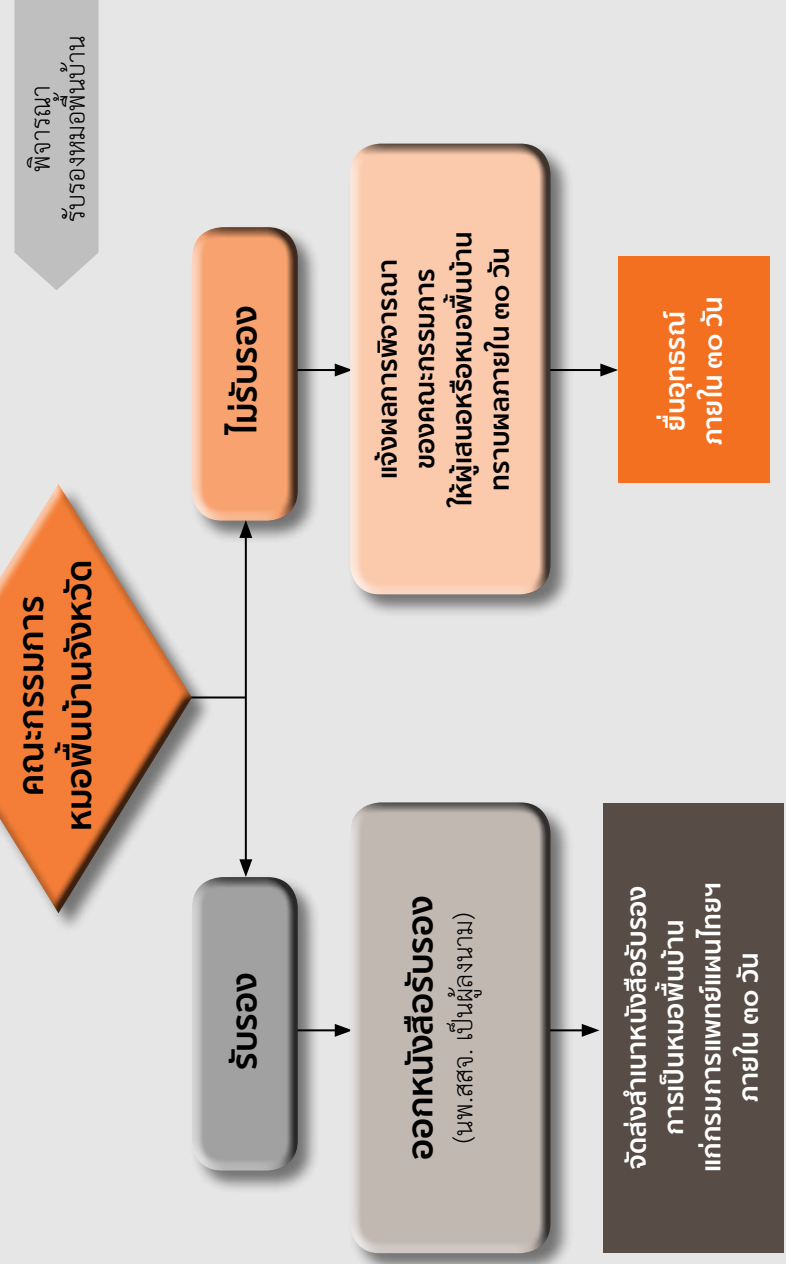
การรับรอง
หมอพื้นบ้าน
ส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัด

ขั้นตอนการรับรองหมอพื้นบ้านส่วนภูมิภาค พว จังหวัด

คู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง)

คู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง)

๐๕

การรับรองหมอฟันบ้าน ส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัด

การดำเนินการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ และส่งเสริมสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยและสมุนไพรให้มีบทบาทในการบริการในชุมชน การรับรองหมอฟันบ้านต้องเข้าใจในการดำเนินงานทั้งส่วนของกฎระเบียบ แนวทางการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ การพิจารณาหมอฟันบ้าน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเสนอรายชื่อ

หมอฟันบ้านที่มีความประสงค์ขอรับการพิจารณา การรับรองเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ต้องจัดทำเอกสาร ประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑ - ๑ (ภาคผนวก ๘) ให้ระบุประวัติการเป็นหมอฟันบ้าน ความรู้และประสบการณ์ของหมอฟันบ้านในการดูแลรักษา การบูชาครู การถ่ายทอดองค์ความรู้ การจัดทำ

ทะเบียนประวัติการรักษา และผลการรักษา โดยหมอฟันบ้านต้องระบุให้ละเอียด ครบถ้วน เพื่อประโยชน์ในการประกอบการพิจารณา เสนอรายชื่อหมอฟันบ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารที่หมอฟันบ้านต้องเตรียม มีดังนี้

- เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๑ - ๑)
- สำเนาทะเบียนบ้าน
- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
- ใบรับรองแพทย์ (แบบฟอร์มตามที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ประกาศกำหนดเท่านั้น) (ภาคผนวก ๑๔)

ทั้งนี้ สามารถขอแบบฟอร์ม/เอกสาร ประกอบการยื่น

ความประสงค์รับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ได้ที่

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ดาวน์โหลดไฟล์ที่ <https://indi.dtam.moph.go.th/> > กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง > กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอฟันบ้าน

การยื่นเอกสาร

๑.๑ กรณียื่นต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน

๑. คณะกรรมการหมู่บ้าน พิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม พร้อมทั้งพิจารณาตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอนพื้นบ้าน

๒. ภายหลังจากพิจารณา หากพบว่า ผู้ขอรับการรับรองเป็นหมอนพื้นบ้าน มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม และมีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอนพื้นบ้าน ให้คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทำแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอนพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑ (ภาคผนวก ๗) และเอกสารหลักฐานของหมอนพื้นบ้านพร้อมกับบันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีมติเห็นชอบรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยังอำเภอที่ตั้ง

๓. อำเภอที่ตั้งรวบรวมเอกสาร และจัดทำหนังสือส่งไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ประกอบด้วย

- แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอนพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑
- เอกสารหลักฐานของหมอนพื้นบ้าน ได้แก่ เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอนพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑ – ๑) สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และใบรับรองแพทย์
- บันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

๑.๒ กรณียื่นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม พร้อมทั้งพิจารณาตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอนพื้นบ้าน ภายหลังจากพิจารณา หากพบว่า มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ให้จัดทำแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอนพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑ (ภาคผนวก ๗) พร้อมกับบันทึกหรือรายงานการประชุมของสภาองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีมติเห็นชอบรับรองบุคคลดังกล่าว

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวบรวมเอกสาร และจัดทำหนังสือส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ประกอบด้วย

- แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอนพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑
- เอกสารหลักฐานของหมอนพื้นบ้าน ได้แก่ เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอนพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑ – ๑) สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และใบรับรองแพทย์
- บันทึกหรือรายงานการประชุมของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. การตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารหลักฐาน

เมื่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ได้รับแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอนพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑ จากอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณารับรองหมอนพื้นบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลเสนอให้คณะกรรมการหมอนพื้นบ้านจังหวัดพิจารณา

กรณีพบว่าคำขอหรือเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ให้มีหนังสือลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งผู้เสนอแก้ไขให้ถูกต้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการหมอนพื้นบ้านจังหวัดกำหนด และหากพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าละทิ้งคำขอ หรือกรณีตรวจพบว่าผู้ได้รับการเสนอรายชื่อขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามให้นำเสนอคณะกรรมการหมอนพื้นบ้านจังหวัดให้คำแนะนำก่อนมีคำสั่ง

๓. การพิจารณารับรองหมอฟันบ้าน

๓.๑ กลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวบรวมเอกสารหลักฐาน ตรวจสอบคุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณาหมอฟันบ้าน เพื่อเสนอรายชื่อหมอฟันบ้าน ให้คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัดพิจารณา

๓.๒ คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด พิจารณารับรองหมอฟันบ้านจากเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์การรับรองหมอฟันบ้าน และลักษณะ ประเภท กรรมวิธี ตามประกาศของคณะกรรมการหมอฟันบ้าน

กรณีตัวอย่าง

นายดำ มีองค์ความรู้ที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษในการดูแลรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก โดยใช้กรรมวิธีในการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก ประกอบด้วย การใช้น้ำมันสมุนไพร ยาต้ม มนต์คาถา นวดจัดกระดูกให้เข้าที่ ดังนั้น นายดำ ควรได้รับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน ประเภทหมอกระดูก เนื่องจากกรรมวิธีที่ใช้บำบัดรักษาผู้ป่วยดังกล่าว มุ่งหวังในการรักษากระดูกหัก หลังจากคณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัดพิจารณาแล้วเสร็จ ให้ดำเนินการ ดังนี้

๓.๒.๑ กรณีมีมติเสนอให้มีการรับรองหมอฟันบ้าน

ให้คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัดรวบรวมรายชื่อและข้อมูลหมอฟันบ้าน เสนอนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน

๓.๒.๒ กรณีมีมติไม่เสนอให้มีการรับรองหมอฟันบ้าน

ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีหนังสือลงทะเบียนทาง

ไปรษณีย์ตอบรับแจ้งให้ผู้เสนอและหมอฟันบ้านทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัดมีมติไม่เสนอให้มีการรับรองหมอฟันบ้าน และเมื่อผู้เสนอหรือหมอฟันบ้านทราบผลการพิจารณาดังกล่าว สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหมอฟันบ้าน ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งผลการพิจารณา

๔. การออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน

๔.๑ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีหนังสือแจ้งความประสงค์ขอรับการสนับสนุนกระดาษแบบพิเศษ มายังกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

จากนั้น กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย จะจัดส่งกระดาษแบบพิเศษ เพื่อใช้ในการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต่อไป

๔.๒ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ดาวานีโหลดไฟล์ “รูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน” ได้ที่ <https://indi.dtam.moph.go.th/> > กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง > กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอฟันบ้าน แล้วดำเนินการแก้ไขรายละเอียดข้อมูลบริเวณกรอบสีแดง (ภาคผนวก ๑๗)

จากนั้นทำการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านพร้อมติดรูปถ่ายและเสนอนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลงลายมือชื่อ และประทับตราสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด “ด้วยหมึกสีแดง” บนรูปถ่ายและตำแหน่งที่นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลงลายมือชื่อ

ทั้งนี้ ควรศึกษารายละเอียดการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน จากขั้นตอนการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน (ภาคผนวก ๑๖)

โดยหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีอายุ ๕ ปี นับแต่วันที่ออกหนังสือรับรองและให้หมอฟันบ้านดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านล่วงหน้าก่อนหมดอายุ ไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน

๔.๓ การระบุเลขที่หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรย่อจังหวัด แล้วต่อด้วยหมายเลข ๕ หลัก หมอฟันบ้าน ๑ ท่าน ใช้เลขที่หนังสือรับรองหมอฟันบ้านเลขเดิมตลอดชีพ เช่น นายดำ มีภูมิลำเนาที่จังหวัดขอนแก่น ให้ออกเลขหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ขก ๐๐๐๐๑ เป็นต้น

๕. การทำทะเบียนหมอฟันบ้าน

๕.๑ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทำสำเนาหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านเพื่อเก็บไว้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน ๑ ชุด พร้อมจัดทำทะเบียนหมอฟันบ้านจังหวัดไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อใช้ในการตรวจสอบ

๕.๒ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ดำเนินการบันทึกข้อมูลหมอฟันบ้าน ใน “ระบบภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร” ได้ที่ <https://ttm.dtam.moph.go.th/> และส่งสำเนาเอกสารรับรองหมอฟันบ้าน มายังกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ ภายในระยะเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง

หากเกิดความผิดพลาดจากการพิมพ์ หนังสือรับรองให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทำหนังสือแจ้งยกเลิกและจัดส่งกระดาษดังกล่าวมายังกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๕.๓ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ดำเนินการบันทึกเลขทะเบียนกระดาษแบบพิเศษที่ใช้ในการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านเรียบร้อยแล้ว (ตัวเลขสี่เขี้ยวมุมขวาด้านหลังของกระดาษหนังสือรับรอง) เพื่อจัดทำทะเบียนหมอฟันบ้านของประเทศ

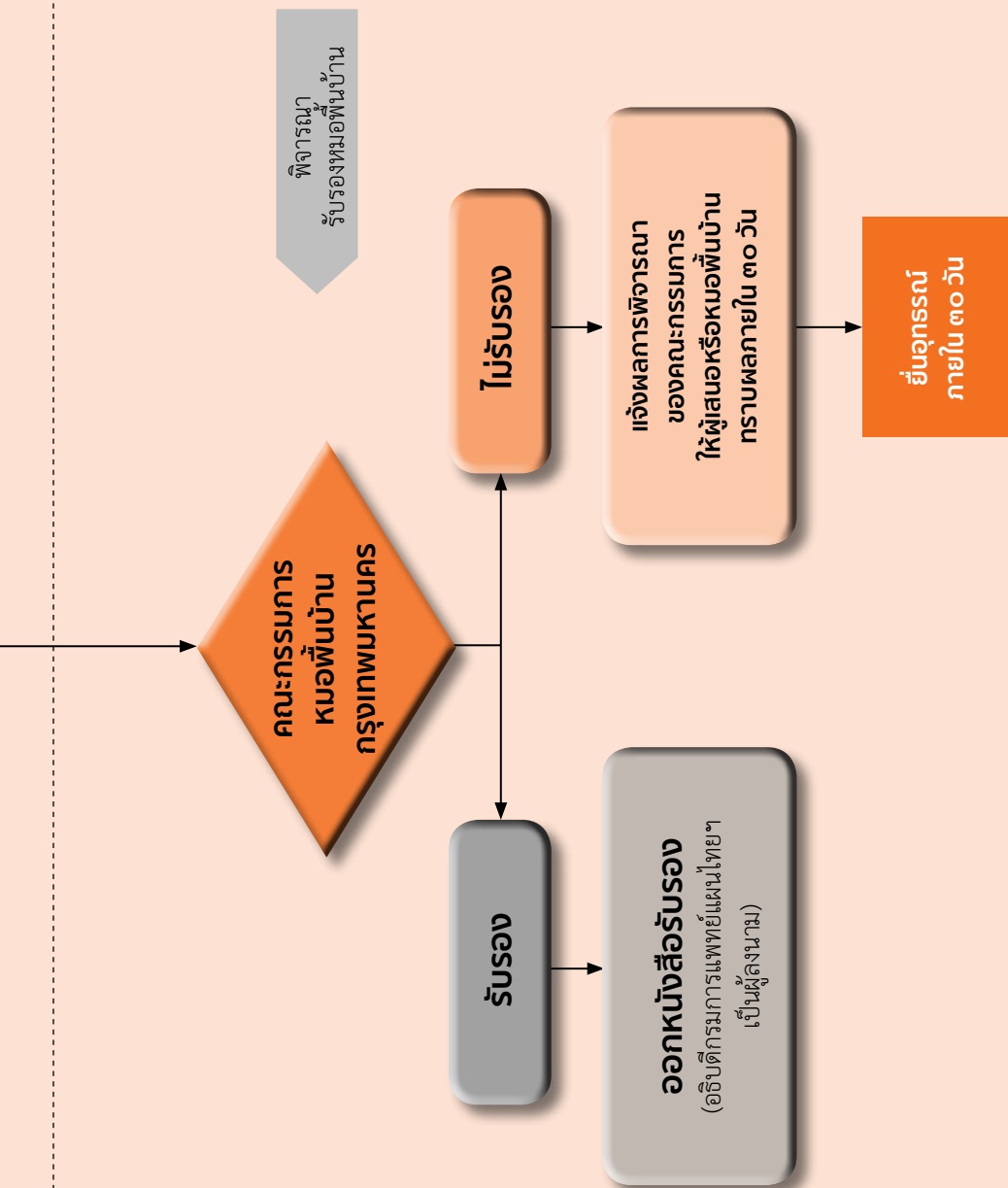
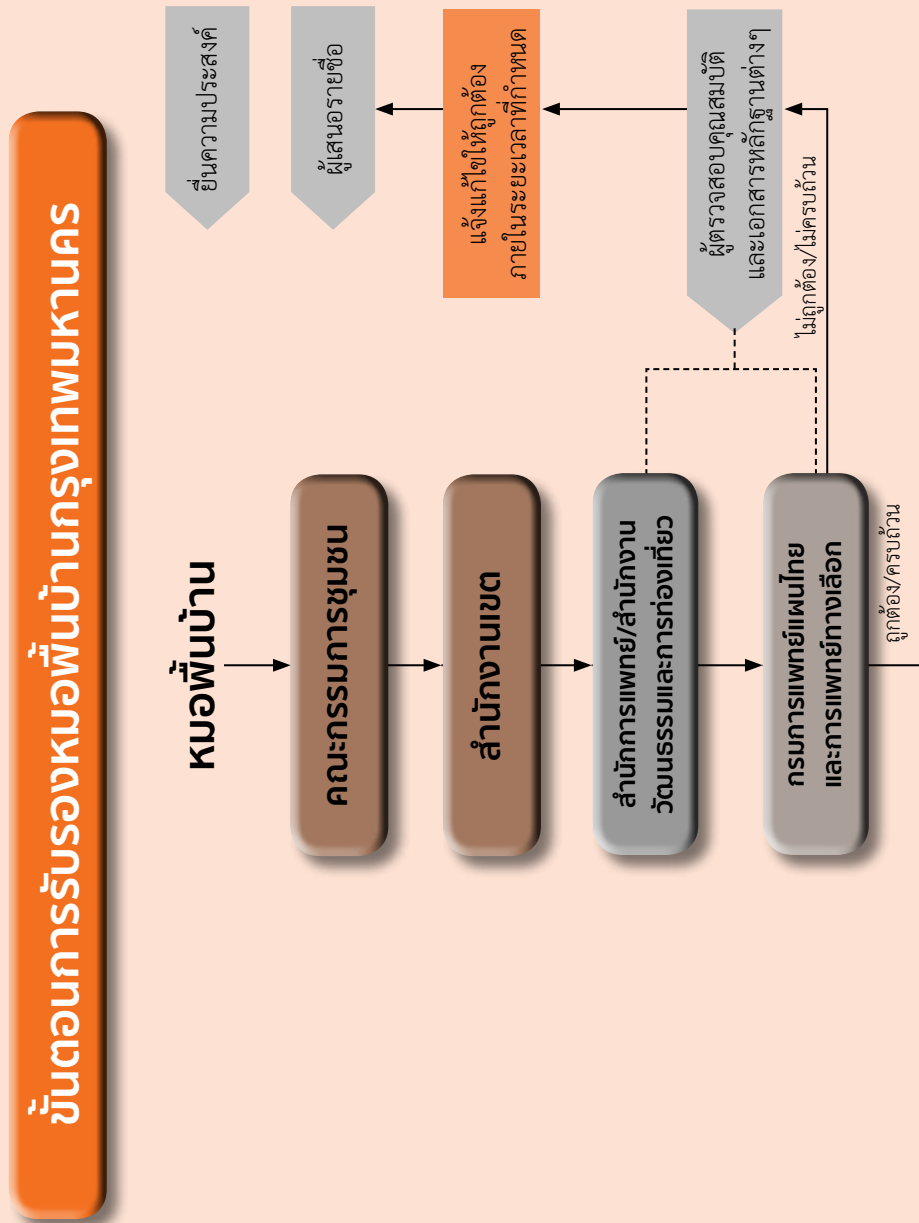

หอมเทพจันทร์ ไช้เกลม ขำรงทว
เทพโอสถ แก้วมวงเวียน แก้วมบาดทะจัต
จัน แก้วจันเทียนจตุจัน

๐๕

การรับรอง
หมอพื้นบ้าน
กรุงเทพมหานคร

๐๕

การรับรองหมอฟันบ้าน กรุงเทพมหานคร

การดำเนินการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ และส่งเสริมสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยและสมุนไพรให้มีบทบาทในการบริการในชุมชน การรับรองหมอฟันบ้านต้องเข้าใจในการดำเนินงานทั้งส่วนของกฎระเบียบ แนวทางการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ การพิจารณาหมอฟันบ้าน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเสนอรายชื่อ

หมอฟันบ้านที่มีความประสงค์ขอรับการพิจารณาการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ต้องจัดทำเอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑ - ๑ (ภาคผนวก ๘) ให้ระบุประวัติการเป็นหมอฟันบ้าน ความรู้และประสบการณ์ของหมอฟันบ้านในการดูแลรักษา การบูชาครู การถ่ายทอดองค์ความรู้ การจัดทำทะเบียนประวัติการรักษา และผลการรักษา โดยหมอฟันบ้านต้องระบุ

ให้ละเอียด ครบถ้วน เพื่อประโยชน์ในการประกอบการพิจารณาเสนอรายชื่อหมอฟันบ้านยื่นต่อคณะกรรมการชุมชน

เอกสารที่หมอฟันบ้านต้องเตรียม มีดังนี้

- เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๑ - ๑)
- สำเนาทะเบียนบ้าน
- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
- ใบรับรองแพทย์ (แบบฟอร์มตามที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ประกาศกำหนดเท่านั้น) (ภาคผนวก ๑๔)

ทั้งนี้ สามารถขอแบบฟอร์ม/เอกสาร ประกอบการยื่นความประสงค์รับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ได้ที่

- สำนักงานแพทย์ /สำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ในสังกัด กรุงเทพมหานคร
- กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ดาวน์โหลดไฟล์ที่ <https://indi.dtam.moph.go.th/> > กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง > กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอฟันบ้าน

การยื่นเอกสาร

๑. ยื่นเอกสารต่อคณะกรรมการชุมชน เพื่อพิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม พร้อมทั้งพิจารณาตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอฟันบ้าน

๒. ภายหลังจากพิจารณา หากพบว่า ผู้ขอรับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม และมีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอฟันบ้าน ให้คณะกรรมการชุมชน จัดทำแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอฟันบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑ (ภาคผนวก ๗) และเอกสารหลักฐานของหมอฟันบ้านพร้อมทั้งบันทึกหรือรายงานการประชุมคณะกรรมการชุมชนที่มีมติเห็นชอบรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยังสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร ที่หมอฟันบ้านอาศัยอยู่

๓. สำนักงานเขตกรุงเทพมหานครรวบรวมเอกสาร และจัดทำหนังสือ นำส่งไปยังสำนักงานการแพทย์หรือสำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๑)
- เอกสารหลักฐานของหมอฟันบ้าน ได้แก่ เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๑ - ๑) สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และใบรับรองแพทย์
- บันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการชุมชน

๒. การตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารหลักฐาน

เมื่อสำนักงานการแพทย์หรือสำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ได้รับแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอฟันบ้านตามแบบ ม.บ.๑ ให้ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณารับรองหมอฟันบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลจัดส่งให้กองคุ้มครองและส่งเสริม

ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กรณีพบว่าคำขอหรือเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ให้มีหนังสือลงทะเลียบทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งผู้เสนอแก้ไขให้ถูกต้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานครกำหนด และหากพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าละทิ้งคำขอ หรือกรณีตรวจพบว่าหมอฟันบ้านขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามให้นำเสนอคณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานครให้คำแนะนำก่อนมีคำสั่ง

๓. การพิจารณารับรองหมอฟันบ้าน

๓.๑ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รวบรวมเอกสารหลักฐาน ตรวจสอบคุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณาหมอฟันบ้าน เพื่อเสนอรายชื่อหมอฟันบ้านให้คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานครพิจารณา

๓.๒ คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานคร พิจารณาเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติหลักเกณฑ์การรับรองหมอฟันบ้าน และลักษณะประเภท กรรมวิธี ตามประกาศของคณะกรรมการหมอฟันบ้าน

กรณีตัวอย่าง

นายแดง มีองค์ความรู้ที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษในการดูแลรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก โดยใช้กรรมวิธีในการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก ประกอบด้วย การใช้น้ำมันสมุนไพร ยาต้ม มนต์คาถา นวดจัดกระดูกให้เข้าที่ ดังนั้น นายแดง ควรได้รับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน ประเภท

หมอกระดุก เนื่องจากกรรมวิธีที่ใช้บำบัดรักษาดังกล่าว มุ่งหวังในการรักษาผู้ป่วยกระดุกหักหลังจากคณะกรรมการพิจารณาแล้วเสร็จให้ดำเนินการ ดังนี้

๓.๒.๑ กรณีมีมติเสนอให้มีการรับรองหมอฟันบ้าน

ให้คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานคร รวบรวมรายชื่อหมอฟันบ้าน เสนออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน

๓.๒.๒ กรณีมีมติไม่เสนอให้มีการรับรองหมอฟันบ้าน

ให้กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีหนังสือลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งให้ผู้เสนอและหมอฟันบ้านทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานครมีมติไม่เสนอให้มีการรับรองหมอฟันบ้านและเมื่อผู้เสนอหรือหมอฟันบ้านทราบผลการพิจารณาดังกล่าว สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหมอฟันบ้านภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งผลการพิจารณา

๔. การออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน

๔.๑ ให้กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย จัดพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามแบบ ม.บ.๓ พร้อมติดรูปถ่าย และเสนออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกลงลายมือชื่อ และประทับตรากรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก “ด้วยหมึกสีแดง” และตำแหน่งที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกลงลายมือชื่อ โดยหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีอายุ ๕ ปี นับแต่วันที่ออก

หนังสือรับรอง และให้หมอฟันบ้านดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านล่วงหน้าก่อนหมดอายุ ไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน

๔.๒ การระบุเลขที่หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรย่อจังหวัด แล้วต่อด้วยหมายเลข ๕ หลัก หมอฟันบ้าน ๑ ท่าน ใช้เลขที่หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านเลขเดิมตลอดชีพ เช่น นายแดง มีภูมิลำเนาที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้ออกเลขหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน กท ๐๐๐๐๑ เป็นต้น

๕. การทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน

๕.๑ ให้กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทยทำสำเนาหนังสือรับรองหมอฟันบ้านที่ผ่านการลงลายมือชื่อแล้ว เพื่อเก็บไว้ที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน ๑ ชุด พร้อมจัดทำทะเบียนการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้านไว้เป็นการเฉพาะเพื่อใช้ในการตรวจสอบ และดำเนินการบันทึกข้อมูลหมอฟันบ้านใน “ระบบภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร” ได้ที่ <https://ttm.dtam.moph.go.th/>

๕.๒ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ดำเนินการบันทึกเลขทะเบียนกระดาษแบบพิเศษที่ใช้ในการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านเรียบร้อยแล้ว (ตัวเลขสีเขียวมุมขวาด้านหลังของกระดาษหนังสือรับรอง) เพื่อจัดทำทะเบียนหมอฟันบ้านของกรุงเทพมหานคร

๐๖

การขอรับใบแทน
หนังสือรับรอง
การเป็นหมอพื้นบ้าน

การขอรับใบแทน หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน

หมอฟันบ้านที่หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านสูญหาย
หรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ดำเนินการดังนี้

๑. จัดเตรียมเอกสารหลักฐาน

๑.๑ กรณีหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน
สูญหาย ต้องเตรียมเอกสารดังนี้

- แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็น
หมอฟันบ้าน แบบ ม.บ.๔ (ภาคผนวก ๑๑)
- หลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน
- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่น
ที่ทางราชการออกให้
- หลักฐานอื่นๆ (ถ้ามี)

๑.๒ กรณีหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านถูก
ทำลายในสาระสำคัญ ต้องเตรียมเอกสารดังนี้

- แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็น
หมอฟันบ้าน แบบ ม.บ.๔ (ภาคผนวก ๑๑)
- หนังสือรับรองฉบับจริงที่ถูกทำลายในสาระ
สำคัญ หรือสำเนา

- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการ
ออกให้
- หลักฐานอื่นๆ (ถ้ามี)

๒. หมอฟันบ้านยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง การ
เป็นหมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๔) พร้อมเอกสารหลักฐาน
ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและ
การแพทย์ทางเลือก

๓. ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครอง
และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์
พื้นบ้านไทย ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารหลักฐาน
และยืนยันตัวตนการเป็นหมอฟันบ้านจากทะเบียนหมอฟันบ้านจังหวัด/
กรุงเทพมหานคร

๔. ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครอง
และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์
พื้นบ้านไทย จัดทำสำเนาคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็น
หมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๔) ให้หมอฟันบ้านเก็บไว้เป็นหลักฐาน

๕. ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย

ออกใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหอมพื้นบ้าน โดยประทับคำว่า “ใบแทน” ด้วย “หมึกสีแดง” บริเวณด้านบนตราครุฑของใบแทนหนังสือรับรอง ให้ใช้กระดาษแบบพิเศษที่ได้รับจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยดำเนินการดังนี้

- ใช้เลขที่หนังสือรับรองหอมพื้นบ้านหมายเลขเดิม (เลขที่หนังสือรับรองหอมพื้นบ้านใช้เลขที่เดิมตลอดชีพ) และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรืออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ดำรงตำแหน่ง ณ ปัจจุบัน ลงลายมือชื่อในหนังสือรับรองการเป็นหอมพื้นบ้าน โดยให้ยึดวันที่ตามที่ระบุในแบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหอมพื้นบ้าน

- ใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหอมพื้นบ้าน มีอายุเท่ากับอายุที่เหลือตามหนังสือรับรองหอมพื้นบ้านฉบับที่สูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ โดยตรวจสอบจากทะเบียนหอมพื้นบ้านจังหวัดหรือทะเบียนหอมพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร

กรณีตัวอย่าง

นายเขียว ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหอมพื้นบ้าน ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ และหนังสือรับรองจะหมดอายุ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๗ ระหว่างนั้นหนังสือรับรองดังกล่าวสูญหาย นายเขียว ได้ยื่นแบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ดังนั้น ใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหอมพื้นบ้านจะมีอายุคงเหลือ ๑ ปี ๕ เดือน ๑๐ วัน

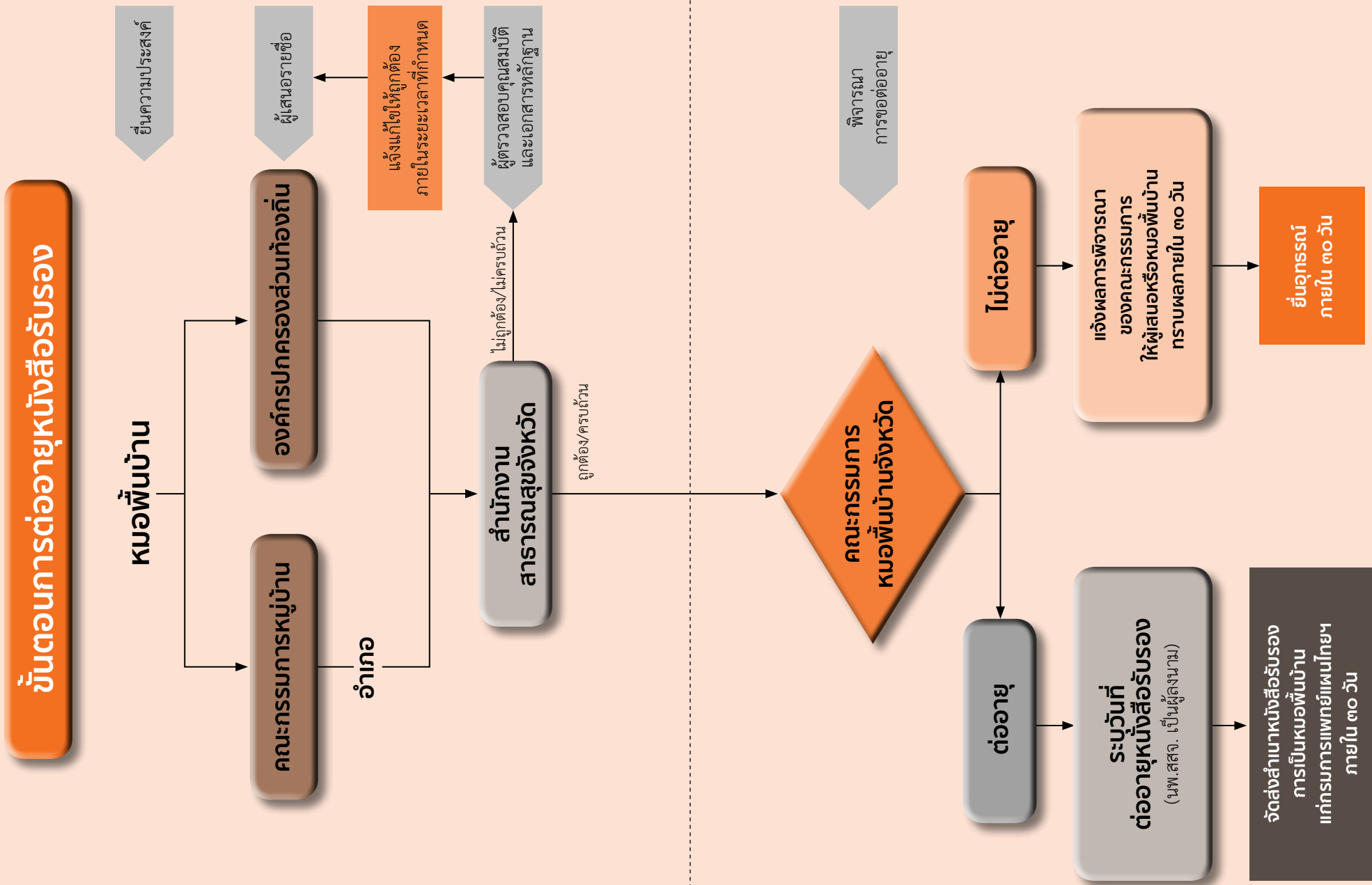

๐๗

การต่ออายุ
หนังสือรับรอง
การเป็นหมอพื้นบ้าน

สภานาถราช
พระยา...

๐๗

การต่ออายุหนังสือ รับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านมีอายุ ๕ ปี นับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง ในกรณีที่หนังสือรับรองใกล้หมดอายุ ควรดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้ดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านล่วงหน้าก่อนหมดอายุ ไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน กรณียื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดรับรองใหม่

๒. ให้หมอพื้นบ้านยื่นความประสงค์ขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ต่อคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านตามแบบ ม.บ.๒ (ภาคผนวก ๙) พร้อมแนบเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ดังนี้

- หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๓) หรือใบแทน (กรณีได้รับใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน)
- ใบรับรองแพทย์
- สำเนาแบบทะเบียนการรักษาผู้ป่วย ประวัติการรักษาแบบ ม.บ.๕ (ภาคผนวก ๑๒)

๒.๑ กรณียื่นความประสงค์ต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน/
คณะกรรมการชุมชน

- คณะกรรมการหมู่บ้าน รวบรวมเอกสารหลักฐานส่งให้อำเภอที่ตั้ง เพื่อจัดส่งให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต่อไป
- คณะกรรมการชุมชน รวบรวมเอกสารหลักฐานส่งสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดส่งให้สำนักงานการแพทย์หรือสำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว และกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกต่อไป

๒.๒ กรณียื่นความประสงค์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวบรวมเอกสารส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

๓. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย รวบรวมเอกสารและเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้านที่ขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดหรือคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร พิจารณาต่ออายุหนังสือรับรองและดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ กรณีมีมติต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน

๓.๑.๑ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานรับรองหมอฟันบ้านรวบรวมรายชื่อ หมอฟันบ้านและเอกสารประกอบการพิจารณาพร้อมมติที่ประชุม คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัดหรือคณะกรรมการหมอฟันบ้าน กรุงเทพมหานคร

๓.๑.๒ การบันทึกรายละเอียดการต่ออายุ

- ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานรับรองหมอฟันบ้าน บันทึกรายละเอียดการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน แบบ ม.บ.๓ (ภาคผนวก ๑๐) ด้วยลายมือหรือพิมพ์ดีด

- กรณีได้รับใบแทนหนังสือรับรองการเป็น หมอฟันบ้าน ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและ ส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทยยกเลิก ใบแทนแล้วออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านใบใหม่

๓.๑.๓ เสนอให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรืออธิบดี กรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พิจารณาลงลายมือชื่อ

๓.๑.๔ ประทับตราสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือ กรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก **“ด้วยหมึกสีแดง”**

๓.๑.๕ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จัดส่งสำเนาหนังสือ รับรองการเป็นหมอฟันบ้านที่ดำเนินการต่ออายุเรียบร้อยแล้ว ไปที่กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ พื้นบ้านไทย กรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับการต่ออายุ

๓.๒ กรณีมีมติไม่ต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีหนังสือทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ตอรับ แจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด/ คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานครให้ผู้เสนอหรือหมอฟันบ้าน ขอต่ออายุทราบผลการพิจารณาต่อไป

๐๙

การอุทธรณ์

๐๘

การอุทธรณ์

ในกรณีคณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัดหรือ คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานคร มีมติไม่รับรอง เป็นหมอฟันบ้าน ไม่ต่ออายุ พักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง การเป็นหมอฟันบ้าน โดยมีขั้นตอนการอุทธรณ์ดังนี้

๑. หมอฟันบ้านสามารถยื่นอุทธรณ์ผลการพิจารณาของ คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด หรือคณะกรรมการ หมอฟันบ้านกรุงเทพมหานคร ในกรณีที่มีมติไม่รับรอง เป็นหมอฟันบ้าน การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอน หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามแบบคำขออุทธรณ์

แบบ ม.บ.๖ (ภาคผนวก ๑๓) ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับ หนังสือแจ้ง โดยยื่นด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ มาที่ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและ แพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี รหัสไปรษณีย์ ๑๑๐๐๐

๒. เมื่อคณะกรรมการหมอฟันบ้านพิจารณาแล้วเสร็จ จะมีหนังสือ ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ ผู้อุทธรณ์ทราบ โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการหมอฟันบ้าน ให้ถือเป็นที่สุด

๐๙

บทบาทหน้าที่
และสิทธิประโยชน์
ของหมอพื้นบ้าน

๐๙

บทบาทหน้าที่และ สิทธิประโยชน์ของหมอฟันบ้าน

บทบาทหน้าที่ของหมอฟันบ้าน ที่ได้รับการรับรอง

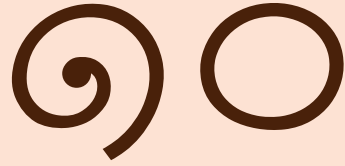
๑. หมอฟันบ้านต้องใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนที่เป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ได้รับการรับรองอย่างเต็มความสามารถเฉพาะภายในเขตพื้นที่ที่ได้รับการรับรอง
๒. ต้องไม่ใช้ความรู้ความสามารถ โดยมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางพาณิชย์ หรือไม่เรียกร้อยค่ารักษาหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบต่อกันมา
๓. ควรถ่ายทอดความรู้ต่อไปยังคนรุ่นหลัง
๔. ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการศึกษาวิจัย และพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบต่อกันมา
๕. ต้องจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วย หรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริม และดูแลสุขภาพของประชาชน

สิทธิประโยชน์ของหมอฟันบ้านที่ได้รับการรับรอง

๑. พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒
หมอฟันบ้าน มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเพื่อแต่งตั้งให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ระดับจังหวัดและคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี
๒. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒
หมอฟันบ้าน มีสิทธิใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม โดยปรุงขึ้นจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ชัดเจนและได้รับการรับรองตำรับจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จากกัญชาต้องไม่สามารถแยกเป็นช่อดอก เพื่อนำไปใช้ในทางที่ผิดได้
๓. พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖
หมอฟันบ้านที่ได้รับการรับรองตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี สามารถขอรับการประเมินหรือสอบความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ตามมาตรา ๑๒ (๒) (ค) ทั้งนี้ ตามประกาศข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย ว่าด้วยการประเมินหรือการสอบผู้มีส่วนราชการรับรองความรู้การแพทย์พื้นบ้านไทย พ.ศ. ๒๕๖๓
๔. พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒
หมอฟันบ้านมีสิทธิในการปรุงยาแผนไทย การแบ่งบรรจุผลิตภัณฑ์ และการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพร หรือการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่แบ่งบรรจุเพื่อใช้สำหรับผู้ป่วยเฉพาะรายของตน

ลักษณะ ประเภท กรรมวิธี ของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน

ลักษณะการเป็นหมอพื้นบ้าน

แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ ๑ เป็นหมอพื้นบ้านที่เรียนรู้และฝึกฝนความชำนาญจากการปฏิบัติ มีการเรียนวิชาจากครูหมอพื้นบ้านคนเดียวหรือหลายคน และอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมจากตำราพื้นบ้านหรือคัมภีร์โบราณ เช่น หมอยาสมุนไพร หมอนวด หมอตำแย หมอกระดูก หมอแง เป็นต้น

ลักษณะที่ ๒ เป็นหมอพื้นบ้านที่มีประสบการณ์รักษาโรคจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์เฉพาะ ที่เป็นไปตามความเชื่อและศรัทธาของมนุษย์ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ผีและอำนาจศักดิ์สิทธิ์) และพิธีกรรมในการรักษาโรค เช่น คนทรง หมอรำผีฟ้าและเฒ่าจ้ำของชาวอีสาน หมอขวัญ ในหลายชาติพันธุ์ หมอเหยาของชาวมุสลิม หมอมะมีวดของชาวเขมร เป็นต้น ในชุมชนหมอบางคนมีความสามารถทั้งสองลักษณะช่วยรักษาโรคทางกายและทางใจให้กับชาวบ้าน

ประเภทของหมอพื้นบ้าน

๑) หมอตำแย คือ ผู้ที่มีความชำนาญในการดูแลสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ าระยะตั้งครรภ์ าระยะคลอด และการดูแลช่วงหลังคลอด รวมถึงการดูแลสุขภาพในกลุ่มเด็กทารก

๒) หมอยาสมุนไพร คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้สมุนไพรรักษาโรคหรือส่งเสริมและดูแลสุขภาพ โดยใช้กรรมวิธีตามภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้รับสืบทอดมา ทั้งนี้อาจมีการพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อความสะอาดและปลอดภัย โดยสมุนไพร หมายถึง พืช สัตว์ จุลชีพ และธาตุวัตถุ

๓) หมอนวดพื้นบ้าน คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้แรงสัมผัสต่อร่างกายด้วยการใช้อวัยวะ เครื่องมือหรือสมุนไพร เพื่อบรรเทาความเจ็บปวด เมื่อยล้าทางร่างกาย หรือปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างร่างกาย

๔) หมอกระดูก คือ ผู้ที่มีความชำนาญดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องกับกระดูกแตก หัก หรือ เคลื่อน

๕) หมอรักษาสัตว์พืชกัต คือ ผู้ที่มีความชำนาญในการดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากสัตว์ เช่น งู ต่อ แตน ผึ้ง ตะขาบ แมงป่อง แมงมุม เป็นต้น

๖) หมอพิธีกรรม คือ ผู้ที่มีประสบการณ์รักษาโรคจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์เฉพาะเป็นไปตามความเชื่อและศรัทธาของมนุษย์ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพลังจิต เป็นต้น เพื่อบำบัดดูแลสภาพร่างกายและจิตใจ

กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน

กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน ในการส่งเสริมดูแลสุขภาพประชาชนของหมอพื้นบ้านจะมีลักษณะที่ แตกต่างกันและมีความหลากหลาย ทั้งนี้ ตามที่ได้รับสืบทอดมาจาก บรรพบุรุษ ครู หมอพระ หรือตามวิถีวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งกรรมวิธี เหล่านั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณา บ่งชี้ตัดสินว่าเป็นไปตาม ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน การดูแลผู้ป่วย ของหมอพื้นบ้าน ส่วนใหญ่จะมีการใช้กรรมวิธีมากกว่า ๑ กรรมวิธี เช่น หมอพื้นบ้าน ก.เมืองค้ความรู้ที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษในการ รักษาผู้ป่วยกระดูกหัก โดยใช้หลายกรรมวิธี ได้แก่ การใช้น้ำมันสมุนไพร ยาสมุนไพร ใช้น้ำมันคาลา การนวดจัดกระดูก เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าว พบว่า หมอพื้นบ้านมีการบูรณาการกรรมวิธีด้านการแพทย์พื้นบ้านในการ รักษาผู้ป่วยหรือวินิจฉัยอาการเจ็บป่วยที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของ ชุมชน

คณะกรรมการหมอพื้นบ้านได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบ ประกาศกำหนด ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ และประกาศ

ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ โดยกรรมวิธีภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน สามารถแบ่งออกเป็น ๖ ด้าน ๑๒๒ กรรมวิธี ดังนี้

๑. ด้านการนวด
๒. ด้านสมุนไพร
๓. ด้านพิธีกรรม
๔. ด้านการรักษากระดูก
๕. ด้านการวินิจฉัย
๖. ด้านอื่นๆ

ทั้งนี้ กรรมวิธีดังกล่าว ได้จากการทบทวนเอกสารวิชาการ ประสบการณ์การทำงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งกรรมวิธี บางกรณีอาจพบได้ยากหรือไม่มีการใช้กรรมวิธีเหล่านั้นในการดูแลรักษา ประชาชนในชุมชนแล้ว แต่เพื่ออนุรักษ์ สืบทอดและรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยให้คงอยู่เคียงคู่กับสังคมไทย

ทางคณะทำงานจึงได้จัดทำคำอธิบายรายละเอียดกรรมวิธีการแพทย์ พื้นบ้านขึ้น เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้านต่อไป

ด้านการนวด

๑. ด้านการนวด ประกอบด้วย ๓๐ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑. นวด	เป็นการใช้มือ แขน ศอก เข่า เท้าหรืออวัยวะอื่นใด รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์อื่น ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ บำบัดโรคหรืออาการเจ็บป่วย พื้นฟูสมรรถภาพของร่างกายหรือบางกรณีเพื่อการตรวจวินิจฉัยโรค
๒. ตอกเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยใช้อุปกรณ์ ๒ ชั้น คือ ชั้นแรกเป็นอุปกรณ์รอง และชั้นที่สองเป็นตัวตอก นำมาตอกตามกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น เพื่อรักษาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกาย แหล่งเริ่มสืบทอดความรู้มาจากภาคเหนือตอนบนและพบในกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน
๓. เอาเอ็นเอาمانة	<i>การเอาเอ็น</i> เป็นรูปแบบการนวด โดยการกดคลึงเส้นเอ็นผสมผสานกับดัดดึง ส่วนใหญ่จะเน้นการใช้ นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และสันมือ® <i>การเอาمانة</i> เป็นรูปแบบการนวด โดยการตัด ดึงที่มีท่าเฉพาะ เป็นการยกเส้นเอ็น อาจมีการใช้อุปกรณ์อื่นร่วมด้วย เช่น ผ้าขาวม้า เป็นต้น เพื่อคลายความตึงของเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แหล่งเริ่มสืบทอดความรู้มาจากจังหวัดเชียงใหม่
๔. บีบเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการจับกล้ามเนื้อ ใช้แรงบีบจากนิ้วมือทั้งหมดบีบกล้ามเนื้อเข้าหากัน บางครั้งใช้แรงยกกล้ามเนื้อด้วย เพื่อช่วยให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย ส่งผลให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณอวัยวะที่ปวดได้ดีขึ้น ช่วยลดอาการกล้ามเนื้อตึง หดเกร็ง และแข็งตัว®

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๕. ขยำเส้น ขยุ่มเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการจับกล้ำมเนื้อแล้วบีบพร้อมขยับมือ มีลักษณะเป็นการจับบ่อยๆ เหมือนกับการขยำ เป็นการกระตุ้นกล้ำมเนื้อ เพื่อช่วยให้กล้ำมเนื้อผ่อนคลายหลังจากการนวดแบบหนักๆ มาแล้ว ^๑
๖. คลึงเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือ สันมือหรือศอก ออกแรงกดแล้วค่อยหมุนวนเป็นวงกลม เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ผ่อนคลายกล้ำมเนื้อ ทำให้ก้อนเนื้อที่แข็งเกร็ง คลายตัวและมีขนาดลดลง ^๑
๗. รีดเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการกดพร้อมกับออกแรงดึง รูดลงมา ส่วนใหญ่จะรูดจากส่วนต้นลงส่วนปลาย จะใช้ในผู้ป่วยที่มีอาการชา เพื่อให้เลือดมาเลี้ยงส่วนปลาย อวัยวะได้ดี ส่วนใหญ่จะใช้น้ำมันสมุนไพรร่วมด้วย เพื่อช่วยลดการเสียดสีของผิวหนัง พร้อมทั้งช่วยให้กล้ำมเนื้อผ่อนคลาย ^๑
๘. ดึงเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการดึงเอาเส้นเอ็นที่จมอยู่หรือถูกกดทับไว้ออกมา เพื่อลดอาการปวดและชา การดึงส่วนใหญ่จะใช้กับข้อต่างๆ เช่น ข้อนิ้วมือ นิ้วเท้า ข้อศอก หัวไหล่ ข้อสะโพก ข้อเข่า สะบัก เป็นต้น ^๑
๙. ทูบและสับเส้น	<i>การทูบ</i> เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้สันกำปั้นหรืออุปกรณ์ช่วย ทูบลงบริเวณที่มีอาการหรือจุดที่ต้องการรักษา ด้วยน้ำหนักที่พอเหมาะกับผู้ป่วย เป็นจังหวะสม่ำเสมอ ไล่ไปตามแนวเส้นหรือในบริเวณที่ต้องการรักษา เป็นการใช้แรงกระตุ้นกล้ำมเนื้อ ใช้ในกรณีที่กล้ำมเนื้อแข็ง เพื่อกระตุ้นให้กล้ำมเนื้อกลับมาทำงานปกติ และช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อย ^๒

กรรมวิธี	คำอธิบาย
	<i>การสับ</i> เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้สันมือทั้งสองข้างประกบกันลักษณะพนมมือ ใช้สันมือด้านนิ้วก้อย สับลงบริเวณที่มีอาการหรือจุดที่ต้องการรักษาด้วยน้ำหนักที่พอเหมาะกับผู้ป่วยเป็นจังหวะสม่ำเสมอ ไล่ไปตามแนวเส้นหรือในบริเวณที่ต้องการรักษา เป็นการใช้แรงกระตุ้นกล้ำมเนื้อเพื่อช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อย เช่นเดียวกับการทูบ ในกรณีหมอนพื้นบ้านบางท่านอาจมีการใช้มิดหมอนสับลงตามเส้นเอ็นผู้ป่วย มักทำเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการนวดรักษา
๑๐. บิดฮ้าว บิดเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการจับกล้ำมเนื้อให้เต็มฝ่ามือ แล้วออกแรงหมุนข้อต่อ กล้ำมเนื้อหรือเส้นเอ็นให้ยืดออกด้านขวาง เพื่อให้กล้ำมเนื้อหรือเส้นเอ็นคลาย ยืด บรรเทาอาการปวดเมื่อยหรือบิดตันในกรณีไหล่หลุด แขนหลุด ขาหลุด
๑๑. กดเส้น เต็ก	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือ สันมือ ศอก เข่า เท้า อย่างไม่อย่างหนึ่ง วางลงบนจุดหรือเส้น หรือส่วนต่างๆ ของร่างกายแล้วทิ้งน้ำหนักลงบริเวณที่จะนวด กดค้างไว้สักครู่จึงค่อยๆ ผ่อนน้ำหนัก ยกนิ้วขึ้นแล้วเลื่อนไปในตำแหน่งต่อไป เพื่อคลายกล้ำมเนื้อ เส้นเอ็น และกระตุ้นระบบการไหลเวียนเลือด
๑๒. จกเส้น ล้วงเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ ๔ นิ้ว จกเข้าใต้ปีก สะบักด้านล่าง ใช้นิ้วสะกิดเขี่ยเส้นด้านบน ใช้หลังมือเขี่ยเส้นด้านล่างออกมา บางกรณีจกแล้วดึงเส้นออกมา เพื่อให้เส้นที่ถูกกดทับอยู่ พูและคลายตัว ลดอาการชาหรือมีปัญหาเส้นจมใต้ปีกสะบัก รักแร้ ข้อเข่า หมายเหตุ จกเส้นเป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑๓. ทนิกเส้น หมิยม	เป็นรูปแบบการนวด โดยการสะกิดตามข้อนิ้ว ทั้งนิ้วมือและนิ้วเท้า เพื่อให้ลมหรือเลือดที่คั่งค้างตามบริเวณข้อ ได้กระจายออกไป ลดอาการปวดตามข้อ และใช้ทดสอบการรับรู้ความเจ็บปวด อาการชา ^๑
๑๔. เกาะเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือออกแรงกดพร้อมกับงัดเส้นออกจากกระดูก โดยออกแรงกดพร้อมกับงัดมาด้านผิวนวด เพื่อไม่ให้เส้นจม หรือถูกกดทับลดอาการปวด ^๑
๑๕. แกะเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือกดพร้อมกับแกะ แคะ หรือเขี่ยเส้นเอ็นที่ตึง หรือกล้ามเนื้อที่เป็นก้อน อยู่ให้ نرم ลดขนาดของก้อนและลดความตึงลง ^๑
๑๖. ขีดเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วหัวแม่มือ กดบนเส้นด้านหนึ่ง แล้วใช้ ๓ นิ้ว กดรับอีกด้านหนึ่ง จากนั้น เขี่ยตัวด้นิ้วหัวแม่มือขึ้นไปคนละด้านตามแนวเส้น เพื่อใช้ในการรักษาผู้ป่วยสะบักจม อัมพฤกษ์ อัมพาต หมายเหตุ ขีดเส้นเป็นชื่อเรียกวิธีการนวดภาคอีสาน
๑๗. จับเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือคลำหาตำแหน่งเส้นเอ็นที่มีความผิดปกติ แล้วใช้การจับเส้นหรือเขี่ยเส้น เพื่อรักษาอาการปวด ยอก
๑๘. เขี่ยเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือกดเส้นเอ็น ดันเข้าและดันออกบริเวณส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ได้แก่ ร่องไหปลาร้า สะบัก ข้อพับแขน/ขา ใต้ศอก หน้าแข้งและข้อเท้า เพื่อให้กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ยืดออกเป็นปกติ ^๓

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑๙. ตีเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้สมุนไพรห่อด้วยผ้ามัดกับไม้ไผ่ไล่ตีเส้นเอ็นใหญ่ทั่วร่างกาย เพื่อช่วยให้เส้นเอ็นคลาย หายขัดหายงอ
๒๐. นวดกดจุด	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วหัวแม่มือกดลงบนจุดหรือส่วนต่างๆ ของร่างกาย ค้างไว้สักครู่จึงค่อยๆ ผ่อนน้ำหนัก ยกนิ้วขึ้นแล้วเลื่อนไปในตำแหน่งอื่น เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ส่วนใหญ่นิยมกดจุดที่เส้นเอ็นเพื่อคลายเส้นให้ผู้ป่วย
๒๑. เขี่ยบเหล็ก	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ความร้อนและแรงกดจากเท้าในการคลายเส้น โดยการใช้เท้าของผู้นวดเขี่ยบลงแผ่นเหล็กที่เผาไฟให้ร้อน พร้อมกับลงคาถากำกับความร้อนของเท้า แล้วนำเท้าไปเขี่ยบบนอวัยวะส่วนที่ต้องการรักษา ใช้ในการรักษา กลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต ^๒
๒๒. ย่ำขาง/ เขี่ยบขาง	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ความร้อนและแรงกดจากเท้าในการรักษา มีการลงคาถาดับพิษไฟ ก่อนใช้เท้าจุ่มน้ำยา (น้ำโพลหรือน้ำมันงา) เขี่ยบบนขางที่เผาไฟจนร้อนแดง แล้วนำไปเขี่ยบบนร่างกาย หรืออวัยวะส่วนที่ต้องการรักษา เพื่อคลายเส้นและบรรเทาอาการปวด ส่วนใหญ่ใช้ในการรักษา กลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น ปวดข้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต
๒๓. เขี่ยบไฟ	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้เท้าเปล่าเขี่ยบนน้ำมัน โสมุนไพรและน้ำมัน ก่อนจะใช้ฝ่าเท้าเขี่ยบบนแผ่นเหล็กบนกองไฟ แล้วจึงมานวดกดจุด เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อย คลายเส้น อัมพฤกษ์ และอัมพาต ^๔

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒๔. เหยียบฉ่ำ	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้เท้าแตะน้ำมันสมุนไพรแล้วไปแตะแผ่นเหล็กที่ร้อนจัดบนเตาไฟ จะมีเสียงดัง “ฉ่ำ” จึงเรียกวิธีการนี้ว่า “การเหยียบฉ่ำ” เพื่อรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ปวดเมื่อยแขน ขา หรือตามร่างกาย เดิมมีการรักษาที่วัดพระพรางเหลือง แหล่งเริ่มสืบทอดความรู้มาจากจังหวัดนครสวรรค์ ^๕
๒๕. นาบเหล็ก	เป็นรูปแบบการนวด ที่มีลักษณะคล้ายกับการเหยียบเหล็ก โดยใช้มือหรือเท้าวางลงบนเหล็กที่มีความร้อน พร้อมกับบริกรรมคาถา แล้วนำมือหรือเท้าไปรีดหรือกดลงบนอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพื่อรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และช่วยให้เส้นเอ็นที่จึมอยู่คลายขึ้น
๒๖. ตบเหล็ก	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้มือตบเหล็กที่กำลังร้อนอยู่ แล้วมานาบตามร่างกายของผู้ป่วย คล้ายกับการย่ำขางและการเหยียบเหล็กแดง แตกต่างกันที่การตบเหล็กเป็นการใช้มือร่วมกับการนวด การใช้คาถาและการประคบด้วยน้ำมันสมุนไพร แต่หลักการที่ใช้ในการรักษา ยังคงเดิม คือ การใช้หลักของการนวดและการประคบร้อน เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือด และรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต ^๖
๒๗. นวดแต่งห้อง	เป็นรูปแบบการนวดในหญิงตั้งครรภ์ เพื่อช่วยให้สบายตัว ทารกในครรภ์อยู่ในท่าปกติและเมื่อถึงกำหนดคลอดทำให้คลอดง่าย
๒๘. นวดจัดมดลูกเข้าอู่	เป็นรูปแบบการนวดในหญิงหลังคลอด โดยการใช้นิ้วหัวแม่มือทั้งสองกดลงไปที่ด้านข้างของท้องริมกระดูก

กรรมวิธี	คำอธิบาย
	เชิงกรานทั้งสองข้างพร้อมกัน แล้วค่อยๆ ไล่ขึ้นมา ใช้ฝ่ามือวนกล่อมท้อง แล้วค่อยๆ กดมดลูกลงไป เพื่อช่วยให้มดลูกเข้าอู่
๒๙. นวดเข้าตะเกียบ	เป็นรูปแบบการนวดในหญิงหลังคลอด โดยให้ผู้ถูกนวดนอนตะแคงขา ๒ ข้าง ซ้อนทับกัน ส่วนผู้นวดยืนคร่อมโดยหันหน้าไปทางศีรษะของผู้ถูกนวด ใช้ขาทั้ง ๒ ข้างหนีบบริเวณต้นขาและสะโพกของผู้ถูกนวด แล้วใช้สันมือชนกัน กดขย่มบริเวณข้อต่อสะโพกเป็นจังหวะถี่ๆ เพื่อช่วยให้ข้อต่อสะโพกที่เคลื่อนออกจากเบ้าหลังคลอดกลับเข้าสู่ที่เดิมได้ ^๗
๓๐. ลนเทียนแล้วลูบบนร่างกายเพื่อให้ความร้อน	เป็นวิธีการรักษาร่วมกับการเหยียบเหล็กแดงหรือย่ำขาง ซึ่งมีการใช้น้ำไหลหรือน้ำมันงาร่วมด้วย โดยใช้แผ่นขี้ผึ้งมาพับห่อไม้แบนๆ แล้วนำไปลนไฟให้นิ่ม (ซึ่งมีความร้อนไม่มากนัก) แล้วนำมาลูบบนผิวหนัง ทิ้งไว้สักพักแล้วแกะขี้ผึ้งออกจึงเริ่มนวด

ด้านสมุนไพร

๒. ด้านสมุนไพร ประกอบด้วย ๔๓ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑. ต้ม	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำตัวยาที่เป็นส่วนประกอบทั้งหมดมาใส่ในหม้อเติมน้ำให้ท่วมยา (โดยใช้หม้อกดลงในตัวยาเบาๆ ให้น้ำอยู่เหนือตัวยาเล็กน้อย) นำไปตั้งไฟต้มให้เดือดหรือต้มเคี่ยว
๒. อบ/หม (ภาษาอีสาน)	เป็นวิธีการใช้ยา โดยนำตัวยามาต้มให้เกิดไอน้ำ เพื่อใช้ไอน้ำในการอบหรือรมในกระโจมหรือห้องอบ ใช้ในการรักษาโรคผิวหนังผื่นคัน อัมพฤกษ์ อัมพาต ขับน้ำคาวปลา บำรุงผิวพรรณ เป็นต้น
๓. ประคบ	เป็นการนวดและกดคลึงตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยใช้ความร้อน อาจมีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบ เช่น ลูกประคบสมุนไพร ก้อนเส้าห่อด้วยสมุนไพร เป็นต้น
๔. รม (ควัน/ไอน้ำ)	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการใช้น้ำหรือไอน้ำจากการเผาสมุนไพรหรือต้มน้ำสมุนไพร เพื่อรักษาโรคเฉพาะที่ เช่น หอบหืด ริดสีดวงจมูก แผลฝีเย็บหลังคลอด เป็นต้น
๕. นัตถุ์	เป็นวิธีการให้ยา โดยนำตัวยาสมุนไพรที่มีลักษณะเป็นผงละเอียด มาใส่กล่อง เป่าเข้าทางจมูก
๖. สูด	เป็นวิธีการให้ยา โดยการสูดกลิ่นหรือควัน ไอน้ำสมุนไพร เข้าทางจมูก เช่น ยาดมสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการวิงเวียน เป็นต้น
๗. สูบ	เป็นวิธีการให้ยา โดยการสูบควันจากสมุนไพรเข้าทางปาก เช่น การนำดอกป๊อปที่ตากแห้งมาฆนด้วยใบตองกล้วยดิบ เพื่อรักษาหอบหืดและริดสีดวงจมูก เป็นต้น

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๘. อาบ	เป็นวิธีการใช้ยา โดยนำสมุนไพรสดหรือแห้งหลายชนิด มาต้มกับน้ำแล้วนำมาอาบรักษาโรค
๙. สุม	เป็นวิธีการใช้ยาสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย มาผสม ตำ ปอก เพื่อให้ได้ไอสมุนไพรเข้าไปทางจมูกหรือทางผิวหนัง เช่น การสูมกระหม่อมเด็ก เป็นต้น
๑๐. แช่	๑) เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำสมุนไพรมาแช่ในน้ำหรือของเหลว ช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำมาใช้ในการรักษาอาการผู้ป่วย เช่น ตำราโบราณใช้ใบเล็บครุฑ มาสับแล้วแช่ผสมด้วยข้าวสารเจ้า รับประทานแก้อาการปวดหัว เป็นต้น ๒) เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำยาสมุนไพรมาต้ม แล้วกรองเอาน้ำยาหรือกรรมวิธีอื่น ๆ ซึ่งได้มาจากตัวยาลแล้วให้ผู้ป่วยแช่ อาจเป็นการแช่ทั้งตัวหรือเฉพาะส่วนที่เป็นโรคก็ได้ นิยมใช้ในกรณีที่ต้องการให้ตัวยาชิมลงสู่ชั้นใต้ผิวหนังลึกลงไปมากกว่าการอาบหรือทา
๑๑. ย่าง/ปิ้ง	ย่าง เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยการให้ความร้อนกับสมุนไพรโดยตรง เพื่อให้ตัวยาสมุนไพรออกฤทธิ์ได้ เช่น นำใบพลับพลึงมาย่างก่อนนำไปประคบ เป็นต้น ปิ้ง เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยนำสมุนไพรมาห่อแล้วนำไปวางไว้เหนือไฟ เพื่อให้สมุนไพรมีฤทธิ์เพิ่มขึ้นหรืออ่อนลง เช่น การสะตุรงทองโดยบดให้ละเอียดแล้วใส่ใบบัวหรือใบชาห่อ ๗ ชั้น นำไปปิ้งจนสุกกรอบแล้วค่อนนำไปปรุงยา

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑๒. เผา	๑) เป็นวิธีการเตรียมเครื่องยา โดยทำให้มี ๒ ลักษณะคือ <ul style="list-style-type: none"> • เผาให้เกิดเป็นขี้เถ้า • เผาให้เป็นถ่าน ๒) เป็นวิธีการใช้ยา โดยนำเอาเครื่องยาสมุนไพรวางไว้บริเวณที่ต้องการรักษา แล้วจุดไฟเผาเครื่องยาเพื่อบรรเทาอาการ เช่น เผายาจับโปงน้ำ เป็นต้น
๑๓. สะตุ	๑) เป็นการทำให้ตัวยามีฤทธิ์แรงขึ้น หรือใช้รักษาตรงกับโรคดีขึ้น เช่น สะตุสารส้ม ๒) เป็นการทำให้พิษของตัวยาลดลง เช่น สะตุรงทอง ๓) เป็นการทำให้ตัวยาปราศจากเชื้อโรค เช่น สะตุดินสอพอง ๔) เป็นการทำให้ตัวยานั้นสลายตัว ทำให้ตัวยาฟูหรือกรอบ สามารถทำให้แตกสลายได้ง่ายขึ้น เช่น สะตุเกลือ ^๓
๑๔. บด	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำสมุนไพรมาสับหรือย่อยให้มีขนาดเล็กลง แล้วนำเข้าสู่เครื่องบดยาทำให้เป็นผง
๑๕. ผน	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพรให้มีความละเอียด โดยการถูสมุนไพรบนหินหรือฟาละมี ร่วมกับน้ำกระสายยา
๑๖. ดอง	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยการนำสมุนไพรไปใส่ในน้ำส้ม น้ำเกลือ น้ำผึ้ง สุรา หรืออื่นๆ เพื่อให้ตัวยาละลายออกมา
๑๗. หมัก	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยการนำสมุนไพรไปเก็บไว้ในภาชนะระยะเวลาหนึ่ง จะมีน้ำออกมาจากสมุนไพร เช่น หมักข้าวหมากใช้ดูแลสุขภาพสตรีหลังคลอด เป็นต้น

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑๘. สักยา	เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้เข็ม เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่มีความแหลมคม ทิ่มลงไปบนผิวหนัง พร้อมกับบริการกรรมคาลา เพื่อนำยาสมุนไพรเข้าสู่ร่างกาย ช่วยลดอาการปวด ปรับสมดุลเลือดของร่างกาย ถอนพิษสัตว์พิษกัดต่อย
๑๙. เคี้ยว	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพรเพื่อการรักษา โดยการบดให้แหลกด้วยฟัน เช่น การเคี้ยวหมากเพื่อใช้ในการรักษาโรคมะเร็ง เป็นต้น
๒๐. เป่า/พ่น	เป็นวิธีการรักษา โดยการนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาทางปากในลักษณะเป่าให้พุ่งออกมาเป็นฝอย เช่น สมุนไพร น้ำมันดี ลม หรืออื่นๆ เป็นต้น บางกรณี มีการบริการกรรมคาลาร่วมด้วย
๒๑. ตำ	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยใช้ครกหรือสากหรือสิ่งอื่นที่คล้ายคลึงเช่นนั้น กระทบกลงไปอย่างแรงเรื่อยๆ ทำให้สมุนไพรเปลี่ยนรูปร่างไป หรือมีขนาดเล็กลง
๒๒. พอก/โปะ/ โปะ/เพาะ	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการวางสมุนไพรที่ได้จากการตำหรือบดตามบริเวณที่ต้องการรักษา
๒๓. คั้น/บีบ/หีบ	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยใช้มือหรืออุปกรณ์อื่นๆ ขยำ บีบ กด ทับสมุนไพรเพื่อให้ได้ของเหลวออกมา
๒๔. กลั่น	เป็นวิธีการปรุงยา โดยการนำยาสมุนไพรมาต้มให้เป็นไอ แล้วใช้ความเย็นบังคับให้เป็นของเหลว เพื่อนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ได้มาใช้ทำเป็นยา เช่น น้ำมันหอมระเหยจากไพล ตะไคร้หอม สะระแหน่ มะกรูด เป็นต้น

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒๕. สกัดน้ำมัน	เป็นวิธีการเตรียมเครื่องยา โดยการแยกเอาน้ำมันออกมาจากสมุนไพร ซึ่งมี ๓ วิธี ได้แก่ การกลั่น การทอดและการหีบ เช่น การกลั่นน้ำมันวานางคำ การกลั่นน้ำมันหอมระเหยจากใบกะเพรา การหีบน้ำมันจากเมล็ดสะเดา (กระทงลาย) เป็นต้น
๒๖. อัง (ควั่น/ ความร้อน/ ไอน้ำ)	เป็นวิธีการเตรียมเครื่องยา โดยการนำสมุนไพรไปใกล้ๆ ไฟ เพื่อให้ร้อน เช่น การอังใบพลับพลึงพองุ่น แล้วนำไปนวดหรือพันบริเวณที่มีอาการปวด บวม เป็นต้น
๒๗. เหน็บ	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการใส่ยาสมุนไพรเข้าทางช่องทวารหนักหรือช่องคลอด เช่น การเหน็บยารักษาโรคติดต่อทางทวาร หรือเหน็บช่องคลอดรักษาอาการตกขาว เป็นต้น
๒๘. สอด	เป็นวิธีการใช้ยาหรือให้ยา โดยการใส่ยาที่เตรียมไว้เป็นแท่ง เข้าไปในช่องทวารเพื่อให้ยาออกฤทธิ์เฉพาะที่ เช่น การนำสมุนไพรที่เป็นผงมาตอกอัดในกระบอกไม้ไผ่ ให้เป็นแท่ง แล้วผ่ากระบอกไม้ไผ่ นำแท่งยาไปสอดทวารหนักรักษาโรคติดต่อทางทวาร ใบพลูทุบให้นิ่มม้วนแล้วสอดเข้าไปในช่องจมูก เพื่อหยุด เลือดกำเดา เป็นต้น
๒๙. ย่างไฟ	เป็นวิธีการเตรียมยาในการรักษาผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง เช่น ตกต้นไม้ ควายชนหรือรถล้ม เป็นต้น โดยการนำสมุนไพร เช่น ใบหนาด ใบเปกล้า ใบชะงู ใบพลับพลึง เป็นต้น วางเกลี่ยบนแคร่ไม้ไผ่ แล้วปูด้วยผ้าหรือเสื่อชุบน้ำที่บนสมุนไพร โดยมีเตาไฟให้ความร้อนอยู่ทางด้านล่าง ความร้อนที่ผ่านสมุนไพร จะทำให้น้ำมันหอมระเหยออกมา และซึมผ่านผิวหนังของผู้ป่วย ช่วยทำให้เลือดลมเดินได้สะดวก

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๓๐. อยู่ไฟ/อยู่กรรม	เป็นวิธีการดูแลสุขภาพของมารดาหลังคลอดในระยะแรก ซึ่งครอบคลุมการนอนหรือนั่งผิงไฟ การเข้ากระโจม การอาบสมุนไพร การนึ่งถ่าน การทักหม้อเกลือ การนวดประคบ การกินยาและอาหารเฉพาะ เป็นต้น เพื่อช่วยให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วขึ้น ขับน้ำคาวปลา เลือดลมไหลเวียนดีขึ้น ลดอาการเกร็งและปวดเมื่อย แผลฝีเย็บหายเร็วขึ้น ลดอาการเจ็บปวด อันเกิดจากการหดตัวของมดลูกและจากเต้านมคัด ช่วยให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย เป็นต้น ^๓
๓๑. กวาด	เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้นิ้วมือแตะยาแล้วป้ายในปาก คอ ลิ้นของทารกและเด็ก บริเวณอวัยวะที่เป็น
๓๒. แตะ/แฉะ	เป็นวิธีการให้ยา โดยการนำตัวยามาสัมผัสเบาๆ บริเวณอวัยวะที่เป็น
๓๓. ชะโลม	เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้ผ้าชุบหรือใช้มือวิกน้ำยาสมุนไพร มาแตะตามร่างกายบริเวณที่มีความร้อนให้เปียกชุ่ม เช่น การชะโลมน้ำยาสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีไข้สูง เป็นต้น
๓๔. ถู/ขัด/สี	เป็นวิธีการให้ยาเฉพาะที่ โดยการออกแรงให้ตัวยาสัมผ่านผิวหนังเข้าไปหรือทำให้สิ่งที่ไม่ต้องการหลุดออกมา โดย ๑) ถู เป็นการออกแรงโดยการไถไปมา ๒) ขัด เป็นการออกแรงโดยการไถไปมา อย่างแรง ๓) สี เป็นการออกแรงโดยการครูดไปมา แบบถี่ๆ ซ้ำๆ
๓๕. ตบ	เป็นวิธีการให้ยา โดยการเอายาที่เตรียมไว้ในรูปแบบของเหลวใส่บนอุ้งมือ แล้วนำไปตบเบาๆ ตามร่างกายของผู้ป่วย

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๓๖. ตั้งยา	เป็นวิธีการเตรียมตัวยาหลายชนิด โดยเลือกตัวยาบางชนิดมาใช้ร่วมกัน เพื่อรักษาผู้ป่วยเฉพาะราย มักใช้ในรูปแบบยาฝน
๓๗. ทา/ลูบ	เป็นวิธีการใช้ยาที่มีลักษณะเป็นของเหลวหรือผงละเอียด โดยการใช้มือหรือวัสดุอื่นๆ ป้ายบริเวณที่เป็น แล้วลูบเพื่อให้ยาที่ทาบนผิวหนังสม่ำเสมอ เช่น ทาปูนแดงรักษาโรคลมปราบเส้น ดินสอพองผสมน้ำมะนาวทาบริเวณที่ฟกช้ำ เป็นต้น
๓๘. ผูก/แขวน	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการนำสมุนไพรมาร้อยด้วยด้าย และผูกกับข้อมือ ข้อเท้า เอว หรือห้อยคอ เช่น การผูกโพลที่ข้อมือ ข้อเท้า ลดอาการปวดเคล็ดขัดยอก มหาหิงค์ผูกข้อมือแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ เป็นหวัด คัดจมูก เป็นต้น
๓๙. เป่า/ผิว	เป็นวิธีการให้ยาหรือใช้ยา โดยนำยาผงละเอียดบรรจุในอุปกรณ์ เช่น กล้องเป่าหรือหลอด แล้วใช้ลมปากเป่าผงยาเข้าไปในคอหรือจมูก เป็นต้น
๔๐. โลม/ชะโลม	<i>ความหมายเช่นเดียวกับ ๓๓</i> เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้ผ้าชุบหรือใช้มือวิกน้ำยาสมุนไพร มาแตะตามร่างกายบริเวณที่มีความร้อน ให้เปียกชุ่ม เช่น การชะโลมน้ำยาสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีไข้สูง เป็นต้น
๔๑. ล้าง/ส่วย	เป็นวิธีการใช้ยาที่ได้จากการต้ม แช่ เพื่อชำระทำความสะอาดร่างกายเฉพาะที่ เช่น การล้างเท้าด้วยยาสมุนไพรในผู้ป่วยเบาหวาน การล้างตาด้วยน้ำแช่ดอกมะลิ เป็นต้น

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๔๒. อม	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการนำสมุนไพรใส่ในปาก เพื่อให้ยาออกฤทธิ์เฉพาะที่ เช่น การอมน้ำต้มสมุนไพร บรรเทาอาการเหงือกบวม ลดกลิ่นปาก การอมยामะแว้ง บรรเทาอาการเจ็บคอ เป็นต้น
๔๓. โรย	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการโปรยผงยาสมุนไพรละเอียดที่ละน้อย ลงบนแผลหรือบริเวณที่เป็น เช่น โรยผงขมิ้นชัน เพื่อให้สะเก็ดแตกแห้ง เป็นต้น

ด้านพิธีกรรม

๓. ด้านพิธีกรรม ประกอบด้วย ๒๗ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑. เหยยา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไทที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพกาล อันสืบเนื่องมาจากความ เชื่อดั้งเดิมที่นับถือผี เป็นการทำให้พิธีติดต่อกันระหว่างคนกับผี โดยมีหมอเหยยาเป็นสื่อกลาง เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุการเจ็บป่วย และวิธีการรักษา ให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนทั้งมี ขวัญและกำลังใจเป็นปกติ โดยใช้บทกลอนและทำนองดนตรี จากเสียงแคนประกอบการให้จังหวะ
๒. รำผีฟ้า	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยมีพื้นฐาน ความเชื่อเรื่องผีฟ้า ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษที่เคารพนับถือและคอย ช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วยหรือในภาวะเดือดร้อน มีการเชิญผีฟ้า มาเข้าร่างทรงของหมอ โดยมีการรำและพ้อนรอบๆ ผู้ป่วย ซึ่งมีหมอแคนเป่าให้จังหวะและหมอลำส่งกระຈก เพื่อให้ ผีฟ้าบอกสาเหตุและวิธีการแก้ไขความเจ็บป่วย
๓. ไหว้ผีฟ้า	เป็นพิธีกรรมที่เป็นกุศโลบายของชาวบ้านที่ใช้ในการ ปกป้องป่าอนุรักษ์ของชุมชน และขอขมาลาโทษต่อเทพ เทวดา หรือผีผู้เฝ้าพื้นที่ โดยชาวบ้านได้สร้างศาลาไว้สำหรับ ทำพิธีกรรมดังกล่าวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของชุมชน และชาวบ้าน จะช่วยกันดูแลไม่ให้เกิดการตัดต้นไม้ แต่ให้คนในชุมชน สามารถเข้ามาหาของป่าได้ พิธีกรรมไหว้ผีฟ้า จะจัดทำช่วง ปีใหม่ไทยของทุกปีในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน จำนวน ๑ วัน โดยของเช่นไหว้ในพิธี เมื่อประกอบพิธีเสร็จ จะนำมาปรุงประกอบเป็นอาหารกินร่วมกันในชุมชน ^๗

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๔. โจรมะมีวด	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนายสาเหตุ การเจ็บป่วยและการรักษาโรค ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาการป่วยที่ไม่สามารถหาสาเหตุได้ จึงมีการเชิญร่างทรงมะมีวด ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นๆ มาประกอบพิธีกรรม เพื่อหาที่มาและเป็นการขจัดปัดเป่า สิ่งเลวร้ายหรือขอขมาลาโทษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ป่วยอาจล่วงเกินโดยไม่เจตนา โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อในการประกอบพิธี รวมทั้งเป็นการบูชาและสร้างขวัญกำลังใจ ให้ผู้ป่วย
๕. รำแม่มด	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพของชาติพันธุ์ไทยเขมร จังหวัดศรีสะเกษ เรียกว่า เรือมมะมีวด หรือ รำแม่มด มีลักษณะคล้ายการทรงเจ้าเพราะเชื่อว่าเทพหรือผีนั้นมี ๒ พวก คือ ๑) พวกที่อยากได้สิ่งของโดยให้คนจัดให้ ๒) พวกที่คอยมาดูแลมนุษย์ รำแม่มดจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ป่วยรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หาย จึงต้องจัดพิธีกรรม รำแม่มดขึ้น โดยมีดนตรีประกอบ คือ แคน ซอ ฆ้องและกลอง ^๕
๖. เป่าคาถา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการท่องคาถาหรือมนต์คาถาตามที่ได้รำเรียนมาแล้วเป่าลมไปยังบริเวณอวัยวะที่มีอาการเจ็บป่วยของผู้ป่วย บางครั้ง เรียก “เป่าเย็น” นอกจากนี้ยังมีการเป่าฟัน เป็นการท่องมนต์คาถาแล้ว เป่า น้ำมนต์ที่มีสมุนไพรมสอยู่ในการรักษาผู้ป่วย เช่น เป่าผู้ป่วยกระดูกหัก เป่าฝี เป่ากระหม่อม เป็นต้น

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๗. น้ำมนต์/ ท่องมนต์/ คาถา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการบริกรรมคาถา ควบคู่กับการรักษาผู้ป่วยของหมอฟันบ้าน เช่น การรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก การศัลยกรรม การผนยาสมุนไพร เป็นต้น โดยมีองค์ประกอบ คือ ๑) น้ำมนต์ เป็นกระบวนการในเตรียมเครื่องยาหรือการรักษา น้ำที่เข้าพิธีกรรม เพื่อใช้พรม อาบหรือกินในการรักษาโรคทั้งทางกายและทางจิต ๒) ท่องมนต์ เป็นการบริกรรมคาถาในระหว่างการเตรียมเครื่องยา (ในอดีตไม่มีเครื่องชั่งอย่างละเอียด ความยาวของการท่องมนต์จะทำหน้าที่ในการกำหนดขนาดของตัวยา) ๓) คาถา เป็นบทหรือข้อความที่นำมาใช้ประกอบการเตรียมยาหรือการรักษา อาจเป็นภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่น ซึ่งหมอแต่ละท่านได้รับการถ่ายทอดมาจากครูหรือบรรพบุรุษ
๘. ผิว	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการใช้ลมจากปากเป่าเบาๆ ไล่ไปตามส่วนต่างๆ ของผู้ป่วย ส่วนใหญ่มีการใช้คาถากำกับ มีความเชื่อว่าเป็นพลัง ในการรักษาและการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ป่วย
๙. เหยียบเสน	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ ตามวิถีวัฒนธรรมภาคใต้ ที่ใช้ในการรักษาเสน ปาน ไข้ และไข่อุ้ง เพื่อยับยั้งไม่ให้เสนขยายใหญ่ขึ้น ผู้ที่ทำการรักษา คือ นายโรงโนรา ซึ่งจะใช้ดินสอในการเขียนอักขระขอมลงบนหัวแม่เท้า ถ้าหากผู้ป่วยเป็นเสนเต็มแผ่นหลังจะเขียนลงบนฝ่าเท้า แล้วเหยียบลงบนหินลับมีด ยกเท้ารมควันไฟจากเทียนไข แล้วเอาเท้าเหยียบลงเบาๆ ตรงที่เป็นเสน ประกอบกับการใช้คาถาอาคมลงไปด้วย ถ้าต้องการให้หายขาดผู้ป่วย

กรรมวิธี	คำอธิบาย
	จะต้องรับการเหยียบรักษากับนายโรงโนราโรงครุ ๓ ครั้ง โดยทำการรักษาในช่วงเดือน ๖, ๗ และ ๘ นายโรงโนราที่จะสามารถทำการรักษาให้หายขาดได้จะต้องผ่านการตัดจุกมาก่อน
๑๐. สู่วัณ/เรียกขวัญ/ฮ้องขวัญ	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการเรียกขวัญให้กลับคืนมาสู่ ร่างเดิม เป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องขวัญกับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ จะทำในโอกาสที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุต้องจากบ้านไปไกล มีความเจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุหรือในกรณีที่มีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือนบ้านเมือง มักทำร่วมกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) และพิธีสืบชะตา โดยปฏิบัติต่อเนื่องกัน เริ่มจากการสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) การสืบชะตา และการเรียกขวัญ ^๔
๑๑. บวงสรวงผี/ไหว้ผี	เป็นพิธีกรรมในการบูชา บอกร่ำวขออนุญาต ขอพรขอขามิคุ้มเกล้าให้อยู่รอดปลอดภัย จากเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ ด้วยเครื่องสังเวยและดอกไม้ ธูปเทียน เป็นต้น
๑๒. กล่อมขวัญ	<i>ความหมายเช่นเดียวกับ ๑๐</i> เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการเรียกขวัญให้กลับคืนมาสู่ร่างเดิม เป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องขวัญกับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ จะทำในโอกาสที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุต้องจากบ้านไปไกล มีความเจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุหรือในกรณีที่มีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือนบ้านเมือง มักทำร่วมกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) และพิธี

กรรมวิธี	คำอธิบาย
	สืบชะตา โดยปฏิบัติต่อเนื่องกัน เริ่มจากการสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) การสืบชะตา และการเรียกขวัญ ^๔
๑๓. สูตขวัญ	<i>ความหมายเช่นเดียวกับ ๑๐</i> เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการเรียกขวัญให้กลับคืนมาสู่ร่างเดิม เป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องขวัญกับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ จะทำในโอกาสที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุต้องจากบ้านไปไกล มีความเจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุหรือในกรณีที่มีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือนบ้านเมือง มักทำร่วมกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) และพิธีสืบชะตา โดยปฏิบัติต่อเนื่องกัน เริ่มจากการสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) การสืบชะตา และการเรียกขวัญ ^๔
๑๔. สะเดาะเคราะห์	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพที่ทำให้กับบุคคลที่เคราะห์ร้าย เช่น ได้รับอุบัติเหตุต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าถ้าสะเดาะเอาเคราะห์ออกจากตัวแล้วก็จะทำให้พบแต่ความสุขสบาย อาการเจ็บป่วยก็ดีขึ้น โดยมีขั้นตอน คือ (๑) สะเดาะ (๒) ส่งเคราะห์ (๓) ลอยเคราะห์
๑๕. สืบชะตา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพที่ใช้บำบัดทางด้านจิตใจ เชื่อกันว่า เป็นการต่ออายุหรือต่อชีวิตให้มีอายุยืนยาว เสริมความเป็นสิริมงคล อยู่อย่างสุขสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เช่น การต่ออายุคน หมู่บ้าน เมือง เป็นต้น
๑๖. ต่อชะตา	<i>ความหมายเช่นเดียวกับ ๑๕</i> เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพที่ใช้บำบัดทางด้านจิตใจ เชื่อกันว่า เป็นการต่ออายุหรือต่อชีวิตให้มีอายุยืนยาว

กรรมวิธี	คำอธิบาย
	เสริมความเป็นสิริมงคล อยู่อย่างสุขสบาย ปราศจากโรคภัย ไข้เจ็บ และทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เช่น การต่ออายุคน หมู่บ้าน เมือง เป็นต้น
๑๗. เขี่ยไขว้/ เลี้ยกไขว้/ เลียะไขว้	เป็นพิธีกรรมในการวินิจฉัยโรค โดยใช้ไขว้คลึงและลากไปทั่วตัวของผู้ป่วย พร้อมกับท่องคาถากำกับ เมื่อครบทุกจุดทั่วร่างกายแล้วนำไขว้มาตอกดูว่ามีลักษณะผิดปกติอย่างไร หมอจะวินิจฉัยสาเหตุการเจ็บป่วยจากลักษณะของไขว้
๑๘. ตั้งไขว้	เป็นพิธีกรรมในการวินิจฉัยโรค เพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วยว่าเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติหรือไม่ หรือมีการเจ็บป่วยที่ส่วนใดของร่างกาย หรือทำนายว่าสามารถรักษาได้หรือไม่ โดยใช้ไขว้ไกววางบนฝ่ามือของหมอฟันบ้าน สวดพระพุทธรมณต์ อธิษฐาน เฟงกระแสดิจ ถ้าไขว้ตั้งขึ้นแสดงว่าไขว้และรักษาได้ ถ้าไขว้ไม่ตั้งแสดงว่าไม่ไขว้และรักษาไม่ได้
๑๙. การทรง	เป็นพิธีกรรมในการวินิจฉัยโรค เพื่อทำนายทายทักหาสาเหตุ และแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาให้มีความสุขทั้งกายและใจ โดยการเชิญเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเข้าสิงร่างทรง
๒๐. โบล	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย โดยผู้เสี่ยงทาย (เนียะโบล) จะรับพานเครื่องยกครุ แล้วใช้มือขวาจับเส้นด้ายที่แขวนเต้าปูน ส่วนมือซ้ายมีข้าวสารที่ฝ่ามือรองรับได้เต้าปูน ซึ่งผู้เสี่ยงทายจะร่ายเวทมนตร์คาถา ถ้าสาเหตุการเจ็บป่วยเกิดจากผี เต้าปูนจะแกว่งไปมา ถือเป็นคำตอบ แหล่งสืบทอดความรู้มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ^{๑๐}

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒๑. แกว่งข้าว	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วยหรือหาแนวทางการดูแลสุขภาพ โดยผู้ทำพิธีจะเอาข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนกลมแล้วผูกด้วยด้าย ซึ่งส่วนใหญ่จะเสี่ยงทายเมื่อไปรักษาโดยทั่วไปแล้วอาการไม่ดีขึ้น หรือก่อนป่วยมีฝันร้ายก่อน และในกรณีที่ของหายต้องการรู้ว่าของหายอย่างไรอยู่ที่ไหน บางครั้งจะทำย้าเพื่อความมั่นใจจากการถามผียามห่ม ^{๑๑} ถ้าข้าวแกว่งแสดงว่าไขว้ ถ้าข้าวไม่แกว่งแสดงว่าไม่ไขว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำถามของผู้ทำพิธี
๒๒. ผีย่าหม้อหนึ่ง	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วยทำนายดวงชะตาชีวิต ปัญหาการงาน ของหาย บอกวิธีแก้เคล็ดคุณไสย เต็กร้องไห้ขอแรง หรือปัญหาอื่นๆ โดยการสอบถามจากผียามห่มหนึ่ง แหล่งสืบทอดความรู้มาจากพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
๒๓. ส่อง	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วยทำนายดวงชะตาชีวิต ปัญหาการงาน ของหาย หรือปัญหาอื่นๆ โดยหมอส่องจะเป็นคนทำพิธี ว่าสาเหตุเกิดจากกรรมหรือเกิดจากการกระทำของผู้อื่นหรืออื่นๆ วิธีการส่องมีหลายรูปแบบ เช่น การส่องโดยใช้มดสนากห้อยไว้กับสายสิญจน์ หมอจะใช้สมาธิในการตรวจสอบ บางท่านใช้ไขว้ในการทำนาย เป็นต้น แหล่งสืบทอดความรู้มาจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒๔. ดูเมื่อ ดูยาม	เป็นพิธีกรรมการทำนายดวงชะตาหรือทำนายทายทักปัญหา ความเจ็บป่วยและหาฤกษ์ยามในการทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในวิถีชีวิตหรือประกอบ พิธีกรรมอื่นๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากภัยอันตรายจากโรคภัย ไข้เจ็บ (ดูเมื่อและทำนายฤกษ์ยาม) แห่ลงสืบทอดความรู้ มาจากพื้นที่ภาคเหนือ ^๒
๒๕. เสี่ยงทาย ด้วย เหรียญห้า	เป็นพิธีกรรมการทำนายดวงชะตาหรือทำนายทายทัก ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต โดยการใช้เหรียญห้าที่ได้จากขันครู ที่ผู้ถามนำมาไหว้วางแปะไว้ที่นิ้วชี้ ทำพิธีเสี่ยงทายด้วยการ แกว่งหรือยกนิ้วชูขึ้น โดยหมอผู้ทำการเสี่ยงทาย จะใช้การ ถามผีหรือสิ่งที่มองไม่เห็นเพื่อหาคำตอบร่วมกับการทำนาย จากการตีตนบนนิ้วของเหรียญห้า (สำหรับสมัยโบราณใช้ เงินโบราณ)
๒๖. เสี่ยงทาย ด้วยการโยนไข่	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาทำเลที่ตั้งของชุมชน ใหม่หรือหาที่ฝังศพเชื่อว่าหากสถานที่ฝังศพของผู้ตายอยู่ใน ลักษณะเหมาะสม วิญญาณของผู้ตายก็จะอยู่อย่างสงบสุข และจะแผ่บารมีให้กับลูกหลานและญาติมิตร อยู่เย็นเป็นสุข โดยจะทำการโยนไข่หาพื้นที่ที่เหมาะสม หากไข่แตกแสดงว่า บริเวณนั้นสามารถใช้เป็นที่ตั้งชุมชนหรือฝังศพได้ หากไข่ ไม่แตกจะต้องโยนซ้ำอีก จนครบ ๓ ครั้ง หากยังไม่แตกอีก จะต้องไปหาพื้นที่อื่นในการเสี่ยงทาย

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒๗. เสี่ยงทาย ด้วยการ ใช้มีด ปักบน ข้าวสาร	เป็นพิธีกรรมของหมอเหยา เพื่อให้ผีไม่ทำร้ายผู้ป่วย เป็นการ เชิญผีมาถามถึงสาเหตุความโกรธแค้น โดยนำเอาข้าวสารโรย ลงไข่และนับจำนวนเม็ดข้าวสารที่ติดอยู่ หากเป็นจำนวนคี่ แสดงว่าผู้ป่วยจะหาย หากเป็นจำนวนคู่ซึ่งแสดงว่าผีไม่ยอม หมอเหยาจะทำการอ่อนน้อนแล้วจึงทำการเสี่ยงทายด้วยการ เอาดาบปักลงไปนข้าวสารในจานหรือถ้วยบนถาดเครื่อง คาย ถัดดาบตั้งอยู่บนข้าวสารได้ แสดงว่าผีให้อภัย ไม่โกรธ แค้น หากดาบที่ปักลงบนข้าวสารล้มลง แสดงว่าผียังมีความ โกรธแค้นผู้ป่วยอยู่ หมอเหยาจะทำการอ่อนน้อนและ เสี่ยงทายไปจนกว่าดาบจะตั้งอยู่บนถ้วยข้าวสารนั้นได้ ^๓

ด้านการรักษากระดูก

๕. ด้านการรักษากระดูก ประกอบด้วย ๖ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑. จอดกระดูกหรือการเป่าคาถาเพื่อรักษาอาการกระดูกหัก	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยกระดูกแตก หัก ร้าว เพื่อให้กระดูกเชื่อมติดกัน โดยการเป่าคาถาร่วมกับการจัดกระดูกให้เข้าที่ พรหมน้ำมัน ตาน้ำมันงา น้ำมันเลียงผา น้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วทำการเข้าเฝือกไม้ไผ่ หรือแซก จากนั้นจะทำการเป่าคาถาและทาน้ำมันทุกวันจนกว่าจะหาย
๒. จัดกระดูก	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยที่กระดูกหัก ไม่เข้ารูป งอ คด เคลื่อน เพื่อให้เข้าที่ โดยการใช้มือ ผ้า หรืออุปกรณ์อื่นๆ ออกแรงดึง ลูบ รีด แล้วใช้น้ำมันลูบหรือทา ร่วมกับการเป่าคาถา
๓. เข้าเฝือกด้วยไม้ไผ่หรือวัสดุอื่นๆ	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยที่กระดูกหักไม่ให้เคลื่อนที่ โดยใช้ไม้ไผ่หรือวัสดุอื่นๆ วัดขนาดให้พอดีกับอวัยวะส่วนที่หัก ส่วนใหญ่ใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกเล็กๆ มาถักร้อยด้วยด้ายพันรอบอวัยวะที่หัก ให้บริเวณที่หักอยู่กึ่งกลางความยาวของไม้ และสามารถขยับได้ตามสภาพของการบาดเจ็บ นอกจากนี้ยังใช้ฟองน้ำ สำลี หรือนวมผ้ารองด้านในของเฝือก เพื่อป้องกันเฝือกไม้เสียดสีกับผิวของผู้ป่วย และเป็นส่วนรองรับน้ำมันที่ใช้ในการรักษา ก่อนตามเฝือก โดยมีการมัดหัวและท้ายของเฝือกด้วยเชือกหรือด้ายให้แน่นเพื่อป้องกันส่วนที่บาดเจ็บเคลื่อนไหว

๑๑๒ คู่มือประกอบการรับรองหมอนพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอนพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง)

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๔. ต่อกะตุกโดยการนั่งบนกระดานแล้วทำพิธี โดยการเคาะ/ สับไม้อีกฝั่ง	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยกะตุกแตก หลุด หรือหัก โดยการให้ผู้ป่วยนั่งบนแผ่นไม้หรือกระดาน แล้วหมอนพื้นบ้านนั่งฝั่งตรงข้ามกับผู้ป่วย ใช้มีดสับท่อนไม้พร้อมกับบริการมคาถา สับไปเรื่อยๆ บางกรณีมีการใช้น้ำมันทาหรือลูบในระหว่างทำการรักษา เมื่อกระตุกผู้ป่วยเข้าที่แล้วค่อยทำการเข้าเฝือกไม้ไผ่
๕. ต่อกะตุก โดยการท่องคาถาเคาะไม้	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยกะตุกหัก แตก หลุด หรืออื่นๆ ก่อนหรือหลังการเข้าเฝือกไม้ไผ่ โดยให้ผู้ป่วยนั่งหรือนอนด้านหน้าหมอนแล้วหมอนใช้มีดที่ลงอักขระเคาะลงบนท่อนไม้ที่อยู่ระหว่างหมอนกับผู้ป่วย ตามจังหวะในการบริการมคาถา และใช้น้ำมันลูบ ทา คลึงเบาๆ บริเวณที่มีอาการร่วมด้วยพร้อมการจัดกระตุก
๖. ต่อกะตุก โดยการปั้นหุ่นเทียนขี้ผึ้งเพื่อทำพิธี	เป็นพิธีกรรมการรักษาผู้ป่วยกะตุกหัก หลังจากการรักษาและใส่เฝือกแล้ว โดยหมอนพื้นบ้านจะปั้นหุ่นผู้ป่วยด้วยเทียนขี้ผึ้งและสลักชื่อกำกับ หลังจากนั้นหมอนจะนำหุ่นไปบริการมคาถาในเวลากลางคืน เพื่อใช้พลังจิตในการรักษาผู้ป่วย

ด้านการวินิจฉัย

๕. ด้านการวินิจฉัย ประกอบด้วย ๗ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑. นั่งเทียบ	เป็นวิธีการวินิจฉัย ทำนาย หาสาเหตุการเจ็บป่วย ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการจุดเทียนไว้ที่ขอบปากบาตร หรือขัน ให้น้ำตาเทียนหยดลงในน้ำ แล้วทำนายไปตาม ลักษณะน้ำตาเทียนที่ปรากฏในน้ำ
๒. เสี่ยงเทียบ	เป็นวิธีการวินิจฉัยและรักษาโรคในลักษณะบำบัดจิต โดยการเสี่ยงเทียบที่หอมมนต์ได้มีการบริการรศคาถา ไว้แล้วมา ๗ แห่ง แล้วนำมาจุด เป็นการทำลายโรคหรือ สิ่งอัปมงคลที่มีอยู่ในตัวเราให้หมดสิ้นไป
๓. ส่องเทียบ	เป็นวิธีการวินิจฉัยโรค โดยการใช้น้ำเทียนส่องบริเวณ ผิวหนังที่มีอาการเจ็บป่วยเพื่อแยกลักษณะการเจ็บป่วย และให้การรักษาที่ถูกต้อง
๔. เฟ่งกลืน	เป็นวิธีการวินิจฉัยและรักษาโรค โดยการใช้น้ำเทียนที่เข้มข้นของผู้ที่ผ่านการฝึกจิต
๕. แมะ	เป็นวิธีการตรวจวินิจฉัยโรค โดยการใช้นิ้วมือแตะลงบนซีพจรตรงบริเวณเส้นเลือดแดงที่จุดรวมเส้นเลือด เช่น การแตะเส้นพระเมรุบริเวณข้อเท้า เพื่อวินิจฉัย การไหลเวียนของเลือดลม
๖. จับซีพจร	เป็นวิธีการตรวจวินิจฉัยโรค โดยการใช้นิ้วมือแตะและ กดเบาๆ ลงบนเส้นเลือดแดงบางเส้น เช่น เส้นเลือดแดง ที่ข้อมือ ข้อพับ ลำคอ ข้อเท้า เพื่อประเมินกำลังของ เลือดลมหรือวินิจฉัยโรคหรืออาการเจ็บป่วย ^๔

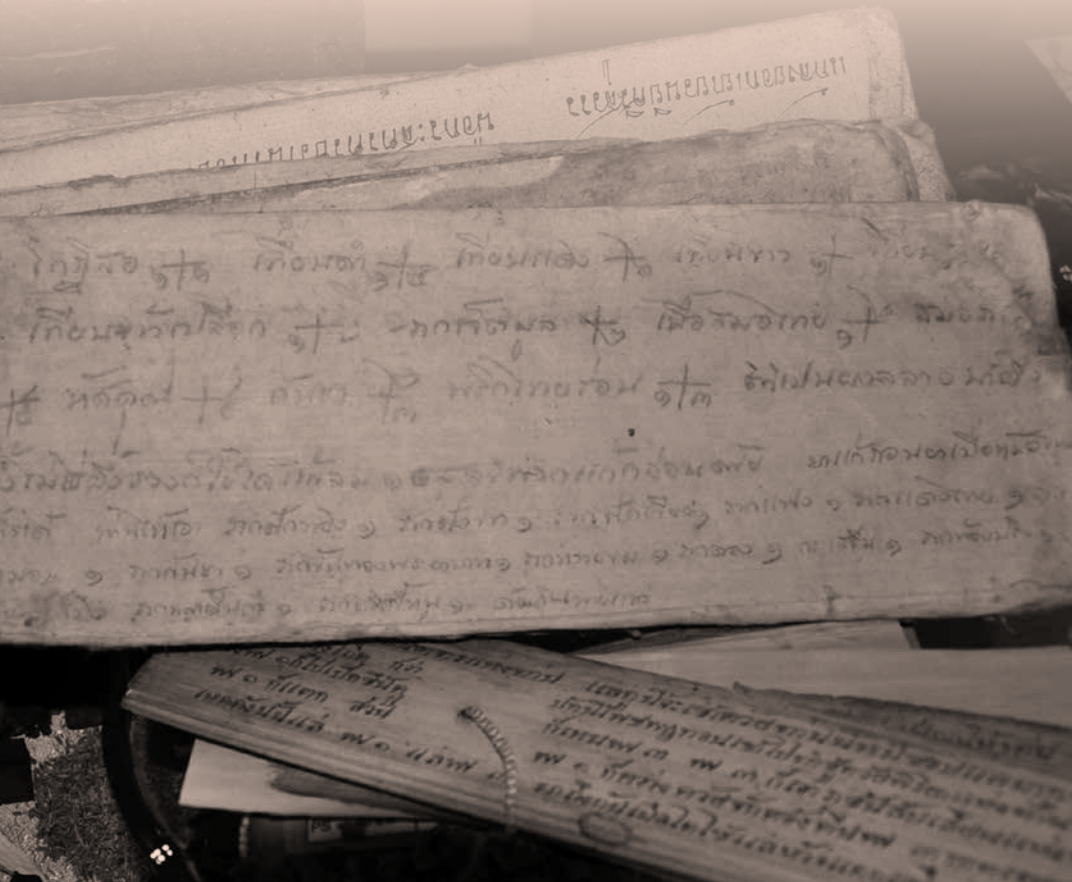
๑๑๖ คู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง)

กรรมวิธี

คำอธิบาย

๗. ดูเมื่อ ดูยาม

เป็นพิธีกรรมการทำนายดวงชะตาหรือทำนาย
ทายทักปัญหาความเจ็บป่วยและหาฤกษ์ยามในการ
ทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติใน
วิถีชีวิตหรือประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข
พ้นจากภัยอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บ (ดูเมื่อและทำนาย
ฤกษ์ยาม) แหล่งสืบทอดความรู้มาจากพื้นที่ภาคเหนือ^{๑๒}

ด้านอื่นๆ

จ. ด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย ๙ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑. เช็ด	เป็นวิธีการตรวจวินิจฉัยและรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยน้ำมนต์และใบไม้ เช่น ใบพลู ใบผักคัต เป็นต้น โดยการลูปไปตามอวัยวะบริเวณที่มีอาการเจ็บปวดหรือบวม การวินิจฉัย ได้จากลักษณะใบไม้หลังการลูปหรือใบไม้ที่ติดค้างอยู่ เกิดจากคุณผี คุณไสย การรักษาจะใช้ในกรณีที่อาการเจ็บป่วยไม่มาก เช่น อาการปวดเมื่อยจากการเดินของเลือดลมไม่สะดวก ลมเข้าเส้น เอ็นช้ำกัน เป็นต้น ^๖
๒. แหก	เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้อุปกรณ์ในการแหกชุดลงบนบริเวณที่เชื่อว่ามีพิษอยู่ พร้อมทั้งบริกรรมและเสกคาถาใส่อุปกรณ์ เพื่อไล่พิษออกจากร่างกาย ^{๑๕}
๓. จอบเลือด	เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้เขาสัตว์ เช่น เขาแพะ เขาควาย เป็นต้น วางครอบบริเวณที่ถูกสัตว์พิษกัด งูกัด แล้วใช้ปากดูดบริเวณปลายเขาสัตว์ และอุดรูเขาสัตว์ด้วยชันโรงหรืออื่นๆ เลือดก็จะซึมออกมา ปล่อยให้ทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ นาที จึงหยุด เพื่อลดอาการปวด ถอนพิษ
๔. จูบเลือด	ความหมายเช่นเดียวกับ ๓ เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้เขาสัตว์ เช่น เขาแพะ เขาควาย เป็นต้น วางครอบบริเวณที่ถูกสัตว์พิษกัด งูกัด แล้วใช้ปากดูดบริเวณปลายเขาสัตว์ และอุดรูเขาสัตว์ด้วยชันโรงหรืออื่นๆ เลือดก็จะซึมออกมา ปล่อยให้ทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ นาที จึงหยุด เพื่อลดอาการปวด ถอนพิษ

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๕. กรอกเลือด	เป็นวิธีการรักษา โดยการกรีดหรือสักผิวหนังให้บาดเพียงเล็กน้อย ให้เลือดออกมา ใช้ถ้วยแก้วที่ใส่ลมแล้ววางปากแก้วครอบบริเวณที่บาดนั้น เลือดก็จะซึมออกมา พอได้เลือดพอสมควรแล้ว จึงหยุดและห้ามเลือดเพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ดูดพิษออกจากร่างกาย กระตุ้นให้เลือดไหลเวียนดีขึ้น
๖. บ่งต้อ	เป็นวิธีการรักษาอาการหรือความผิดปกติของดวงตา เช่น ต้อเนื้อ ต้อลม อาการแสบตา จอประสาทตาเสื่อม และอาการอื่นๆ โดยการใช้น้ำมันหอยขม ดึงเส้นใยที่เกิดขึ้นในจลอรอยโรคที่อยู่บริเวณแผ่นหลังของผู้ป่วยโดยมิได้กระทำใดๆ ต่อดวงตา
๗. ตัดต้อ	เป็นวิธีการรักษาต้อเนื้อ โดยการนำกะลาตาเดียวมาวางครอบบนดวงตา แล้วนำชิ้นเนื้อหมูหรือเนื้อวัว มาวางบนกะลาตาเดียวแล้วตัดชิ้นเนื้อบนกะลา ๓ ครั้ง และใช้คาถากำกับ ซึ่งผู้ป่วยต้องมา ๓ วันติดต่อกัน มักทำตอนเย็นและเวลาเดียวกัน วันสุดท้ายให้นำกล้วยใส่บาตรหรือนำไปวัด

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๘. สัก	เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้ของแหลมทิ่มตามร่างกาย และบริเวณคณาพพร้อมลงอักขระ เพื่อเป็นสิริมงคลและป้องกันอันตรายจากสัตว์พิษ เช่น ป้องกันงูกัด หรือสัตว์อื่นๆ กัด เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการสักเพื่อความสวยงาม
๙. ฝังดิน/ฝังทราย	เป็นวิธีการรักษา โดยการขุดหลุมบริเวณดินหรือทรายแล้วให้ผู้ป่วยนอน จากนั้นถมดินหรือทรายให้ทั่วร่างกาย ยกเว้นส่วนหัว บางกรณีมีการใช้สมุนไพรร่วมด้วย เช่น ใบขี้เหล็กปูพื้นก่อนนอน หญ้าคาเผาในหลุมก่อนฝังดิน เป็นต้น เชื่อว่าดินหรือทรายสามารถดูดเอาสิ่งที่ไม่ดีออกจากร่างกายได้ เป็นวิธีการฟื้นฟูผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต ทำให้กล้ามเนื้อลดอาการเกร็งตัว ระบบไหลเวียนของเลือดและลมดีขึ้น พบวิธีการดังกล่าวได้ทุกภาค ในบางพื้นที่ใช้รักษาหรือกำจัดพิษที่เกิดจากการกินเห็ดพิษหรือต่อต่อย

บรรณานุกรม

๑. อุษา กลิ่นหอม, พะยอม ตีน้อย และเมธี ศรีไชยวงศ์. การจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้การนวดแบบพื้นบ้านเพื่อการจัดทำตำราการนวดพื้นบ้านเบื้องต้น ๔ ภาค ตามภูมิปัญญาของหมอฟันบ้าน กรณีนวดพื้นบ้านภาคเหนือ. ม.ป.ท. : สำนักการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก; ๒๕๕๗.
๒. ดารณี อ่อนชมจันทร์ และคณะ. การนวดพื้นบ้านไทย ชุดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพ ๖. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; ๒๕๕๘.
๓. พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๙ เนื่องในโอกาสมหามงคลเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ ๗๐ ปี ๙ มิถุนายน ๒๕๕๙. นนทบุรี : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ; ๒๕๖๐.
๔. อัมพฤษ์-อัมพาท! เชิญทางนี้ นวดเท้าเหยียบไฟ เกาะพะงัน ศาสตร์กตัญถาย. ๓ ก.ย. ๒๕๖๐. ไทยรัฐออนไลน์. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๒]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/news/local/south/๑๐๕๘๗๒๗>.
๕. การเหยียบฉ่า. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒]. ในแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิถีชีวิตชุมชนวัดเกาะหงส์ [อินเทอร์เน็ต]. นครสวรรค์ : ม.ป.ท. [ประมาณ ๑ น.] จาก : <http://www.chaiwbi.com/kohhong/๓๐๒๑.html>.
๖. อรพินท์ ครุฑจับนาค และจิราภรณ์ บุญมาก. บันทึกภูมิปัญญา : ตบเหล็กแดงกรณีหมอสุมบัติ วงษ์ขำ จังหวัดลพบุรี. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. ๒๕๕๗; ๑๒(๓) : หน้า ๒๕๗-๒๖๑.
๗. ดา ไกลถิ่น. การไหว้ผีฟ้า [อินเทอร์เน็ต]. พะเยา : ม.ป.พ.; ม.ป.ป. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒]. จาก : http://biodiversity.forest.go.th/TK/index.php?option=com_zoo&task=item &item_id=๘๘๕&Itemid=๒๔.

๘. กระทรวงวัฒนธรรม. รำแม่มด [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๙. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒]. จาก : https://www.m-culture.go.th/young/ewt_news.php?id=๖๖๓.
๙. รุจิณา อรรถสิษฐ์. ขวัญ : ชีวิตของคนไทย. นนทบุรี : กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก; ๒๕๕๘.
๑๐. สารภี ขาวดี. บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม “การโถงมะมั่วด” ต่อชุมชนเขมรจ.สุรินทร์. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ๒๕๕๕; ๘(๑) : หน้า ๑๕๓ – ๑๙๖.
๑๑. ยิ่งยง เทาประเสริฐ. ตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เล่ม ๑. เชียงราย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; ๒๕๕๖
๑๒. ยิ่งยง เทาประเสริฐ. ตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เล่ม ๒ การดูแลรักษาสุขภาพด้วยวิธีการทางกายบำบัดของระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนา (หมอเมือง). เชียงราย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; ๒๕๕๖.
๑๓. รชนีกร ไวก้อ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอนุรักษ์ประเพณีการเหย้าของชาวภูไท. วารสารศิลปการจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๖๒; ๓(๑) : หน้า ๕๓ – ๖๘.
๑๔. พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๖. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; ๒๕๕๘.
๑๕. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. คู่มือประชาชนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์; ๒๕๕๗.

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ๑ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง
หมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒
- ภาคผนวก ๒ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง
หมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒
- ภาคผนวก ๓ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง
หมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓
- ภาคผนวก ๔ ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง โรคต้องห้าม
มิให้รับรองเป็นหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒
- ภาคผนวก ๕ ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง ลักษณะ
ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
พ.ศ. ๒๕๖๒
- ภาคผนวก ๖ ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๓
- ภาคผนวก ๗ แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๑)
- ภาคผนวก ๘ เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองหมอฟันบ้าน
(แบบ ม.บ.๑ - ๑)
- ภาคผนวก ๙ แบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน
(แบบ ม.บ.๒)

- ภาคผนวก ๑๐ แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน (แบบ ม.บ.๓)
- ภาคผนวก ๑๑ แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง (แบบ ม.บ.๔)
- ภาคผนวก ๑๒ แบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผล
การรักษาฯ (แบบ ม.บ.๕)
- ภาคผนวก ๑๓ แบบคำขออุทธรณ์ (แบบ ม.บ.๖)
- ภาคผนวก ๑๔ แบบใบรับรองแพทย์
- ภาคผนวก ๑๕ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง
- ภาคผนวก ๑๖ ขั้นตอนการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน
- ภาคผนวก ๑๗ ตัวอย่างรูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็น
หมอฟันบ้าน
- ภาคผนวก ๑๘ ตัวอย่างหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน
- ภาคผนวก ๑๙ ตัวอย่างหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน
(การต่ออายุ)
- ภาคผนวก ๒๐ ตัวอย่างหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน
(การออกไปแทน)
- ภาคผนวก ๒๑ หนังสือแจ้งเวียนแนวทางการรับรองหมอฟันบ้าน
- ภาคผนวก ๒๒ คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
ที่ ๙๖๓/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือ
ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีฯ

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน
พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับรองหมอฟันบ้าน ตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“หมอฟันบ้าน” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานาน ไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน ซึ่งได้รับหนังสือรับรองตามระเบียบนี้

“หนังสือรับรอง” หมายความว่า หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด หรือคณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการ หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตามระเบียบนี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

“กรม” หมายความว่า กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ข้อ ๔ ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รักษาการ และวินิจฉัยชี้ขาดในการปฏิบัติ ตามระเบียบนี้ และคำวินิจฉัยให้ถือเป็นที่สุด

หมวด ๑
การรับรองหมอฟันบ้าน

ข้อ ๕ ผู้ได้รับการเสนอชื่อต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) อายุไม่น้อยกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(๒) มีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่ได้รับการเสนอรายชื่อมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี

(๓) มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน

(๔) ไม่เป็นคนวิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคที่คณะกรรมการหมอฟันบ้าน ประกาศกำหนด

(๕) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการหมอฟันบ้านเห็นว่า จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบนี้

(๖) ไม่เป็นผู้ประพฤติเสื่อมเสียซึ่งคณะกรรมการหมอฟันบ้านเห็นว่า จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสีย เกียรติศักดิ์ของการเป็นหมอฟันบ้าน หรือเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

ข้อ ๖ ผู้มีสิทธิเสนอ

(๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

การเสนอตามวรรคหนึ่ง ให้เสนอผู้มีภูมิลำเนา และใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริม และดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชน ที่สืบทอด กันมานานไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน ตามข้อ ๕ (๒) และ (๓) ซึ่งอยู่ในพื้นที่

ข้อ ๗ การเสนอให้รับรองหมอฟันบ้าน ให้เสนอโดยวิธีการ ดังนี้

(๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน ให้อื่นคำขอเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึกหรือรายงาน การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่พิจารณามีมติที่เสนอให้มีการรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยัง อำเภอที่ตั้ง

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้อื่นคำขอเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึก หรือรายงานการประชุมของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พิจารณา มีมติที่เสนอให้มีการรับรอง บุคคลดังกล่าว ไปยังหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ให้อำเภอ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหนังสือเสนอรายชื่อ คำขอเสนอรายชื่อ พร้อมเอกสารหลักฐาน ตาม (๑) หรือ (๒) ไปยังหน่วยงานตามข้อ ๘

แบบคำขอเสนอรายชื่อ ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๘ การเสนอให้การรับรองตามข้อ ๗ ให้อื่นต่อหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ดังต่อไปนี้

(๑) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รับรองได้ในเขตกรุงเทพมหานคร

(๒) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รับรองได้ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ

(๓) หน่วยงานอื่นใด ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๙ ให้หน่วยงาน ตามข้อ ๘ ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม และความ ครบถ้วนถูกต้องของคำขอและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ หากเห็นว่าเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด ให้นำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็น

กรณีพบว่าการเสนอผู้ได้รับการเสนอ ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือคำขอหรือ เอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ให้มีหนังสือลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งผู้เสนอแก้ไข ให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และหากพ้นระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าละทิ้งการขอเสนอตามคำขอ

ข้อ ๑๐ ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อรับรองผู้ได้รับการเสนอชื่อ จะต้องคำนึงถึง สิ่งดังต่อไปนี้ประกอบด้วย

(๑) ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

(๒) ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ ของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๓) การไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ หรือประโยชน์อย่างอื่น ที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๔) การเป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนในชุมชน

(๕) คุณธรรม และจรรยาบรรณ

(๖) องค์ประกอบอื่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของชุมชน

ข้อ ๑๑ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าผู้ได้รับการเสนอชื่อสมควรได้รับการรับรองเป็น หมอฟันบ้าน ให้หน่วยงาน ตามข้อ ๘ ออกหนังสือรับรองโดยไม่ชักช้า

การพิจารณารับรองตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไข ในการรับรองหมอฟันบ้านด้วยก็ได้

กรณีคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรไม่ให้การรับรองบุคคลใด ให้หน่วยงานมีหนังสือ ลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งให้ผู้เสนอและผู้ได้รับการเสนอทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ คณะกรรมการมีมติ

ข้อ ๑๒ ผู้เสนอหรือผู้ได้รับการเสนอรายชื่อสามารถอุทธรณ์เป็นหนังสือ โดยยื่นด้วยตนเอง หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งตามข้อ ๑๑ และ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในระเบียบนี้

เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๑๔๖ ง หน้า ๔
ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๒

หมวด ๒
คณะกรรมการ

ส่วนที่ ๑
คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน

ข้อ ๑๓ ให้มีคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน ประกอบด้วย

- (๑) ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ
- (๒) อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เป็นรองประธาน

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และนายคณาการแพทย์แผนไทย

(๔) กรรมการซึ่งเป็นคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ หรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้ง สาขาละหนึ่งคน

(๕) กรรมการซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งจากหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาล ที่สภากาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมี ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ให้การอบรม จำนวนหนึ่งคน

(๖) กรรมการซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งจากผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ด้านเภสัชกรรมไทย ด้านการผดุงครรภ์ ด้านการนวดไทย และด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ด้านละหนึ่งคน และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวนหนึ่งคน

(๗) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญ จำนวนไม่เกินห้าคน อย่างน้อยต้องประกอบด้วยด้านนิติศาสตร์ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษาหรือวิจัย และด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๘) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่ปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้ง จำนวนสามคน ให้รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่อธิบดีมอบหมายเป็นกรรมการ และเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดจำนวนสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ โดยต้องเป็น ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายหนึ่งคน

เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๑๔๖ ง หน้า ๕
ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๒

ข้อ ๑๔ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำเสนอนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์เกี่ยวกับภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ต่อรัฐมนตรี

(๒) เสนอมาตรการในการศึกษา วิจัย พัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และหมอพื้นบ้านในระบบบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ต่อรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข สภากาการแพทย์แผนไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) ประกาศกำหนด

(ก) ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

(ข) หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และมาตรฐานความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและ ดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชน ที่สืบทอดกันมา

(ค) จรรยาบรรณ และข้อจำกัด และเงื่อนไขความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและ ดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชน ที่สืบทอดกันมา

(๔) จัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้านของประเทศ

(๕) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์การไม่รับรอง การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

(๖) ออกประกาศต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามระเบียบนี้

(๗) ปฏิบัติการอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ส่วนที่ ๒
คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด

ข้อ ๑๕ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด ประกอบด้วย

(๑) รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นรองประธาน

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย ท้องถิ่นจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ผู้แทนสภาองค์กรชุมชนจังหวัด และผู้แทนสภากาการแพทย์แผนไทย

(๔) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เลือกกันเอง ให้เหลือสามคน อย่างน้อยต้องมาจากเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น และองค์การบริหารส่วนตำบล แห่งละหนึ่งคน

(๕) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง จากคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่อ อย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ หรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขา

การแพทย์แผนไทยประยุกต์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สาขาละหนึ่งคน

(๖) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรมจำนวนหนึ่งคน

(๗) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย ด้านเภสัชกรรมไทย ด้านการผดุงครรภ์ ด้านการนวดไทย และด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ด้านละหนึ่งคน และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวนหนึ่งคน

(๘) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ จำนวนไม่เกินห้าคน อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยด้านนิติศาสตร์ ด้านการแพทย์ และการสาธารณสุข ด้านการศึกษาหรือวิจัย และด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๙) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวนสามคน ให้หัวหน้ากลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสังกัดเป็นผู้ช่วยเลขานุการจำนวนสองคน

ข้อ ๑๖ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอพื้นบ้านในระบบบริการสาธารณสุข ภายในเขตจังหวัด

(๒) พิจารณาเสนอให้การรับรอง การออกหนังสือรับรอง และต่ออายุหนังสือรับรอง

(๓) สำรวจ รวบรวม และจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน ภายในเขตจังหวัด

(๔) ควบคุม กำกับ และดูแลการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอพื้นบ้านภายในเขตจังหวัด

(๕) เสนอให้พักใช้หนังสือรับรอง เป็นระยะเวลาไม่เกินสองปี หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

(๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านมอบหมาย

ส่วนที่ ๓

คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๗ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ

(๒) รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่อธิบดีมอบหมายเป็นรองประธาน

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา นายกสภาการแพทย์แผนไทย ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ และผู้อำนวยการกองศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในสังกัดกรุงเทพมหานคร

(๔) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะหรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สาขาละหนึ่งคน

(๕) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรม จำนวนหนึ่งคน

(๖) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย ด้านเภสัชกรรมไทย ด้านการผดุงครรภ์ ด้านการนวดไทย และด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ด้านละหนึ่งคน และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวนหนึ่งคน

(๗) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ จำนวนไม่เกินห้าคน อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยด้านนิติศาสตร์ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษาหรือวิจัย และด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๘) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจำนวนสามคน ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและอธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดเป็นกรรมการและเลขานุการร่วมกันหน่วยละหนึ่งคน และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสังกัดเป็นผู้ช่วยเลขานุการอีกหน่วยละหนึ่งคน

ข้อ ๑๘ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร มีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๖

ส่วนที่ ๔

การประชุมของคณะกรรมการ

ข้อ ๑๙ ในกรณีที่ไม่สามารถแต่งตั้งกรรมการให้ครบถ้วนได้ ตามที่กำหนดในข้อ ๑๕ หรือข้อ ๑๗ ให้ถือว่าคณะกรรมการมีองค์ประกอบหรือมีจำนวนเท่าที่ได้รับแต่งตั้ง

ข้อ ๒๐ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการและรองประธานกรรมการ

ไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการประชุมถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้กรรมการผู้นั้นแจ้งคณะกรรมการทราบ และไม่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมในเรื่องนั้น

ข้อ ๒๑ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด และคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร จัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๒๒ ให้นำความในข้อ ๒๐ มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

ข้อ ๒๓ ให้คณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง มีสิทธิได้รับคำตอบแทน คำใช้จ่ายในการเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องกำหนดอัตราค่าตอบแทน คำใช้จ่ายในการเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกจากที่กระทรวงการคลังกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ขอทำความตกลงกับกระทรวงการคลัง

ส่วนที่ ๕

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม

ข้อ ๒๔ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ต้องดังต่อไปนี้

(๑) กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) - (๘) ข้อ ๑๕ (๔) - (๙) และข้อ ๑๗ (๔) - (๘) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามทั่วไป

(ก) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(ข) เป็นผู้เคยถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพ หรือหนังสือตามระเบียบที่ได้รับการแต่งตั้ง แล้วแต่กรณี

(ค) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๕) และ (๖) ข้อ ๑๕ (๖) และ (๗) และข้อ ๑๗ (๕) และ (๖) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเฉพาะ

(ก) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

(ข) ไม่เป็นผู้ประพฤตีสื่อหายซึ่งคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยเห็นว่าน่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(ค) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยเห็นว่าน่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(ง) ไม่เป็นผู้วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นโรคที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย

(๓) กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๕) ข้อ ๑๕ (๖) และข้อ ๑๗ (๕) ต้องเป็นหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรม

หมวด ๓

การดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๒๕ กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) - (๘) ข้อ ๑๕ (๔) - (๙) และข้อ ๑๗ (๔) - (๘) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง อาจได้รับแต่งตั้งอีกแต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ในกรณีที่กรรมการตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้แต่งตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการแทน ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งทำกวัาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนดำรงตำแหน่งแทน

เมื่อครบกำหนดวาระในวาระหนึ่ง หากยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่ากรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ในระหว่างที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใด และยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด และคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานครประกอบด้วยกรรมการเท่าที่เหลืออยู่

ข้อ ๒๖ ให้กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) - (๘) ข้อ ๑๕ (๔) - (๙) และข้อ ๑๗ (๔) - (๘) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๔) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อ ๒๔

และกรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) และ (๕) ข้อ ๑๕ (๕) และ (๖) และข้อ ๑๗ (๔) และ (๕) พ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อพ้นจากการเป็นคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะหรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทย หรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรม

ข้อ ๒๗ ให้กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการ สนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับส่งเสริม การศึกษาวิจัย และการพัฒนา ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การรับรองหมอฟันบ้าน การจัดทำทะเบียนหมอฟันบ้าน การสนับสนุน งบประมาณ และรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการต่าง ๆ

หมวด ๔
การส่งเสริมและดูแลสุขภาพ
ของประชาชนในท้องถิ่น และหน้าที่ของหมอฟันบ้าน

ข้อ ๒๘ หมอฟันบ้านต้องใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน ในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา และจะต้อง

- (๑) เป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรม ของชุมชนที่สืบทอดกันมาที่ได้รับการรับรอง
- (๒) ใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการรักษาโรคอย่างเต็มความสามารถ
- (๓) ไม่ใช้ความรู้ความสามารถที่ได้รับการรับรองโดยมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือ ทางพาณิชย์ หรือไม่เรียกร้อยค่ารักษา หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน ที่สืบทอดกันมา
- (๔) ใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะภายในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับการรับรองหรือมีภูมิสำเนา หรือมีถิ่นที่อยู่ที่ได้รับการรับรอง

ข้อ ๒๙ หมอฟันบ้านควรถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไปยังคนรุ่นหลัง และให้ความร่วมมือและ สนับสนุนการดำเนินงาน การศึกษาวิจัย และการพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรม ของชุมชนที่สืบทอดกันมา ในระบบบริการสาธารณสุขของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และ สภาการแพทย์แผนไทย ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยไม่ขัดต่อ วิธีชีวิตตามวัฒนธรรม และความเชื่อของตนที่สืบทอดมา

ข้อ ๓๐ หมอฟันบ้านต้องจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วย หรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน และต้องเก็บรักษาไว้เป็น ข้อมูลสำหรับการตรวจสอบหรือค้นหาได้ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี

แบบทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๕
หนังสือรับรอง อายุหนังสือรับรอง
การต่ออายุ และการออกใบแทน

ข้อ ๓๑ หนังสือรับรองมีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง

แบบหนังสือรับรองให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๓๒ ก่อนออกหนังสือรับรองให้แก่หมอฟันบ้าน ให้กรมหรือหน่วยงานจัดให้มีการอบรม ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา และจรรยาบรรณและกฎหมาย หรือวิชาหรือความรู้อื่น ที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๓๓ ให้หมอฟันบ้านขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุ ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน และให้หน่วยงานนำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

กรณียื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอให้การรับรองใหม่

แบบคำขอต่ออายุให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๓๔ กรณีที่หมอฟันบ้านได้ขอต่ออายุหนังสือรับรอง และอยู่ระหว่างดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จ ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ได้รับการรับรองเป็นหมอฟันบ้านจนกว่าหน่วยงานจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัย เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๕ หมอฟันบ้านผู้ใดทำหนังสือรับรองสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ยื่นคำขอ รับใบแทนหนังสือรับรอง พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานดังนี้ประกอบด้วย

- (๑) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้ หรือหนังสือสำคัญ ประจำตัวคนต่างด้าว
- (๒) หนังสือรับรองถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือสำเนาหนังสือรับรอง ในกรณีถูกทำลาย ในสาระสำคัญ หรือ

(๓) หลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน ในกรณีสูญหาย

(๔) หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี)

ให้หน่วยงานดำเนินการในการออกใบแทนหนังสือรับรองให้แก่หมอฟันบ้าน โดยประทับคำว่า “ใบแทน” ด้วย “สีแดง” ที่บริเวณด้านบนของใบแทนหนังสือรับรอง

ข้อ ๓๖ เมื่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ออกหนังสือรับรองให้แก่ หมอฟันบ้านแล้ว ให้จัดส่งสำเนาหนังสือรับรองหมอฟันบ้านแก่กรมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ออกหนังสือ

ให้กรมรวบรวมข้อมูลและสำเนาหนังสือรับรองหมอฟันบ้านเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการ หมอฟันบ้าน และแจ้งให้สภาการแพทย์แผนไทยทราบโดยไม่ชักช้า

หมวด ๖
การพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

ข้อ ๓๗ หมอฟันบ้านรายใด ซึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นให้หน่วยงานเพิกถอนหนังสือรับรอง

ข้อ ๓๘ หมอนพื้นบ้านรายใด ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดในข้อ ๒๘ และข้อ ๓๐ ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อหน่วยงานให้พักใช้หนังสือรับรองได้ไม่เกินสองปี หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง โดยให้พิจารณาถึงเจตนา หรือความร้ายแรงที่เกิดขึ้นประกอบด้วย

การพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรองให้ทำคำสั่งเป็นหนังสือ โดยระบุข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และเหตุแห่งการมีคำสั่ง

ข้อ ๓๙ ก่อนที่คณะกรรมการเสนอให้หน่วยงานมีคำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง จะต้องให้โอกาสแก้หมอนพื้นบ้าน ในการชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง หรือหักล้าง ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกินสามสิบวัน

หากพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง หมอนพื้นบ้านไม่ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐาน ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้คณะกรรมการพิจารณาไปตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่มี

ข้อ ๔๐ กรณีหน่วยงานพิจารณาเห็นว่า พฤติการณ์และการกระทำของหมอนพื้นบ้านรายใด เป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอันมีผลกระทบต่อประชาชน หรือสาธารณสุข และเพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม หน่วยงานจะมีคำสั่งให้เพิกถอนหนังสือรับรอง โดยไม่ต้องปฏิบัติตามข้อ ๓๗ ถึงข้อ ๓๙ ก็ได้

ข้อ ๔๑ ให้หน่วยงานมีหนังสือลงทะเบียนโดยทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งคำสั่งให้หมอนพื้นบ้านที่ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ออกคำสั่ง

กรณีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นเป็นผู้ออกคำสั่ง ให้แจ้งการมีคำสั่ง และสำเนาคำสั่งส่งให้กรมภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ออกคำสั่ง และให้กรมรวบรวมข้อมูลแจ้งต่อสภาการแพทย์แผนไทยโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๔๒ หมอนพื้นบ้านที่ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อหน่วยงานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และให้หน่วยงานเสนอต่อคณะกรรมการหมอนพื้นบ้านโดยไม่ชักช้า เพื่อดำเนินการตามหมวด ๗

ข้อ ๔๓ หมอนพื้นบ้านซึ่งถูกสั่งเพิกถอนหนังสือรับรอง อาจขอรับการรับรองอีกได้เมื่อพ้นสองปี นับแต่วันที่ถูกลงเพิกถอนหนังสือรับรอง

หมวด ๗

การอุทธรณ์

ข้อ ๔๔ การอุทธรณ์การไม่รับรอง การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง ต้องทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(๑) วัน เดือน ปี ที่ยื่นอุทธรณ์

(๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้อุทธรณ์

(๓) คำสั่งหรือคำวินิจฉัยอันเป็นเหตุให้อุทธรณ์ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งหรือข้อกฎหมาย และเหตุผลที่ยกขึ้นอ้างอิงในคำอุทธรณ์โดยชัดเจน

(๔) ความประสงค์หรือคำขอของผู้อุทธรณ์

(๕) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ประสงค์จะยื่นเอกสารหรือหลักฐานประกอบการพิจารณาอุทธรณ์ ให้ผู้อุทธรณ์ยื่นพร้อมคำอุทธรณ์

ข้อ ๔๕ เมื่อคณะกรรมการหมอนพื้นบ้านพิจารณาแล้วเสร็จ ให้หน่วยงานมีหนังสือทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ผู้อุทธรณ์ทราบ

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการหมอนพื้นบ้านให้เป็นที่สุด

ข้อ ๔๖ การดำเนินการใด ๆ ที่ระเบียบนี้ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขไว้ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับ

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๔๗ ให้หน่วยงานนำรายชื่อผู้ได้รับการรับรองหมอนพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอนพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้ เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาในโอกาสแรก

ข้อ ๔๘ เมื่อระเบียบฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ให้คณะกรรมการหมอนพื้นบ้าน คณะกรรมการหมอนพื้นบ้านจังหวัด และคณะกรรมการหมอนพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร มืองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการหมอนพื้นบ้าน มืองค์ประกอบ ตามข้อ ๑๓ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) และวรรคสอง

(๒) คณะกรรมการหมอนพื้นบ้านจังหวัด มืองค์ประกอบ ตามข้อ ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) และวรรคสอง

(๓) คณะกรรมการหมอนพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร มืองค์ประกอบตามข้อ ๑๗ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) และวรรคสอง

ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ระเบียบใช้บังคับ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ปิยะสกล สกลสัตยาทร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขบทเฉพาะกาล ข้อ ๔๗ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้การรับรองหมอฟันบ้านที่เคยได้รับการรับรองไว้แล้ว ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรอง หมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคล่องตัว และทันต่อสถานการณ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติ วิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับนับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในข้อ ๔๗ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง หมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๔๗ ให้หมอฟันบ้านตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ได้รับการรับรองไว้แล้ว เป็นหมอฟันบ้านตามระเบียบนี้

โดยให้ใช้หนังสือรับรองตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ ทางเลือกว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ แทนหนังสือรับรองหมอฟันบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง หมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จนกว่าจะหมดอายุ”

ประกาศ ณ วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

อนุทิน ชาญวีรกูล

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับรองหมอฟันบ้าน ตามมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้
ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในข้อ ๙ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๙ ให้หน่วยงาน ตามข้อ ๘ ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม และความครบถ้วนถูกต้องของคำขอและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ หากเห็นว่าเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนดให้นำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็น

กรณีพบคำขอหรือเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ให้มีหนังสือลงทะเลียบทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งผู้เสนอแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด และหากพ้นระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าละทิ้งคำขอ หรือกรณีตรวจพบว่าผู้ได้รับการเสนอรายชื่อขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามให้นำเสนอคณะกรรมการให้คำแนะนำก่อนมีคำสั่ง

การตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง หน่วยงานอาจมอบหมายให้สถานพยาบาลในสังกัดซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของผู้ได้รับการเสนอรายชื่อตรวจสอบการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานเป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชนเพื่อประกอบการนำเสนอต่อคณะกรรมการ”

ข้อ ๔ ให้ยกเลิกความใน (๓) ของข้อ ๑๐ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๓) การไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา”

ข้อ ๕ ให้ยกเลิกความในข้อ ๑๔ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๑๔ คณะกรรมการหมอฟันบ้านมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำข้อเสนอนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์เกี่ยวกับภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและหมอฟันบ้านต่อรัฐมนตรี

(๒) เสนอมาตรการในการศึกษา วิจัย พัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและหมอฟันบ้าน ในระบบบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ต่อสภาการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรี ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) ประกาศกำหนด

(ก) ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

(ข) หลักเกณฑ์การรับรองหมอฟันบ้าน

(ค) หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และมาตรฐานความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(ง) จรรยาบรรณ ข้อจำกัด และเงื่อนไขความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๔) จัดทำทะเบียนหมอฟันบ้านของประเทศ

(๕) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์การไม่รับรอง การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

(๖) ออกประกาศต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

(๗) ปฏิบัติการอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย”

ข้อ ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ ๑๔/๑ ในหมวด ๒ คณะกรรมการ ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการหมอฟันบ้าน แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

“ข้อ ๑๔/๑ คณะกรรมการหมอฟันบ้าน จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือบุคคลเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการหมอฟันบ้านมอบหมายก็ได้”

ข้อ ๗ ให้ยกเลิกความใน (๒) ของข้อ ๑๖ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๒) พิจารณาเสนอให้การรับรอง หรือไม่ให้การรับรอง การออกหนังสือรับรอง และต่ออายุหนังสือรับรอง”

ข้อ ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ ๑๖/๑ ในหมวด ๒ คณะกรรมการ ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

“ข้อ ๑๖/๑ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือบุคคลเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้”

ข้อ ๙ ให้ยกเลิกความใน (๓) ของข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้แทนกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้แทนสภาการแพทย์แผนไทย ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ผู้อำนวยการสำนักงานการแพทย์ ในสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ในสังกัดกรุงเทพมหานคร”

ข้อ ๑๐ ให้ยกเลิกความในข้อ ๑๘ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๑๘ ให้คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานครมีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๖ และข้อ ๑๖/๑”

ข้อ ๑๑ ให้ยกเลิกความในข้อ ๒๓ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๒๓ ให้คณะกรรมการหมอฟันบ้าน คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด คณะกรรมการหมอฟันบ้านกรุงเทพมหานคร และคณะอนุกรรมการ หรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องกำหนดอัตราค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกจากที่กระทรวงการคลังกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ขอทำความตกลงกับกระทรวงการคลัง”

ข้อ ๑๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น วรรคสาม ของข้อ ๓๕ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

“แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ข้อ ๑๓ ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน ซึ่งออกตามความในข้อ ๑๔ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้เป็นประกาศที่ออกตามระเบียบนี้ จนกว่าจะมีการประกาศออกมากแก้ไขหรือยกเลิก

ข้อ ๑๔ ให้คณะอนุกรรมการ หรือบุคคล ที่คณะกรรมการหมอฟันบ้าน และคณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัดแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นคณะอนุกรรมการ หรือบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๕ ให้คำขอรับใบแทนหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน ตามข้อ ๓๕ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

อนุทิน ชาญวีรกูล

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน
เรื่อง โรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอฟันบ้าน
พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดโรคซึ่งต้องห้ามมิให้รับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๕ (๔) และข้อ ๑๔ (๖) แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการหมอฟันบ้าน จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง โรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นหมอฟันบ้านต้องไม่เป็นโรค ดังต่อไปนี้

(๑) โรคเรื้อนในระยะติดต่อหรือในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจแก่สังคม

(๒) วัณโรคในระยะอันตราย

(๓) โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม

(๔) โรคพิษสุราเรื้อรัง

(๕) โรคติดยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรง

(๖) โรคอื่นซึ่งคณะกรรมการหมอฟันบ้านพิจารณาเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการเป็นหมอฟันบ้าน

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ประพนธ์ ตั้งศรีเกียรติกุล

รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข

หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านพัฒนาการแพทย์

ประธานกรรมการหมอฟันบ้าน

ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน

เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย เพื่อใช้ประกอบการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๔ (๓) (ก) แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการหมอฟันบ้านจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ กำหนดลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ดังต่อไปนี้

(๑) ลักษณะการเป็นหมอฟันบ้าน แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ

ลักษณะที่หนึ่ง เป็นหมอฟันบ้านที่เรียนรู้และฝึกฝนความชำนาญจากการปฏิบัติ มีการเรียนวิชาจากครูหมอฟันบ้านคนเดียวหรือหลายคน และอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมจากตำราที่ตนบ้าน หรือ คัมภีร์ใบลาน เช่น หมอยาสมุนไพร หมอนวด หมอตำแย หมอกระดูก หมอโง เป็นต้น

ลักษณะที่สอง เป็นหมอฟันบ้านที่มีประสบการณ์รักษาโรคจากเหตุการณ์หรือ ประสบการณ์เฉพาะ ที่เป็นไปตามความเชื่อและศรัทธาของมนุษย์ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ผีและอำนาจศักดิ์สิทธิ์) และพิธีกรรมในการรักษาโรค เช่น คนทรง หมอรำผีฟ้าและเฒ่าจ้ำ ของชาวอีสาน หมอขวัญในหลายชาติพันธุ์ หมอเหยาของชาวผู้ไท หมอมะมีวดของชาวเขมร เป็นต้น โนชุมชนหมอบางคน มีความสามารถทั้งสองลักษณะ ช่วยรักษาโรคทางกายและทางใจให้กับชาวบ้าน

(๒) ประเภทของหมอฟันบ้าน

๑. หมอตำแย คือ ผู้ที่มีความชำนาญในการดูแลสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ าระยะตั้งครรภ์ าระยะคลอด และการดูแลช่วงหลังคลอด รวมถึงการดูแลสุขภาพในกลุ่มเด็กทารก

๒. หมอยาสมุนไพร คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้สมุนไพรรักษาโรคหรือ ส่งเสริมและดูแลสุขภาพ โดยใช้กรรมวิธีตามภูมิปัญญาที่ตนบ้านที่ได้รับสืบทอดมา ทั้งนี้ อาจมีการพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อความสะอาดและปลอดภัย โดย สมุนไพร หมายถึง พืช สัตว์ จุลชีพ และธาตุ วัตถุ

๓. หมอนวดพื้นบ้าน คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในการใช้แรงสัมผัสต่อร่างกายด้วยการใช้มือหรือสมุนไพร เพื่อบรรเทาความเจ็บปวด เมื่อยล้าทางร่างกาย หรือปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างร่างกาย

๔. หมอกระดูก คือ ผู้ที่มีความชำนาญดูแลรักษาอาการเจ็บป่วย การบาดเจ็บที่
เกี่ยวเนื่องกับกระดูกแตก หัก หรือเคลื่อน

๕. หมอรักษาสัตว์พิษกัด คือ ผู้ที่มีความชำนาญในการดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยที่เกิด
จากสัตว์ เช่น งู ต่อ แตน ผึ้ง ตะขาบ แมงป่อง แมงมุม เป็นต้น

๖. หมอพิธีกรรม คือ ผู้ที่มีประสบการณ์รักษาโรคจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์เฉพาะ
เป็นไปตามความเชื่อและศรัทธาของมนุษย์ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผี
สิงค์กดีสิทธิ์ และพลังจิต เป็นต้น เพื่อบำบัดดูแลสภาพร่างกายและจิตใจ

(๓) กรรมวิธี

กรรมวิธีด้านการแพทย์พื้นบ้านในการส่งเสริม ดูแล รักษา พื้นฟู ผู้ป่วยที่มีการสืบทอด
องค์ความรู้จากบรรพบุรุษ หรือตามวิถีวัฒนธรรมชุมชน แบ่งออกเป็น ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการนวด

- ๑.๑ นวด
- ๑.๒ ตอกเส้น
- ๑.๓ เอาเอ็น เอาม่าน
- ๑.๔ บีบเส้น
- ๑.๕ ขยำเส้น ขยี้มเส้น
- ๑.๖ คลึงเส้น
- ๑.๗ ริดเส้น
- ๑.๘ ดึงเส้น
- ๑.๙ ทูบและสับเส้น
- ๑.๑๐ บิดอ้าว บิดเส้น
- ๑.๑๑ กดเส้น เต็ก
- ๑.๑๒ จกเส้น ล้วงเส้น
- ๑.๑๓ หยักเส้น หยี้ม
- ๑.๑๔ เกาะเส้น
- ๑.๑๕ แกะเส้น
- ๑.๑๖ ขิดเส้น
- ๑.๑๗ จับเส้น
- ๑.๑๘ เชี่ยเส้น
- ๑.๑๙ ตีเส้น
- ๑.๒๐ นวดกดจุด
- ๑.๒๑ เหยียบเหล็ก

- ๑.๒๒ ย่ำขาบ / เหยียบขาบ
- ๑.๒๓ เหยียบไฟ
- ๑.๒๔ เหยียบผ้า
- ๑.๒๕ นาบเหล็ก
- ๑.๒๖ ตบเหล็ก
- ๑.๒๗ นวดแต่งท้อง
- ๑.๒๘ นวดจัดมดลูกเข้าอู่
- ๑.๒๙ นวดเข้าตะเกียบ
- ๑.๓๐ ลนเทียนแล้วลูบบนร่างกายเพื่อความร้อน

๒. ด้านสมุนไพร

- ๒.๑ ต้ม
- ๒.๒ อบ / ฮม (ภาษาอีสาน)
- ๒.๓ ประคบ
- ๒.๔ รุม (ควั่นหรือไอน้ำ)
- ๒.๕ นัตถ์
- ๒.๖ สูด
- ๒.๗ สูบ
- ๒.๘ อาบ
- ๒.๙ สุม
- ๒.๑๐ แช่
- ๒.๑๑ ย่าง / ปิ้ง
- ๒.๑๒ เผา
- ๒.๑๓ สตุ
- ๒.๑๔ บด
- ๒.๑๕ ผน
- ๒.๑๖ ดอง
- ๒.๑๗ หมัก
- ๒.๑๘ สักยา
- ๒.๑๙ เคี้ยว
- ๒.๒๐ เป่า / พ่น
- ๒.๒๑ ตำ
- ๒.๒๒ พอก / โปะ / โทะ / เพาะ

- ๒.๒๓ คั้น / บีบ / ทีบ
 ๒.๒๔ กลั่น
 ๒.๒๕ สกัดน้ำมัน
 ๒.๒๖ อัง (ควั่น / ความร้อน / ไอ้น้ำ)
 ๒.๒๗ เหน็บ
 ๒.๒๘ สอด
 ๒.๒๙ อย่างไฟ
 ๒.๓๐ อยู่ไฟ / อยู่กรรม
 ๒.๓๑ กวาด
 ๒.๓๒ แตะ / แจะ
 ๒.๓๓ ชะโลม
 ๒.๓๔ ถู / ชัด / สี
 ๒.๓๕ ตบ
 ๒.๓๖ ดึงยา
 ๒.๓๗ ทา / ลูบ
 ๒.๓๘ ผูก / แขนวน
 ๒.๓๙ เป่า / ผิว
 ๒.๔๐ โลม / ชะโลม
 ๒.๔๑ ล้าง / ล่วย
 ๒.๔๒ อม
 ๒.๔๓ โรย
๓. ด้านพิธีกรรม
- ๓.๑ เหยยา
 ๓.๒ รำผีฟ้า
 ๓.๓ ไหว้ผีฟ้า
 ๓.๔ โฉลมะมีวด
 ๓.๕ รำแม่มด
 ๓.๖ เป่าคาถา
 ๓.๗ น้ำมันต์ ท่องมนต์ / คาถา
 ๓.๘ ผิว
 ๓.๙ เหยียบเสน
 ๓.๑๐ สู่วัณ / เรียกขวัญ / ฮ้องขวัญ

- ๓.๑๑ บวงสรวงผี / ไหว้ผี
 ๓.๑๒ กล่อมขวัญ
 ๓.๑๓ สูตขวัญ
 ๓.๑๔ สะเคาะเคราะห์
 ๓.๑๕ สิบชะตา
 ๓.๑๖ ต่อชะตา
 ๓.๑๗ เขี่ยกไข่ / เลี้ยกไข่ / เลี้ยไข่
 ๓.๑๘ ตึงไข่
 ๓.๑๙ การทรง
 ๓.๒๐ โบล
 ๓.๒๑ แก่งข้าว
 ๓.๒๒ ผีย่าหมอนึ่ง
 ๓.๒๓ ส่อง
 ๓.๒๔ ดูเมื่อ ดูยาม
 ๓.๒๕ เสี่ยงทายด้วยเหรียญห้า
 ๓.๒๖ เสี่ยงทายด้วยการโยนไข่
 ๓.๒๗ เสี่ยงทายด้วยการใช้มีดปักบนข้าวสาร
๔. ด้านการรักษากระดูก
- ๔.๑ จอดกระดูก หรือ การเป่าคาถาเพื่อรักษาอาการกระดูกหัก
 ๔.๒ จัดกระดูก
 ๔.๓ เข้าเฝือกด้วยไม้ไผ่หรือวัสดุอื่น ๆ
 ๔.๔ ต่อกะดุกโดยการนั่งบนกระดาน แล้วทำพิธีโดยการเคาะ / สับไม้ไม่อีกฝั่ง
 ๔.๕ ต่อกะดุกโดยการท่องคาถาเคาะไม้
 ๔.๖ ต่อกะดุกโดยการปั้นหุ่นเทียนขึ้นฝั่งเพื่อทำพิธี
๕. ด้านการวินิจฉัย
- ๕.๑ นั่งเทียน
 ๕.๒ เสี่ยงเทียน
 ๕.๓ ส่องเทียน
 ๕.๔ เพ็งกลืน
 ๕.๕ แมะ
 ๕.๖ จับชีพจร
 ๕.๗ ดูเมื่อ ดูยาม

๖. ด้านอื่นๆ
- ๖.๑ เข็ด
  - ๖.๒ แหก
  - ๖.๓ จอบเลือด
  - ๖.๔ จูบเลือด
  - ๖.๕ กรอกเลือด
  - ๖.๖ บังต้อ
  - ๖.๗ ตัดต้อ
  - ๖.๘ สัก
  - ๖.๙ ผิงดิน / ผิงทราย

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
ประพนธ์ ตั้งศรีเกียรติกุล
รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านพัฒนาการแพทย์
ประธานกรรมการหมอนพื้นบ้าน

ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแบบเอกสารต่าง ๆ ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๗ วรรคสอง ข้อ ๓๐ วรรคสอง ข้อ ๓๓ วรรคสาม แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และข้อ ๓๕ วรรคสาม แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๓”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(๒) ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับที่ ๒) ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

ข้อ ๔ การเสนอรายชื่อรับรองหมอฟันบ้าน การต่ออายุ และการขอรับใบแทนหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน แบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน และแบบคำขออุทธรณ์ ให้ใช้แบบแนบท้ายประกาศนี้

(๑) แบบคำขอเสนอรายชื่อรับรองหมอฟันบ้าน ให้ใช้แบบ ม.บ.๑

(๒) แบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน ให้ใช้แบบ ม.บ.๒

(๓) แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ให้ใช้แบบ ม.บ.๓

(๔) แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ให้ใช้แบบ ม.บ.๔

(๕) แบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา
และผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถ
ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน

ให้ใช้แบบ ม.บ.๕

(๖) แบบคำขออุทธรณ์ ให้ใช้แบบ ม.บ.๖

ข้อ ๕ หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๓) ที่ออกก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ
ให้คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านนั้นจะสิ้นอายุหรือถูกเพิกถอน

ข้อ ๖ แบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษาและผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้
ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน (แบบ ม.บ.๕) ตามประกาศกรมการแพทย์
แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วย
การรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ก่อนวันที่
ประกาศนี้ใช้บังคับ ให้ถือเป็นแบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษาและผลการรักษาผู้ป่วยหรือ
การใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน (แบบ ม.บ.๕) ตามประกาศนี้

ข้อ ๗ บรรดาคำขอที่ได้อื่นไว้ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน
พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓
ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ และยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด
ให้ถือว่าเป็นคำขอตามประกาศนี้โดยอนุโลม ในกรณีที่มีคำขอดังกล่าวแตกต่างไปจากคำขอตามประกาศนี้
ให้หน่วยงานที่สาธารณสุขกำหนดมีอำนาจสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตาม
ประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

อัมพร เบญจพลพิทักษ์

ผู้ตรวจราชการกระทรวง รักษาราชการแทน

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทย

และการแพทย์ทางเลือก

แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอฟันบ้าน

คำขอเลขที่.....

เขียนที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/อื่น ๆ).....
ตำแหน่ง (ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).....
สถานที่ปฏิบัติงาน.....
หมายเลขโทรศัพท์..... หมายเลขโทรสาร.....
e-mail: .....

ขอยื่นคำขอเสนอรายชื่อหมอฟันบ้าน จำนวน.....ราย (รายชื่อตามเอกสารแนบ) เพื่อเข้ารับการพิจารณาให้เป็นบุคคลที่ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยยื่นเอกสารต่อ

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- ที่ว่าการอำเภอที่ตั้ง
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (เฉพาะกรุงเทพมหานคร)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า รายชื่อหมอฟันบ้านดังกล่าว เป็นผู้มีความสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทุกประการ

ทั้งนี้ ได้แนบสำเนาเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบพิจารณา จำนวน.....ฉบับ ดังต่อไปนี้

๑. บันทึกหรือรายงานการประชุม (ที่มีมติพิจารณาเห็นชอบให้เสนอรายชื่อหมอฟันบ้าน)
๒. เอกสารหลักฐานของหมอฟันบ้านที่เสนอรับการรับรอง
  - สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของหมอฟันบ้าน
  - สำเนาทะเบียนบ้านของหมอฟันบ้าน
  - ใบรับรองแพทย์ (ตามที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกำหนด)
  - แบบ ม.บ.๑ (เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอฟันบ้าน)

๓. เอกสารอื่น (ถ้ามี) ระบุ.....

ลงชื่อ.....ผู้เสนอ

(.....)

ตำแหน่ง*.....

ภาคผนวก ๗

เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองการเป็นหมอฟันบ้าน คำขอเลขที่.....

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/อื่น ๆ)..... นามสกุล.....
 วัน/เดือน/ปีเกิด..... อายุ..... ปี นับถือศาสนา.....
 เลขบัตรประจำตัวประชาชน..... อาชีพ.....
 อยู่บ้านเลขที่..... หมู่..... ตรอก..... ซอย..... ถนน.....
 แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์..... เบอร์โทรศัพท์..... e-mail..... LINE ID.....
 สถานภาพ โสด สมรส หม้าย หย่าร้าง แยกกันอยู่ อื่น ๆ.....
 วุฒิการศึกษา..... ชื่อโรงเรียน/สถาบันการศึกษา.....

มีความประสงค์ขอรับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยยื่นต่อ คณะกรรมการหมู่บ้าน.....
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

ไม่เคยต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีซึ่งจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของหมอฟันบ้าน
 ไม่มีพฤติกรรม ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของหมอฟันบ้าน

ลงชื่อ .....
 (.....)
 หมอฟันบ้าน

ลงชื่อ .....
 (.....)
 ผู้รับคำขอ

ความเห็นของเจ้าหน้าที่ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก/สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด)

ได้ตรวจสอบเอกสารประกอบคำขอแล้ว

ครบถ้วน เห็นควรเสนอรายชื่อให้คณะกรรมการพิจารณา
 ไม่ครบถ้วน (ระบุ).....
 อื่น ๆ (ระบุ).....

ลงชื่อ.....
 (.....)

ตำแหน่ง.....
 วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

หมายเหตุ

- การกรอกรายละเอียดการเป็นหมอฟันบ้านตามระเบียบนี้ หากมีหลักฐาน เอกสาร ให้แนบกับแบบคำขอเสนอรายชื่อเพื่อขอรับการรับรองการเป็นหมอฟันบ้านไว้ด้วย
- ให้จัดทำสำเนาหลักฐานประกอบการพิจารณา จำนวน ๑ ชุด มอบให้ผู้ขอหนังสือรับรองหมอฟันบ้านเก็บไว้เป็นหลักฐาน
- รวบรวมต้นฉบับส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

รายละเอียดการเป็นหมอฟันบ้าน

ให้บรรยายโดยละเอียดว่า “ผู้ขอหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน” หากมีหลักฐานและเอกสารให้แนบประกอบคำขอหนังสือรับรองหมอฟันบ้านด้วย

๑. ประวัติการเป็นหมอฟันบ้าน

๑.๑ เริ่มเรียนรู้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ปี พ.ศ. ....
เริ่มให้การรักษา ปี พ.ศ. .... รวมระยะเวลาการเป็นหมอฟันบ้าน.....ปี
สถานที่ให้การรักษา.....
จำนวนผู้ป่วยที่เคยให้การรักษา.....

๑.๒ พิธีหรือกระบวนการในการสืบทอดความรู้ของหมอฟันบ้าน เช่น พิธีมอบครู หรือการตั้งชั้นฮ์
.....
.....

๑.๓ ความเชี่ยวชาญ/โรคที่มีความชำนาญในการรักษา มีประสบการณ์การรักษา ได้แก่
.....
.....
.....

๒. ความรู้และประสบการณ์ของหมอฟันบ้านในการดูแลรักษา (จำแนกตามรูปแบบการรักษา หรือองค์ความรู้ในการรักษา)

๒.๑ วิธีการ อุปกรณ์ เครื่องมือ การตรวจร่างกาย และการวินิจฉัยผู้ป่วย
.....
.....
.....
.....

๒.๒ การรักษา

- ขั้นตอนการรักษา
.....
.....
- วิธีการรักษา (เช่น การใช้ยาสมุนไพร การนวด การใช้น้ำมันต์ หรือการใช้คาถา เป็นต้น)
.....
.....
.....

- รายละเอียดการรักษา ตำรับ ตำรายา วิธีการรักษาที่สามารถเปิดเผยได้ (ยกเว้นตำรับ
กัญชาโปรดระบุโดยละเอียด)
.....
.....

- ข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามสำหรับผู้ป่วย ก่อน/ระหว่าง/หลังการรักษา
.....
.....

- การติดตามผลการรักษา มีการรักษาต่อเนื่องหรือนัดผู้ป่วย การรับผู้ป่วยไว้รักษาดูแลที่บ้าน
.....
.....

- ค่าใช้จ่ายในการรักษา ค่าครู/ค่าอาหาร/ที่พัก/ค่าย/ค่าสมนาคุณ
.....
.....

๒.๓ วิธีการประเมินผลการรักษาผู้ป่วย

๒.๔ การให้คำแนะนำสำหรับญาติในการร่วมดูแลสุขภาพผู้ป่วยที่บ้าน
.....
.....

๓. การบูชาครู

๓.๑ ขั้นตอนและเครื่องไหว้สำหรับการบูชาครูก่อนและหลังการรักษา
.....
.....
.....

๓.๒ การไหว้ครูประจำทุกปี (เช่น เครื่องไหว้ วันเดือนปีที่กำหนด ขั้นตอน หรือพิธีการ เป็นต้น)
.....
.....

แบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

เขียนที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

๑. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/อื่น ๆ) ..... นามสกุล..... อายุ.....ปี

เกิดวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... นับถือศาสนา..... เลขบัตรประจำตัวประชาชน.....

อยู่บ้านเลขที่..... หมู่..... ตรอก..... ซอย..... ถนน.....

แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... เบอร์โทรศัพท์..... e-mail..... LINE ID.....

๒. วุฒิการศึกษา วุฒิการศึกษาเดิม วุฒิการศึกษาใหม่ (ไปรระบุ).....

๓. อาชีพ..... สถานที่ทำงาน.....

๔. มีความประสงค์จะขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑) หนังสือเลขที่..... คำขอเลขที่.....

ออก ณ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าความดังกล่าวข้างต้นและเอกสารหลักฐานที่แนบคำขอถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ..... หมอพื้นบ้าน

(.....)

ความเห็นของประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

 เห็นควรต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ไม่เห็นควรต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน เนื่องจาก.....

ลงชื่อ..... ผู้เสนอรายชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ความเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก/สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด)

ได้ตรวจสอบคุณสมบัติการขอต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑) ตามระเบียบกระทรวง

สาธารณสุข ว่าด้วย การรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

 เห็นควรดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ไม่เห็นควรดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน เนื่องจาก.....

.....

 อื่นๆ (ระบุ).....

ลงชื่อ..... ผู้ตรวจสอบ

(.....)

ตำแหน่ง.....

มติและความเห็นของคณะกรรมการ

เห็นควร เสนอให้ต่ออายุ ไม่ควรต่ออายุ เนื่องจาก.....

ผลการพิจารณา

 อนุมัติ ไม่อนุมัติ เนื่องจาก.....

ลงชื่อ.....ผู้ออกหนังสือรับรอง

(.....)

ตำแหน่ง.....

แบบ ม.บ. ๓
หนังสือเลขที่ .....
คำขอเลขที่ .....

กระทรวงสาธารณสุข

หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

หนังสือรับรองฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อรับรองว่า

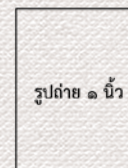
(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ) .....

ถือบัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ ..... อยู่บ้านเลขที่ .....
หมู่ที่ ..... ถนน ..... ตรอก/ซอย .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....

เป็นผู้ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน โดยการเสนอชื่อของ (คณะกรรมการหมู่บ้าน/
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ..... (ระบุ) .....
ในลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ..... (ระบุ) .....

ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๑ (๗)
แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือรับรองฉบับนี้มีอายุการรับรองห้าปี นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง และออกให้เมื่อ
วันที่..... เดือน ..... พ.ศ. ....

รูปถ่าย ๑ นิ้ว

ลงชื่อ .....

(.....)

ตำแหน่ง .....

ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา

หมายเหตุ : ให้หมอพื้นบ้านขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
หากยื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอให้การรับรองใหม่ ตามระเบียบข้อ ๓๓ วรรคสอง

(ด้านหลัง)

แบบ ม.บ. ๓

หนังสือเลขที่ .....

คำขอเลขที่ .....

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน
ตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (ระบุ)

- ๑) ส่งเสริมและดูแลร่างกาย จิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อตามภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับ
ศรัทธา

ลงชื่อ .....

(.....)

ตำแหน่ง .....

ผู้ออกหนังสือรับรอง

ประทับตรา

การต่ออายุหนังสือรับรอง
ครั้งที่....

ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

การต่ออายุหนังสือรับรอง
ครั้งที่....

ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

การต่ออายุหนังสือรับรอง
ครั้งที่....

ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

ลงชื่อ .....

ตำแหน่ง .....

ผู้ออกหนังสือรับรอง

ประทับตรา

ลงชื่อ .....

ตำแหน่ง .....

ผู้ออกหนังสือรับรอง

ประทับตรา

ลงชื่อ .....

ตำแหน่ง .....

ผู้ออกหนังสือรับรอง

ประทับตรา

แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหม้อพื้นบ้าน

เขียนที่.....
วันที่..... เดือน..... พ.ศ. ....

๑. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ)..... นามสกุล .....
อายุ.....ปี เลขประจำตัวประชาชน..... อาชีพ.....
อยู่บ้านเลขที่..... หมู่..... ต.รอก..... ซอย..... ถนน.....
แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์..... เบอร์โทรศัพท์..... e-mail..... LINE ID.....

๒. มีความประสงค์ขอรับใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหม้อพื้นบ้าน หนังสือเลขที่.....
ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหม้อพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เนื่องจาก (ให้ทำเครื่องหมาย (/)
ในช่องสี่เหลี่ยม)

- สูญหาย
 สำระสำคัญในหนังสือรับรองการเป็นหม้อพื้นบ้านถูกทำลาย

๓. เอกสารหลักฐานที่ใช้ยื่นประกอบคำขอ ให้ทำเครื่องหมาย (/) ในช่องสี่เหลี่ยม

- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้
 หนังสือรับรองถูกทำลายในสำระสำคัญ หรือสำเนาหนังสือรับรองการเป็นหม้อพื้นบ้าน
(กรณีหนังสือรับรองถูกทำลายในสำระสำคัญ)
 หลักฐานการแจ้งความต่อนักงานสอบสวน (กรณีสูญหาย)
 หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี) .....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความข้างต้นและเอกสารหลักฐานที่แนบคำขอถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ ..... หม้อพื้นบ้าน

(.....)

หมายเหตุ การยื่นคำขอออกใบแทนหนังสือรับรองการเป็นหม้อพื้นบ้าน ให้ยื่น ณ หน่วยงานที่ออกหนังสือรับรอง
การเป็นหม้อพื้นบ้าน ดังนี้

- (๑) ในต่างจังหวัด ให้ยื่นคำขอ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ออกหนังสือรับรองการเป็นหม้อพื้นบ้าน
ซึ่งนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้ออกหนังสือรับรองการเป็นหม้อพื้นบ้าน
(๒) กรณีกรุงเทพมหานคร ให้ยื่น ณ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวง
สาธารณสุข ซึ่งอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเป็นผู้ออกหนังสือรับรอง
การเป็นหม้อพื้นบ้าน

แบบคำขออุทธรณ์

เขียนที่.....
วันที่..... เดือน..... พ.ศ. ....

เรื่อง ขออุทธรณ์

เรียน ประธานกรรมการหมอฟันบ้าน (ปลัดกระทรวงสาธารณสุข)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการยื่นคำขออุทธรณ์ จำนวน.....แผ่น

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/อื่น ๆ).....
เลขประจำตัวประชาชน..... อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....
ตรอก..... ซอย..... ถนน.....
แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....
e-mail : ..... มีความประสงค์ยื่นคำขออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหมอฟันบ้าน
ตามคำสั่งหรือคำวินิจฉัยตามหนังสือ..... (ระบุชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่งหรือคำวินิจฉัย).....
เลขที่..... ลงวันที่..... เรื่อง..... เนื่องจาก

- ไม่ได้รับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน ตามข้อ ๑๑ วรรคสาม
- ไม่ได้รับการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามข้อ ๓๔
- ถูกพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามข้อ ๔๖
- อื่น ๆ (ระบุ).....

โดยมีเหตุผลและข้อเท็จจริงในการอุทธรณ์ ดังนี้.....
.....(ให้ระบุเหตุผลและข้อเท็จจริงในการอุทธรณ์ให้ชัดเจน)

ข้าพเจ้ามีประสงค์.....(ให้ระบุความประสงค์ให้ชัดเจน)

โดยได้แนบเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณามาพร้อมนี้ และขอรับรองว่าเป็นความจริง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา จะเป็นพระคุณ
ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้อุทธรณ์

แบบ ม.บ. ๖

- หมายเหตุ ๑. ให้ผู้ยื่นคำขออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยผลต่อคณะกรรมการหมอบ้าน พร้อมเอกสารหลักฐานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง
๒. คำขออุทธรณ์ ให้ยื่นด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับถึงกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อาคาร ๒ ชั้น ๔ ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
๓. กรณีรายละเอียดการยื่นอุทธรณ์เกินกว่าที่กำหนดในแบบคำขออุทธรณ์ สามารถทำเป็นเอกสารประกอบแนบท้ายคำขอยื่นอุทธรณ์ได้ และให้ลงลายมือชื่อในเอกสารประกอบ หรือเอกสารหลักฐานทุกแผ่น

ใบรับรองแพทย์

สถานพยาบาลที่ตรวจ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า นายแพทย์/แพทย์หญิง.....

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม เลขที่.....สถานที่ประกอบเวชกรรมหรือ

สถานที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ที่.....

ได้ตรวจร่างกาย นาย/นาง/นางสาว.....

เลขประจำตัวประชาชน - - - -

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ .....

โทร..... เมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ. .... มีรายละเอียดดังนี้

- น้ำหนักตัว.....กิโลกรัม - ส่วนสูง..... เซนติเมตร

- ความดันโลหิต.....มิลลิเมตรปรอท - ชีพจร.....ครั้ง/นาที

สภาพร่างกายทั่วไป อยู่ในเกณฑ์ ปกติ ผิดปกติ (ระบุ).....

ซึ่งบุคคลดังกล่าว ขอรับการตรวจวินิจฉัยว่า ไม่เป็นโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ตามประกาศ

คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่องโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม

พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังต่อไปนี้

(๑) โรคเรื้อนในระยะติดต่อหรือในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจแก่สังคม

(๒) วัณโรคในระยะอันตราย

(๓) โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม

(๔) โรคพิษสุราเรื้อรัง

(๕) โรคติดยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรง

(๖) โรคอื่นซึ่งคณะกรรมการหมอพื้นบ้านพิจารณาเห็นว่า เป็นอุปสรรคต่อการเป็นหมอพื้นบ้าน

โดยมีผลการตรวจและความเห็นของแพทย์ .....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....แพทย์ผู้ตรวจร่างกาย

(.....)

หมายเหตุ : (๑) ต้องเป็นแพทย์ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม

(๒) ให้แสดงว่าเป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์เพียงใด ใบรับรองแพทย์ฉบับนี้ให้ใช้ได้ ๑ เดือน

นับแต่วันที่ตรวจร่างกาย

(๓) ให้ระบุกรณีตรวจพบอาการเจ็บป่วยอื่นๆ เพื่อประกอบการพิจารณา ตาม (๖)

แบบใบรับรองแพทย์นี้ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เมื่อวันที่ ๒ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

เว็บไซต์ “กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก”

โดยไปที่ <https://www.dtam.moph.go.th/>

ภาคผนวก ๑๕

เลือกเมนูบริการประชาชน > เลือก “การรับรองหมอพื้นบ้าน”

เว็บไซต์ “กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย”

โดยไปที่ <https://indi.dtam.moph.go.th/>

- ๑) เลือกแถบเมนู “กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง” ของด้านบนหน้าตัวเว็บไซต์
- ๒) เลือก “กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอพื้นบ้าน

- ๓) เลือกเอกสาร/แบบฟอร์มที่ต้องการศึกษาหรือดาวน์โหลด

ขั้นตอนการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

การพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน จัดทำขึ้นเพื่อใช้กับโปรแกรม Adobe Acrobat
ทั้ง Adobe Acrobat Reader ๕.๐ ขึ้นไป และ Adobe Acrobat Pro

๑. การเปิดไฟล์ “รูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน” ทำได้ ๒ กรณี คือ
กรณีที่ ๑ เลือกไฟล์ “รูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน” > คลิกขวา >
เลือก open with > เลือก โปรแกรม Adobe Acrobat

กรณีที่ ๒ เปิดโปรแกรม Adobe Acrobat Reader หรือ Adobe Acrobat Pro > เลือกเปิดไฟล์
“รูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน”

***หมายเหตุ การเปิดไฟล์ที่ถูกต้องจะปรากฏกล่องข้อความสีแดงในส่วนข้อมูลที่จำเป็นต้องกรอก
(ตัวอย่าง ตามภาคผนวก ๑๗)

๒. การกรอกข้อมูล ส่วนที่เป็นกรอบสีแดง ต้องใส่ข้อมูลให้ถูกต้องและครบถ้วน

๓. การพิมพ์หนังสือรับรอง ก่อนพิมพ์ทุกครั้งต้องตรวจสอบความถูกต้อง ดังนี้

๓.๑ กรอกข้อมูล หรือ แก้ไข ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

๓.๒ ก่อนสั่งพิมพ์ ให้ตรวจสอบที่ print setup ในเมนูบาร์ โดยให้ตั้งค่าหน้ากระดาษเป็น A๔

๓.๓ เมื่อสั่งพิมพ์ ให้สั่งที่เมนูบาร์ หรือใช้ปุ่มลัด Ctrl+P และตรวจสอบดังนี้

ต้องไม่มีการปรับมาตราส่วนของหน้าที่พิมพ์ (page scaling = none)

ต้องไม่ใช้ระบบการจัดกลางหรือหมุนหน้าที่พิมพ์อัตโนมัติ (auto rotate and center ≠ ✓)

ตรวจสอบ printer properties ให้ใช้กระดาษขนาด A๔ (input paper -> paper size = A๔)

๓.๔ ก่อนพิมพ์ลงกระดาษหนังสือรับรองฉบับจริง ควรทดสอบด้วยกระดาษอื่นก่อนทุกครั้ง เนื่องจาก
เครื่องพิมพ์บางเครื่องไม่สามารถแก้ไขค่า paper size ได้ ทำให้การพิมพ์ที่ได้เป็นขนาด letter จึงอาจได้ขนาด
ที่เล็กหรือสั้นกว่าปกติ ดังนั้น ควรทดสอบการพิมพ์ลงกระดาษขาว แล้วทาบบูกับกระดาษจริงว่า “ตรงกับแนว
ตราครุฑ และการจัดวางเหมาะสมถูกต้องแล้วหรือไม่”

๓.๕ เครื่องพิมพ์แบบฉีดหมึก (Inkjet) จะได้ตัวหนังสือที่ไม่คมชัดและสีหมึกพิมพ์ไม่คงทนถาวร
จึงไม่ควรใช้เครื่องพิมพ์ชนิดนี้

๓.๖ เครื่องพิมพ์แบบเลเซอร์ (Laserjet) บางเครื่องพิมพ์แล้วตัวหนังสือร้อนไม่ติดบนกระดาษ
ควรทดสอบกับกระดาษที่หนาเท่ากัน หรือกระดาษสำหรับทำปกรายงานแบบแข็งดูก่อน หากพิมพ์ไม่ติด
ควรเปลี่ยนไปใช้เครื่องพิมพ์อื่น

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ .....
คำขอเลขที่ .....

หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

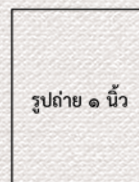
หนังสือรับรองฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อรับรองว่า

(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ) .....

ถือบัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ ..... อยู่บ้านเลขที่ .....
หมู่ที่ ..... ถนน ..... ตรอก/ซอย .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....

เป็นผู้ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน โดยการเสนอชื่อของ (คณะกรรมการหมู่บ้าน/
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) .....
ในลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย .....
ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๑ (๗)
แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือรับรองฉบับนี้มีอายุการรับรองห้าปี นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง และออกให้เมื่อ
วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ลงชื่อ .....
(.....)
ตำแหน่ง .....

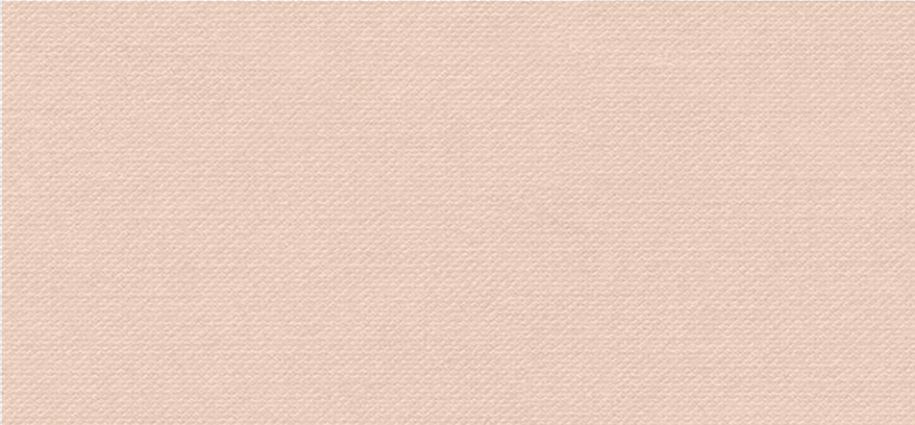
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา

หมายเหตุ : ให้หมอพื้นบ้านขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
หากยื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอให้การรับรองใหม่ ตามระเบียบข้อ ๓๓ วรรคสอง

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ .....
คำขอเลขที่ .....

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน
ตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (ระบุ)

๑) ส่งเสริมและดูแลร่างกาย จิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อตามภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับศรัทธา

ลงชื่อ .....
(.....)
ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา

การต่ออายุหนังสือรับรอง
ครั้งที่....

ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

การต่ออายุหนังสือรับรอง
ครั้งที่....

ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

การต่ออายุหนังสือรับรอง
ครั้งที่....

ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

ลงชื่อ .....
ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา
...../...../.....

ลงชื่อ .....
ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา
...../...../.....

ลงชื่อ .....
ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา
...../...../.....

ภาคผนวก ๑๘

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ ๕๒๐๐๐๓
คำขอเลขที่ ๕

กระทรวงสาธารณสุข
หนังสือรับรองการเป็นหมอนอนที่บ้าน

หนังสือรับรองฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อรับรองว่า

(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ) ..... นวประเวณี..... พันธุ์สมศรี.....

ถือบัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ ..... ย้ายบ้านเลขที่ ๖๗๘/๕
หมู่ที่ ๕ ถนน ..... ตรอก/ซอย .....
ตำบล/แขวง ..... พยอม ..... อำเภอ/เขต ..... วัฒนชัย ..... จังหวัด ..... พระนครศรีอยุธยา .....

เป็นผู้ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอนอนที่บ้าน โดย (คุณ/เล่น/ชื่อของ (คณะกรรมการหมู่บ้าน/
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) ..... คณะกรรมการหมู่ที่ ๕ ตำบลพยอม อำเภอวัฒนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา .....

ในลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ..... หมอนวดพื้นบ้าน .....

คณะกรรมการกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอนอนที่บ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงออกความในมาตรา ๓๑ (๗)
แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือรับรองฉบับนี้ มีอายุการรับรองห้าปี นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง และออกให้เมื่อ
วันที่ ๒๔ เดือน ..... กุมภาพันธ์ ..... พ.ศ. ๒๕๖๔ .....

ลงชื่อ .....
(ในกรณีนี้ ..... ผู้รับรอง)
ตำแหน่ง ..... ผู้อำนวยการศูนย์
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประจำตัวตรา

หมายเหตุ : ให้หมอนอนที่บ้านของคณาจารย์หนังสือรับรองแล้วหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่าห้าสิบวัน
หากยื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นกรณีขอให้การรับรองใหม่ ตามระเบียบข้อ ๓๑ วรรคสอง

01028

แบบ ม.ป.๓
หนังสือเลขที่ ๒๒๐๐๐๓
คำขอเลขที่ .....๓.....

เงื่อนไขหรือข้อกำหนดในการรับรองเป็นหมอนพื้นบ้าน
ตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (ระบุ)

๑) ส่งเสริมและดูแลร่างกาย จิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อตามภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับกับศรัทธา

ประเภทของหมอนพื้นบ้าน หมอนวดพื้นบ้าน
กรรมวิธีการรักษา การเหยียบเหล็ก
ความเชี่ยวชาญ/โรคที่มีความชำนาญการรักษา บรรเทาอาการกลุ่มปวดกล้ามเนื้อ โรคกระดูกทับเส้นประสาท
และโรคอัมพาต อัมพาต

ลงชื่อ _____
นายพิระ (การวิทย์)
ผู้ตรวจหนังสือรับรองฯ/รองผู้อำนวยการศูนย์ฯ
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประจำตัวตรา

การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่.....	การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่.....	การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่.....
ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ. ....
ถึงวันที่ เดือน พ.ศ.	ถึงวันที่ เดือน พ.ศ.	ถึงวันที่ เดือน พ.ศ. ....

ชื่อ _____	ชื่อ _____	ชื่อ _____
ตำแหน่ง _____	ตำแหน่ง _____	ตำแหน่ง _____
ผู้ออกหนังสือรับรอง ประจำตัวตรา	ผู้ออกหนังสือรับรอง ประจำตัวตรา	ผู้ออกหนังสือรับรอง ประจำตัวตรา

ภาคผนวก ๑๙

แบบ ผ.บ.๓
หนังสือเลขที่ ...ภ.๑.๑๑๑๑๗
คำขอเลขที่ ...๗.....

กระทรวงสาธารณสุข
หนังสือรับรองการเป็นหมอนพื้นบ้าน

หนังสือรับรองฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อรับรองว่า

(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ) ..... นามสมคิด ..... มีชื่อ.....

ถือบัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ ..... อยู่บ้านเลขที่ ๒๗๕/๒
หมู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด ..... กรุงเทพมหานคร

เป็นผู้ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอนพื้นบ้าน โดยกักตุนเชื้อของ (คณะกรรมการหมู่บ้าน/
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ..... เทศบาลเมืองหัวเวียงพางขัน
ในลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ..... หมอยาสมุนไพร

ต่อระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองยาพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๓ (๗)
แห่งพระราชบัญญัติการรักษาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒

หนังสือรับรองฉบับนี้ ออกมาเพื่อรับรองห้าปี นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง และออกให้เมื่อ
วันที่ ๒๑ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ชื่อ .....
(..... พิศมัย.....)
ตำแหน่ง .....
.....

หมายเหตุ : ให้หมอนพื้นบ้านขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
หากยื่นต่ออายุภายหลังกักตุนเชื้อแล้วให้ถือเป็นการเสนอให้การรับรองใหม่ ตามระเบียบข้อ ๓๓ วรรคสอง

01573

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ 03.๐๑๐๑๗
คำขอเลขที่ ...๘.....

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการรับรองเป็นหมอบ้าน
ตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีจรรยาบรรณการแพทย์แผนไทย (ระบุ)

- ๑) ส่งเสริมและดูแลสุขภาพ จิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อความภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับศรัทธา
ประเภทของหมอบ้าน หมออายุรเวท
กรรมวิธีการรักษา จ่ายยาสมุนไพรแห้งและใช้คาวาก้ากับโถคนไข้นำไปต้มกินเป็นยาหรือ
ความเชี่ยวชาญ/โรคที่มีความชำนาญการรักษา โรคปวดเมื่อยกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นต่างๆ

กระทรวงสาธารณสุข
MINISTRY OF PUBLIC HEALTH
การออกหนังสือรับรอง

การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่...๑...	การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่...	การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่...
ตั้งแต่วันที่ ๑๑ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓	ตั้งแต่วันที่ ... เดือน ... พ.ศ. ...	ตั้งแต่วันที่ ... เดือน ... พ.ศ. ...
ถึงวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓	ถึงวันที่ ... เดือน ... พ.ศ. ...	ถึงวันที่ ... เดือน ... พ.ศ. ...
ลงชื่อ _____ ตำแหน่ง _____	ลงชื่อ _____ ตำแหน่ง _____	ลงชื่อ _____ ตำแหน่ง _____
ผู้ออกหนังสือรับรอง ประทีปศรา	ผู้ออกหนังสือรับรอง ประทีปศรา	ผู้ออกหนังสือรับรอง ประทีปศรา

ภาคผนวก ๒๐

ใบแทน

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ ๕๒๐๐๐๓
คำขอเลขที่ ๕

กระทรวงสาธารณสุข
หนังสือรับรองการเป็นหมอนพื้นบ้าน

หนังสือรับรองฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อรับรองว่า

(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ) ..... นวประเวณีง. พันธุ์สมศรี.....

ถือบัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ ..... ย้ายบ้านเลขที่ ๒๖๔/๕
หมู่ที่ ๕ ถนน ..... ตรอก/ซอย .....
ตำบล/แขวง ..... พนม ..... อำเภอ/เขต ..... วัฒนชัย ..... จังหวัด ..... พระนครศรีอยุธยา.....

เป็นผู้ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอนพื้นบ้าน โดย (คุณ/คุณหญิง/คุณสาว) (คณะกรรมการหมู่บ้าน/
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น) ..... คณะกรรมการหมู่ที่ ๕ ตำบลพนม ย้ายบ้านเลขที่ ๒๖๔/๕ หมู่ที่ ๕
ในลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ..... หมอนพื้นบ้าน.....

คณะกรรมการกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอนพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงออกตามความในมาตรา ๓๑ (๗)
แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือรับรองฉบับนี้ มีอายุการรับรองห้าปี นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง และออกให้เมื่อ
วันที่ ๒๔ เดือน ..... กุมภาพันธ์ ..... พ.ศ. ๒๕๖๔.....

ลงชื่อ .....
(ในกรณีนี้ ..... ผู้รับรอง)
ตำแหน่ง ..... ผู้อำนวยการศูนย์
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประจำตัว

หมายเหตุ : ให้หมอนพื้นบ้านของคณาพหนังสือรับรองแล้วนำก่อนหนังสือรับรองมาฝากอย่างน้อยกว่าห้าสิบวัน
หากยื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นกรณีขอให้การรับรองใหม่ ตามระเบียบข้อ ๓๑ วรรคสอง

01028

แบบ ม.ป.๓
หนังสือเลขที่ ๒๒๐๐๐๓
คำขอเลขที่ .....๓.....

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการรับรองเป็นหมอนพื้นบ้าน
ตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (ระบุ)

๑) สะสมและดูแลร่างกาย จิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อตามภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับศรัทธา

ประเภทของหมอนพื้นบ้าน หมอนวดพื้นบ้าน
กรรมวิธีการรักษา การเหยียบเหล็ก
ความเชี่ยวชาญ/โรคที่มีความชำนาญการรักษา บรรเทาอาการกลุ่มปวดกล้ามเนื้อ โรคกระดูกทับเส้นประสาท
และโรคอัมพาต อัมพาต

ลงชื่อ _____
นายพิระ (การวิทย์)
ผู้อำนวยการกองส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประจำบัตรฯ

การต่ออายุหนังสือรับรอง	การต่ออายุหนังสือรับรอง	การต่ออายุหนังสือรับรอง
ครั้งที่.....	ครั้งที่.....	ครั้งที่.....
ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ. ....
ถึงวันที่ เดือน พ.ศ.	ถึงวันที่ เดือน พ.ศ.	ถึงวันที่ เดือน พ.ศ. ....

ชื่อ _____	ชื่อ _____	ชื่อ _____
ตำแหน่ง _____	ตำแหน่ง _____	ตำแหน่ง _____
ผู้ออกหนังสือรับรอง ประจำบัตรฯ	ผู้ออกหนังสือรับรอง ประจำบัตรฯ	ผู้ออกหนังสือรับรอง ประจำบัตรฯ

ด่วนที่สุด

ที่ สธ ๐๕๑๓/ว ๔๖๒๗

กรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง แนวทางการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เรียน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๑ ฉบับ
  ๒. ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่องลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๑ ฉบับ
  ๓. ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่องโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอฟันบ้าน จำนวน ๑ ฉบับ
  ๔. ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่องกำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่กระทรวงสาธารณสุข ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ ออกระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ และได้มีประกาศซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบดังกล่าว ดังนี้

๑. คณะกรรมการหมอฟันบ้าน ได้มีประกาศ
  - ๑.๑ ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒
  - ๑.๒ ประกาศคณะกรรมการหมอฟันบ้าน เรื่อง โรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒
๒. อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้มีประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยกลุ่มกฎหมายและจริยธรรมพิจารณาแล้ว เพื่อให้การดำเนินการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้อง จึงขอแจ้งแนวทางการดำเนินการรับรองหมอฟันบ้าน ดังต่อไปนี้

๑. แนวทางการรับรองหมอฟันบ้าน

๑.๑ ให้ผู้ที่ขอรับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ก่อนวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นวันที่ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับ หากมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในระเบียบดังกล่าว สามารถขอรับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน และได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

๑.๒ ให้หมอฟันบ้าน ซึ่งได้รับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน และได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นหมอฟันบ้าน ตามข้อ ๔๗ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๓ ให้หนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านยังไม่สิ้นอายุ ให้ใช้แทนหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ จนกว่าจะหมดอายุตามข้อ ๔๗ วรรคสอง แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๔ กรณีผู้ได้รับการเสนอรายชื่อให้ได้รับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน หรืออยู่ระหว่างการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ และคำขอและเอกสารหลักฐานครบถ้วนถูกต้อง ก่อนวันที่ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับ ให้ใช้เป็นคำขอและเอกสารหลักฐานประกอบการเสนอให้การรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งหากพิจารณาเห็นว่าคำขอ หรือเอกสารหลักฐานยังไม่ครบถ้วนถูกต้องตามที่กำหนดในระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขหรือจัดส่งให้ครบถ้วนถูกต้อง เพื่อประกอบการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน และออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

๒. การรับรอง...

๒. การรับรองหมอฟันบ้าน ตั้งแต่วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ ให้ดำเนินการรับรองตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับรองหมอฟันบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังต่อไปนี้

๒.๑ ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มึลักษณะต้องห้ามตามที่ระเบียบกำหนด

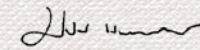
๒.๒ หมอฟันบ้านที่ขอรับการรับรอง ต้องเป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และไม่เ็นโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอฟันบ้าน ตามที่คณะกรรมการหมอฟันบ้านประกาศกำหนด

๒.๓ การรับรองหมอฟันบ้าน และการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน ให้เป็นไปตามแบบคำขอ และแบบหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้าน ตามที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกประกาศกำหนด

ทั้งนี้ ได้จัดส่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ และประกาศต่างๆ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย และสามารถดาวน์โหลดไฟล์เอกสารได้ที่เว็บไซต์กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ : <https://indi.dtam.moph.go.th/>

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป จะเป็นพระคุณ

ขอแสดงความนับถือ

(นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทนอธิบดี
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กลุ่มกฎหมายและจริยธรรม

ฝ่ายพัฒนากฎหมาย

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๔๑ ๗๐๐๗ ต่อ ๓๕๑๕ หรือ ๓๕๑๘

โทรสาร ๐ ๒๕๖๕ ๙๓๗๒

E-mail : phanuwat.p@dtam.mail.go.th

สำเนา

คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
 ที่ ๙๖๓/๒๕๖๒
 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

โดยที่เป็นการสมควรแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของ
 ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

อาศัยอำนาจตามข้อ ๒๗ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน
 พ.ศ. ๒๕๖๒ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน
 จัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยมีองค์ประกอบ หน้าที่และ
 อำนาจ ดังนี้

ข้อ ๑ องค์ประกอบ

- ๑.๑ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ปรึกษา
- ๑.๒ นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์ ประธาน
- รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๑.๓ นางสาวณีย์ กุลสมบูรณ์ คณะทำงาน
- นักวิชาการอิสระ
- ๑.๔ นางอุษา กลิ่นหอม คณะทำงาน
- นักวิชาการอิสระ
- ๑.๕ นางดารณี อ่อนชมจันทร์ คณะทำงาน
- นักวิชาการอิสระ
- ๑.๖ นายยงค์ศักดิ์ ตันดีปิฎก คณะทำงาน
- นักวิชาการอิสระ
- ๑.๗ นายชาญญาณี พันธุ์สายศรี คณะทำงาน
- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย
- ๑.๘ นายบุญเลิศ สาราญบำรุง คณะทำงาน
- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย
- ๑.๙ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย คณะทำงาน
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๑.๑๐ นางมาลา สร้อยสำโรง คณะทำงาน
- แพทย์แผนไทยชำนาญการ
- สถาบันการแพทย์แผนไทย
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๒๑๖ คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ ๙๖๓/๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธี

-๒-

๑.๑๑	นายนิเวศ บวรกุลวัฒน์ แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๑๒	นายภาณุวัฒน์ โพนินิม นิติกรชำนาญการ กลุ่มกฎหมายและจริยธรรม กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๑๓	นายสมัคร สมวาง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน และเลขานุการ
๑.๑๔	นางสาวอังคณา บุญทวี นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๕	นางสาววิจิตรา กุกำจัด นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๒ หน้าทีและอำนาจ

๒.๑ จัดทำคู่มืออธิบายลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามประกาศคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๒.๒ ปฏิบัติการอื่น ตามที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายมรด จิระชอุทธิ)

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ร่าง	.....
พิมพ์	๕ Char
ทวน	.....
ตรวจ	.....

.....
กรีดความรู้เพิ่มเติม
สารพันปัญหา
นานาคำตอบ
.....

๐๑

Q : ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการรับรองหมอฟีชบำบัด พ.ศ. ๒๕๖๒ คืออะไร ?

A : ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ออกโดยความเห็นชอบของสภาวิชาชีพแพทยแผนไทย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อการรับรองสถานะตัวบุคคลให้เป็นหมอฟันบ้าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชน ที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่าสิบปีเป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอให้หน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง ตามมาตรา ๓๑ (๓) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

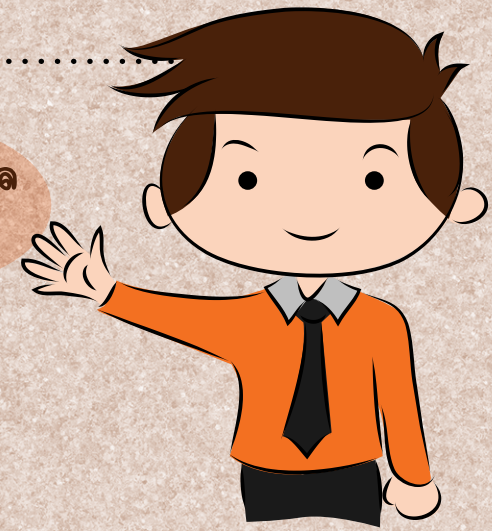
การรับรอง
หมอฟีชบำบัด

๐๒

Q : ตามบทเฉพาะกาล ข้อ ๔๗ ของระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอฟีชบำบัด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ กล่าวอย่างไร ?

A : ให้หมอฟันบ้านตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ได้รับการรับรองไว้แล้ว เป็นหมอฟันบ้านตามระเบียบนี้ โดยให้ใช้หนังสือรับรองตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ แทนหนังสือรับรองหมอฟันบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง หมอฟันบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จนกว่าจะหมดอายุ” ตามบทเฉพาะกาลข้อ ๔๗ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

บทเฉพาะกาล
ข้อ ๔๗

๐๓

**Q : คณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด
มีอำนาจหน้าที่อย่างไร ?**

A : (๑) ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอฟันบ้านในระบบบริการสาธารณสุขภายในเขตจังหวัด

(๒) พิจารณาเสนอให้การรับรอง หรือไม่ให้การรับรอง การออกหนังสือรับรอง และต่ออายุหนังสือรับรอง

(๓) สำรวจ รวบรวม และจัดทำทะเบียนหมอฟันบ้านภายในเขตจังหวัด

(๔) ควบคุม กำกับ และดูแลการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอฟันบ้านภายในเขตจังหวัด

(๕) เสนอให้พักใช้หนังสือรับรองเป็นระยะเวลาไม่เกิน ๒ ปี หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

(๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะกรรมการหมอฟันบ้านมอบหมาย

อำนาจหน้าที่
คณะกรรมการ
หมอฟันบ้านจังหวัด

๐๔

**Q : ผู้ใดมีสิทธิเสนอให้การรับรองผู้ที่มีคุณสมบัติ
เป็นหมอฟันบ้าน และมีข้อต่อหรือรับรองอย่างไร ?**

A : (๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่พิจารณาอนุมัติ เสนอให้มีการรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยังอำเภอที่ตั้ง

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ยื่นคำขอเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึกหรือรายงานการประชุมของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พิจารณาอนุมัติที่เสนอให้มีการรับรองบุคคลดังกล่าว ไปยังหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

๐๕

**Q : ช่วยงาขที่กระทรวงสาธารณสุข
กำหนดปีผู้รับรอง ได้แก่ช่วยงาขใดบ้าง ?**

A : (๑) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รับรองได้ในเขตกรุงเทพมหานคร

(๒) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รับรองได้ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ

๒๒

**Q : เอกสารประกอบการรับรองหมอฟันบ้าน
สามารถศึกษาและดาวน์โหลดจากที่ใด ?**

A : สามารถศึกษาและดาวน์โหลดจากเว็บไซต์

(๑) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

• <https://www.dtam.moph.go.th/> > หัวข้อบริการ
ประชาชน > การรับรองหมอฟันบ้าน

(๒) กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
และแพทย์พื้นบ้านไทย

• <https://indi.dtam.moph.go.th/> > กฎหมายระเบียบที่
เกี่ยวข้อง > กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอฟันบ้าน

๒๓

**Q : ห้างสรรพสินค้าหรือห้างค้าปลีก
ใครเป็นเจ้าของ ?**

A : (๑) กรณีรับรองโดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเป็นผู้ลงนาม

(๒) กรณีรับรองโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นายแพทย์
สาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้ลงนาม

๒๔

Q : ห้างสรรพสินค้าหรือห้างค้าปลีกมีอายุกี่ปี ?

A : มีอายุ ๕ ปีนับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง

๒๕

**Q : ใ้พิจารณาของคณะกรรมการเพื่อรับรอง
ผู้ให้บริการสุขภาพชื่อจะต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง ?**

A : (๑) ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
(๒) ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการ
ส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๓) การไม่เรียกร้อยค่าใช้จ่ายในการ
ส่งเสริมและดูแลสุขภาพ หรือประโยชน์
อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม
ของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๔) การเป็นที่รู้จักและยอมรับ
จากคนในชุมชน

(๕) คุณธรรมและจรรยาบรรณ

(๖) องค์ประกอบอื่นที่สอดคล้องกับ
วิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของชุมชน โดยต้องมี
องค์ประกอบครบทุกข้อ ซึ่งจะถือว่าเป็น
ผู้สมควรได้รับการรับรองเป็นหมอฟันบ้าน

๑๐

Q : กรรณการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็ฯหมอพื้หบ้าน คือใคร ?

A : หมอพื้หบ้าน ซึ่งได้รับหนังสือรับรองตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้หบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

๑๑

Q : หมอพื้หบ้านที่ได้รับการรับรองตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้หบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ สามารถใช้ตำรับยาที่มีกัณฐาเป็ฯส่วนผสมได้ลยหรือไม่ ?

A : หมอพื้หบ้านที่ได้รับการรับรอง ยังไม่สามารถใช้ตำรับยาที่มีกัณฐาเป็นส่วนผสมได้ เพราะต้องผ่านการรับรองตำรับยาจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ทั้งนี้ ตำรับยาที่หมอพื้หบ้านปรุงขึ้นต้องมาจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ชัดเจน

ตำรับยาที่มีกัณฐา
เป็ฯส่วนผสม
ต้องผ่านการรับรองตำรับยา
จากกรมการแพทย์แผนไทยและ
การแพทย์ทางเลือก

๑๒

Q : การขอใบรับรองแพทย์สามารถขอได้ที่ใดบ้างและใช้แบบฟอร์มใด ?

A : สามารถขอได้ ณ สถานพยาบาลทุกแห่งที่มีผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม โดยใช้แบบฟอร์มใบรับรองแพทย์ ตามที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกประกาศกำหนดเท่านั้น

๑๓

Q : กรณีที่หนังสือรับรองการเป็ฯหมอพื้หบ้านสูญหายหรือถูกทำลายใ้สาระสำคัญ ต้องทำอย่างไร ?

A : หมอพื้หบ้านผู้ใดทำหนังสือรับรองสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองโดยใช้แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองตามประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พร้อมด้วยเอกสารหลักฐาน ประกอบด้วย

- (๑) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้ หรือหนังสือสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว
- (๒) หนังสือรับรองที่ถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือสำเนาหนังสือรับรอง ในกรณีถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือ
- (๓) หลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน ในกรณีสูญหาย
- (๔) หลักฐานอื่นๆ (ถ้ามี)

๑๔

Q : การออกไปแทนหนังสือรับรอง มีข้อต่ออย่างไร ?

A : ในการออกไปแทนหนังสือรับรอง เมื่อหน่วยงานได้รับแบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองจากหมอฟันบ้านที่ยื่นความประสงค์ให้ดำเนินการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอฟันบ้านฉบับใหม่ โดยประทับคำว่า “ใบแทน” ด้วย “สีแดง” ที่บริเวณด้านบนของใบแทนหนังสือรับรอง (ให้ถือวันที่ได้รับแบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองจากหมอฟันบ้าน)

๑๕

Q : การอุทธรณ์การไม่รับรองการไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรองต้องทำอย่างไร ?

A : หมอฟันบ้านหลังจากที่ทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการหมอฟันบ้านจังหวัด หรือคณะกรรมการกรุงเทพมหานครแล้ว ในกรณีที่มีความประสงค์จะยื่นอุทธรณ์ สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหมอฟันบ้าน (ชุดชาติ) โดยยื่นอุทธรณ์ด้วยตนเอง หรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับมาที่ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการหมอฟันบ้านให้ถือเป็นที่สิ้นสุด

๑๖

Q : หมอฟันบ้านซึ่งถูกสั่งเพิกถอนหนังสือรับรองสามารถขอรับการรับรองได้อีกเมื่อใด ?

A : สามารถขอรับการรับรองอีกได้เมื่อพ้น ๒ ปี นับแต่วันที่ถูกสั่งเพิกถอนหนังสือรับรอง

๑๗

Q : บทบาทหน้าที่ของหมอฟันบ้าน คืออะไร ?

A : หมอฟันบ้านต้องใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน ในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา ที่เป็นไปตามลักษณะ ประเภทหรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมาที่ได้รับการรับรองอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือทางพาณิชย์ หรือไม่เรียกร้อยค่ารักษา หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา และใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะภายในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับการรับรอง ทั้งนี้ หมอฟันบ้านควรถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไปยังคนรุ่นหลัง และให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษาวิจัยและการพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

๑๘

Q : หมอพี่หม่าห่าที่ไ้รับการรับรองจำเป็หต้อง
จัดทำทะเบียนการรักษาประวัติการรักษา

ผลผลการรักษาผู้ป่วย หรือไ้ ?

A : จำเป็น ตามข้อ ๓๐ ของระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วย
การรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดไว้ให้หมอพื้นบ้านต้อง
จัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้
ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน และต้องเก็บ
รักษาข้อมูลสำหรับการตรวจสอบหรือค้นหาได้ โดยเก็บไว้ไม่น้อยกว่า ๕ ปี

๑๙

Q : การต่ออายุหังฮื่อรับรองทำอย่างไร ?

A : หมอพื้นบ้านต้องยื่นเอกสารขอต่ออายุหังฮื่อรับรองล่วงหน้า
ก่อนหังฮื่อรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน เพื่อเสนอคณะกรรมการ
พิจารณา โดยใช้แบบคำขอต่ออายุที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (กรณี
ยื่นต่ออายุภายหลังหังฮื่อรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอให้การ
รับรองใหม่) กรณีที่หมอพื้นบ้านได้ขอต่ออายุหังฮื่อรับรอง และอยู่ระหว่าง
ดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จให้ถือว่าบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ได้รับการรับรอง
เป็นหมอพื้นบ้านจนกว่าหน่วยงานจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น

๒๐

Q : การพิมพ์หังฮื่อรับรองต้องใช้กระดาษแบบใด ?

A : ต้องใช้กระดาษแบบพิเศษที่ผลิตโดยกรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก สามารถทำหังฮื่อแจ้งความประสงค์ขอรับ
การสนับสนุนกระดาษดังกล่าวได้

๒๑

Q : กรณีผู้เสนอรายชือเป็หคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน
ซึ่งต้องผ่าห่าอ่าล่อที่ตั้ง ใครเป็หผู้ลงห่าม
เสนอรายชือ ?

A : ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ในเขตหมู่บ้านที่หมอพื้นบ้านอาศัยอยู่

ถ้าเสนอผ่าห่า
คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน
ให้ผู้ใหญ่บ้าน
หรือกำห่าลงชือ

๒๒

Q : การออกใบเบทฯ เมื่อรวบรวมเอกสารครบถ้วนถูกต้อง สามารถยื่นเบทฯขอ พพ.สสจ. ลงนามได้เลยหรือไม่ ?

.....

A : **ได้** โดยสามารถเสนอให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลงนามได้ โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการหอพื้นบ้านจังหวัด

.....

๒๓

Q : หอผู้ป่วยที่ไม่ได้จัดทำทะเบียนประวัติการรักษา สามารถยื่นขอความประสงค์ขอรับการรับรองเบทฯ หอผู้ป่วยได้หรือไม่ ?

.....

A : **ได้** โดยหลังจากได้รับการรับรองแล้วจะต้องจัดทำทะเบียนประวัติการรักษา ตามแบบ ม.บ.๕

.....

๒๔

Q : กรณีเรื่องผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเบทฯประธานคณะกรรมการหอพื้นบ้านจังหวัด ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ แล้วมอบหมายหัวหน้าส่วนราชการท่านอื่นที่ไม่ใช่คณะกรรมการหอพื้นบ้านจังหวัดดังกล่าวเบทฯประธานเบทฯได้หรือไม่ ?

.....

A : **ไม่ได้** เนื่องจาก กรณีประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

.....

กรณี
ประธานกรรมการ
ไม่มาประชุม
คณะกรรมการที่มาประชุมเลือก
กรรมการคนหนึ่งเป็นประธาน
ในที่ประชุม

๒๕

Q : หากหมอพื้บ้ำบให้บริการแก่ผู้ป่วย นอกเหนือจากองค์ความรู้ที่ตนได้จดจำหรือชี้บะบียบบไว้ สามารถทำได้หรือไม่ ?

A : **ไม่ได้** เพราะหมอพื้บ้ำบที่ได้รับการรับรองต้องใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนที่เป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมาที่ได้รับการรับรองเท่านั้น

๒๖

Q : หมอพื้บ้ำบขอยื่นปลุกักัญชาได้หรือไม่ ?

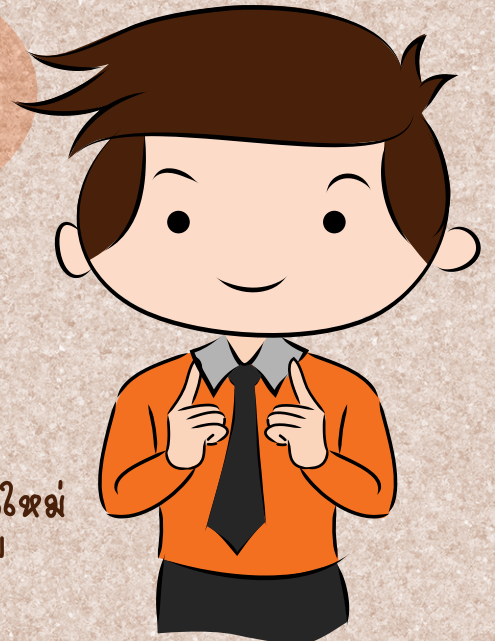
A : **ไม่ได้** เพราะหมอพื้บ้ำบที่ได้รับการรับรองยังไม่สามารถขอยื่นปลุกักัญชาได้ ซึ่งผู้ที่มีสิทธิขอยื่นปลุกักัญชาได้ต้องเป็นการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ได้รับมอบอำนาจจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด

๒๗

Q : กรณีทางพื้บที่ประสาทที่ว่าการอำบอให้ดำบะบิการตามระเบียบ แต่ทางอำบอบัจจว่าเบีบงาขของส่วบสาธารณสุขุ และมอบหมายให้ สสอ. ดำบะบิการบลย สามารถทำได้หรือไม่

A : **ได้** แต่ต้องมีหนังสือมอบอำนาจให้สาธารณสุขอำเภอดำเนินงานรับรองหมอพื้บ้ำบแทนนายอำเภอก็ได้

สสอ. สามารถ
ดำบะบิการได้บลย
ถ้ามีหนังสือมอบหมาย
จากขายอำบอ

บล๊อพบกั้บไ้หม
บะครึบ

